MARIE FREYSSAC

Viaţa mea printre miliardarii ruşi

Jurnalul unei guvernante

Traducere din limba franceză de Cristina Rusu şi Liviu Dascălu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României FREYSSAC, MARIE Viaţa mea printre miliardarii ruşi: jurnalul unei guvernante / Marie Freyssac; trad.: Cristina Rusu, Liviu Dascălu; red: Bogdan Perdivară.

— Bucureşti: Philobia, 2014

ISBN 978 – 606 – 8560 – 06 – 9

I. Rusu, Cristina, trad (trad.)

II. Dascălu, Liviu (trad.)

III. Perdivară, Bogdan (red.)

821.133.1 – 94 = 135.1

MA VIE CHEZ LES MILUARDAIRES RUSSES

MARIE FREYSSAC



VIAŢA MEA PRINTRE MILIARDARII RUŞI

JURNALUL UNEI GUVERNANTE MARIE FREYSSAC

Credit foto copertă: © 1123 dartist shutterstock.com

ISBN 978 – 606 – 8560 – 06 – 9



Internet: www.philobia.com e-mail: contactphilobia.com + 40 746 49 25 59 (RO)

+ 33 625 5113 24 (FR)

*Editor*: Bianca Biagini

*Traducere*: Cristina Rusu şi Liviu Dascălu *Redactare*: Bogdan Perdivară *DTP*: Petronella Andrei *Corectură*: Dorina Oprea *Copertă*: Cătălin Furtună

Cuprins

Ce este luxul? O plăcere. O obişnuinţă. Ba chiar o obligaţie, pentru miliardarii moscoviţi. Caviarul la micul dejun, călătoriile cu avionul privat sau vacanţele cu iahtul personal sunt pentru ei lucruri cât se poate de obişnuite.

Am lucrat ca profesoară particulară de limba franceză pentru cei numiţi „noii îmbogăţiţi" sau „oligarhii". Au o chestie aparte: sunt ruşi. Generoşi, înduioşători, patrioţi, nu sunt cu nimic mai prejos, odată ce-i cunoşti mai bine, de concetăţenii lor întâlniţi în capitală. Păstrători ai „sufletului slav", în care chiar şi ei cred, se lasă pradă, neînfrânaţi, naturii lor. Celelalte profesoare particulare pe care le-am cunoscut mi-au descris o lume superficială şi fără compasiune. În istorisirile lor era vorba numai despre crizele de isterie ale mamei, despre camere video instalate în fiecare încăpere a casei, despre o guvernantă concediată pentru că a fost prinsă luând pe ascuns un fruct din frigider, despre percheziţii în apartamentul vreunei angajate bănuite pe nedrept că a furat un colier... însă eu am avut noroc. Nici vorbă de aşa ceva la oamenii pentru care am lucrat. Am descoperit o familie plăcută, cu nişte copii fermecători, respectuoşi. Dar totodată un univers strălucitor, deseori suprarealist. În orice caz, un univers imposibil de imaginat de o persoană obişnuită ca mine.

Fără să-mi propun să fiu obiectivă sau să epuizez subiectul şi acoperindu-mi mereu urmele, am încercat să înţeleg situaţiile pe care le-am trăit în lumea uimitoare a miliardarilor şi a cotidianului uneori brutal al moscoviţilor. Vodca folosită ca medicament, cantităţile enorme de crudităţi utilizate în bucătărie, petrecerea aniversară pentru copii demnă de o nuntă cu mare pompă, lecţia de golf în mijlocul mării, pasagerul acela exaltat al Transsiberianului, care-şi arunca cu amândouă mâinile banii pe fereastră, bătrânicile ce făceau baie în apa îngheţată... Simpatice, amuzante, uneori înfiorătoare, povestioarele relatate aici vorbesc despre câteva dintre excesele acestei societăţi.

Începutul

— Vei lucra trei zile, la rând, cu câte un singur copil, apoi vei avea trei zile libere. Celelalte guvernante,

rusoaicele şi englezoaicele, or să te înlocuiască. Fiecare lucrează cu schimbul. Liza vorbeşte franţuzeşte foarte bine. Vei face cu ea un curs de franceză de o jumătate de oră, o dată pe săptămână, sau chiar mai puţin, pentru că are deja foarte multe teme în rusă. Dimineaţa o trezeşti, ea se pregăteşte singură şi o însoţeşti la şcoală. Doar atât – în rest, de la 9 la 16, eşti liberă… Când te ocupi de Alioşa, marţi şi joi, trebuie să-l duci la piscină şi, pe lângă asta, te joci cu el, vă plimbaţi… Copilul doarme în fiecare după-amiază de la 14 la 17.

Mama e foarte drăguţă şi deschisă. Filosofia tatălui e că toată lumea trebuie să se simtă bine la locul de muncă. E familia cea mai umană pe care o cunosc în Moscova, şi am cunoscut destule… – o familie de alcoolici, de exemplu, inclusiv fetiţa de şapte ani… în sfârşit, pe lângă salariu, familia Sokolov îţi plăteşte chiria pentru apartamentul din centru şi tot ce ai nevoie în timpul vacanţelor pe care le vei petrece alături de ei.

— E locul de muncă ideal, până la urmă, nu?

— Mmm… da, totuşi trebuie să fii permanent la dispoziţia lor, mai ales atunci când îi însoţeşti în călătorii. Trebuie să fii flexibilă. Scuze, trebuie să te las acum, a sosit maseurul, am programare… Dacă mai eşti interesată, o să le trimit CV-ul tău.

Am închis telefonul, uimită. Fusese Solemne, „guvernanta franceză” pe care o invidiam că reuşise să obţină 4.000 de euro pe lună bani de buzunar – cel puţin asta scria în anunţ! Când i-am descris locul de muncă tatălui meu, m-a şi văzut, pe loc, victima unei reţele de prostituţie… Am încercat să-l liniştesc: de regulă, proxeneţii nu recrutează prin intermediul Agenţiei Naţionale a Forţelor de Muncă.

Câteva zile mai târziu, primesc un telefon de la Solemne. Scrisoarea mea de motivaţie i-a plăcut foarte mult doamnei, încă şi mai bine pentru mine, viitoarea fostă guvernantă începuse să se plictisească. Atunci când îşi anunţase, cu câteva luni în urmă, decizia de a se reîntoarce în Franţa, se angajase să-şi găsească o înlocuitoare înainte

de plecare. Doar că până acum niciuna dintre candidate nu intrase în graţiile părinţilor. Solemne m-a încurajat:

— Cu educaţia ta, dacă ştii să ţii în mână o furculiţă şi ai manichiura făcută, o să fie bine…

Întâlnirea a fost fixată peste două zile, în Germania.

— O să vezi, chiar dacă sunt foarte bogaţi, sunt oameni simpli. Nu-s din cei care fac paradă prin Moscova cu maşini Rolls-Royce, pe străzile pline de zloată…

Discuţia m-a făcut să cad pe gânduri. Mi i-am şi imaginat: la vreo 30 de ani, foarte sofisticaţi şi distanţi.

Însă, la hotelul Intercontinental, unde ne-am dat întâlnire, descopăr nişte oameni plăcuţi, relaxaţi, în ţinută sport. Ea: blondă, zveltă, la vreo treizeci de ani. El: chel, grăsuţ, trecut de cincizeci.

— Va trebui să-i însoţiţi la şcoală, la activităţile extraşcolare şi să-i învăţaţi limba franceză într-un mod distractiv, începe doamna, în engleză, înainte să-mi detalieze programul de zi cu zi al celor doi copii ai ei.

Domnul, care, până să-mi întindă mâna, a apucat să mă măsoare din creştet până în vârful picioarelor – cu tot cu unghii, bineînţeles – o întrerupe pe soţia sa:

— Este sarcina lor să-şi facă singuri curat în cameră. Dar dumneavoastră trebuie să-i determinaţi să-şi dorească să-şi facă singuri curăţenie.

Apoi:

— Fumaţi?

— Nu.

— Aveţi alergie la ceva anume?

— Nu/

— Sunteţi vegetariană?

— Nu.

— Aveţi rău de mare?

— Nu.

— Consumaţi băuturi alcoolice?

— Da. Ăăă… moderat, un pahar cu vin, când şi când, doar sunt franţuzoaică.

Pentru el acesta a fost sfârşitul interviului, aşa că se îndepărtează, cu telefonul la ureche. Doamna, puţin agitată

parcă, mâzgăleşte ceva pe o bucăţică de hârtie. „5.000 de euro”, citesc eu.

— E salariul dumneavoastră.

Un angajator care oferă cu o mie de euro mai mult decât spune anunţul... Accept pe loc.

— Ştiţi, Moscova e un oraş dificil şi foarte periculos. Ar trebui să veniţi săptămâna viitoare să faceţi o încercare, ca să vedeţi dacă vă place şi dacă totul merge bine cu copiii.

Atunci când îi explic că la actualul meu loc de muncă nu pot să-mi iau concediu când doresc şi cu atât mai puţin în ultimul moment, doamna pare aproape jignită.

— Însă cunosc un pic Moscova şi chiar mi-aş dori să trăiesc aici.

Doamna îşi strigă soţul grăbit, care e tot cu telefonul la ureche, şi îi explică situaţia în ruseşte.

— E bine aşa.

Dorinţa lui e poruncă. Îmi întinde o bancnotă de 500 de euro, pentru cheltuielile cu transportul şi hotelul, fără să arunce măcar un ochi pe chitanţe. Optsprezece ore de mers cu trenul, dus-întors, pentru o întâlnire de douăzeci de minute. Şi totuşi nu, nu-mi pare rău.

Cincisprezece zile mai târziu...

Un pic neliniştită, îi aştept să sosească, sorbind un ceai la barul hotelului Ritz. Ca om simplu ce sunt, nu mi-a trecut niciodată prin minte să închiriez o cameră în acest hotel luxos, cu decoraţiuni aurite şi lambriuri din lemn de mahon. Doamna îşi face face apariţia cu un pas sigur şi hotărât (lucru nu chiar atât de uşor când porţi pantofi Louboutin cu tocuri de 12 centimetri), cu o geantă din piele de crocodil marca Gucci la vedere, şi dă ordine discret valeţilor. Viitorii mei şefi sunt alături de mama lor: Liza, o fetiţă blonduţă de 7 ani, cu un aer poznaş, care se ascunde când îi spun „Bună ziua”, şi Alioşa, de patru ani, micuţ, cu nasul rotund, care se arată pe dată foarte afectuos. Cunoscător al locului, băieţelul mă ia de mână şi mă conduce către ascensor. Trei tinere frumoase încheie convoiul. Sunt celelalte guvernante: o englezoaică, o rusoaică şi Solemne, franţuzoaica, pe care o voi înlocui de

azi în trei săptămâni. Va trebui să le dau o mână de ajutor seara şi la sfârşit de săptămână – copiii de familie bună cer multă atenţie. Personalul hotelului, întotdeauna serviabil, manifestă un plus de solicitudine faţă de acest clan. Nimic uimitor totuşi, ţinând cont de teancul de bancnote oferit bacşiş celor care au urcat în apartament zecile de valize Louis Vuitton burduşite ca pentru un sejur întreg…

Nu e prevăzută nicio plimbare, Liza e obosită după zborul cu avionul privat şi preferă să se uite la DVD-ul *Barbie la Paris*, întinsă pe patul său cu baldachin, sau să se joace de-a chelneriţa. Alioşa se distrează cu maşinuţele sale de colecţie în camera de alături. Spre sfârşitul după-amiezii, Nastia, mama lor, îmi încredinţează sarcina de a comanda cina.

— Comandă şi pentru tine ce vrei să mănânci, tot ce-ţi doreşti.

Mă gândesc bine şi mă mulţumesc cu o supă de 40 de euro. Puţin familiarizată cu regulile sociale de aici, cărora trebuie să mă adaptez, ezit să sun la room-service. Liza, în schimb, obişnuită cu astfel de lucruri, îmi înhaţă telefonul din mână şi formează fără ezitare numărul corect. Cina este servită. La fel şi şampania. Liza şi mama sa rămân în picioare, abia dacă au timp să ia cina înainte să plece la operă, în rochiile lor Dior şi hainele de blană. Solemne pleacă şi ea, în timp ce eu rămân să mă familiarizez cu noua meserie de baby-sitter, alături de Alioşa.

A doua zi, cineva bate la uşă. E Jacques, „concierge” pentru familia Sokolov în perioadele când stă în capitala Franţei, un parizian serviabil din cale-afară, îmbrăcat cu o pelerină elegantă din caşmir. E plătit pentru a îndeplini sarcinile urgente, cum ar fi găsirea unui şofer care-i va conduce pe copii la caruselul de la Turnul Eiffel sau cumpărarea unei plăci de întins părul, ediţie Deluxe, limitată, indispensabilă Nastiei. Jacques s-a trezit cu noaptea în cap ca să găsească, în ultimul moment, bilete pentru un spectacol de balet. E întotdeauna pe-aproape, dacă ai nevoie de el.

— Maşinile au ajuns, anunţă Jacques.

Întregul alai părăseşte hotelul, urmat de valize. După o călătorie de trei minute, taxiurile se opresc pe strada Montaigne, în dreptul unui imobil în stil haussmanian. Sătui să se cazeze la hotelul Ritz de fiecare dată când călătoreau la Paris, adică de două ori pe an, cei doi au hotărât să renoveze un apartament unde să se simtă „ca acasă”. Locuinţa, evaluată la mai mult de 10.000 de euro pe metru pătrat, ar trebui să aducă o schimbare faţă de atmosfera impersonală şi mult prea convenţională a hotelului Ritz. Cu toate acestea, stilul mi se pare identic, însă asta se datorează, fără îndoială, ignoranţei şi lipsei mele de gust...

Lustre, sfeşnice, covoare vechi, fotolii impunătoare din secolul al XVIII-lea, coloane din marmură... Odată ce trec de uşa de la intrare mă simt ca într-un palat, iar vederea spre Tumul Eiffel este superbă. Solemne mă invită în salon. De-abia îndrăznesc să mă aşez pe una din canapelele Ludovic al XVI-lea. Oare oglinda imensă, în stil baroc, cu cadrul ei aurit, ce atârnă deasupra şemineului, e pusă acolo ca să creeze impresia că încăperea e mai mare? E adevărat, aceasta din urmă nu are mai mult de patruzeci de metri pătraţi. Liza intră în trombă, transfigurată de încântare.

— Vino să vezi!

O urmez în grabă până în camera părinţilor. Acolo fetiţa apasă pe un buton: un ecran plat iese din tavan. Trucul a fost născocit de JPM – îl cunoaşteţi pe JPM? – arhitectul care a restaurat interiorul încăperilor, asigurându-se că păstrează autenticitatea decorului.

— Pune mâna! îmi ordonă fetiţa.

— Ah, ce fin este!

Pereţii sunt tapisaţi cu blană de culoare maro. Renovarea s-a făcut în stilul palatului Versailles. Savurându-mi uimirea, Liza adaugă cu entuziasm:

— În salon, televizorul e după oglindă, nu-ţi dai seama de asta decât după ce-l aprinzi!

Fetiţa începe să alerge pe culoarul lung, pe mochetele cu modele albastre şi aurii. Mă ţin după ea şi în acest timp vizitez şi apartamentul: garderoba, camerele invitaţilor,

bucătăria, camera lui Alioşa. În sfârşit ajungem în camera ei. Liza sare pe patul cu baldachin, îndemnându-mă să arunc o privire şi în baia ei personală, cu robinete aurite.

— Haide să ne jucăm de-a Petăhop!

Solemne îşi bagă capul pe uşă, oferindu-mi un moment de respiro.

— Vreau să ţi-l prezint pe Bruno, bucătarul francez. Încă nu l-ai cunoscut.

Credeam că făcusem deja turul apartamentului, însă uitasem de spălătorie şi bucătărie, aflate dincolo de o uşă automată, ascunsă de decor, în capătul culoarului.

Abia apuc să descopăr lumea minunată Petăhop – figurine de animale viu colorate, capabile să doarmă într-un copac sau să meargă într-o călătorie cu avionul particular, că Artiom, tatăl, de-abia sosit din voiaj, intră în cameră să-şi îmbrăţişeze fiica. Îi urmez până la intrare şi încep să flecăresc cu colega mea englezoaică, foarte încântate amândouă de panourile chinezeşti din lemn lăcuit în roşu, ce acoperă pereţii din sufragerie. Mândru de noua sa locuinţă şi măgulit de tonul nostru admirativ, stăpânul casei se apropie de noi:

— Mă gândesc să cumpăr şi un castel mai mic, undeva aproape de Paris, cu un domeniu mare, ca să pot juca golf.

Artiom şi-a mai propus să facă nişte lucrări de amenajare la un alt apartament, aflat cu două etaje mai jos – acesta în care ne aflăm nu are o suprafaţă suficient de mare ca să încapă şi o sală de sport. Celălalt apartament ar urma să aibă o saună, dar şi camere pentru invitaţi. Brusc, se aude soneria. Înainte să deschidă uşa mare de la intrare, Solemne aruncă o privire scurtă monitorului de control instalat alături – în ziua de azi e demodat să te uiţi pe vizor: afară e un preot ortodox, uşor de recunoscut după părul lung şi barba respectabilă. Nastia şi Artiom l-au adus tocmai de la Moscova, cu nişte icoane, ca să le binecuvânteze locuinţa, aşa cum cere tradiţia. Apartamentul e mai întâi sfinţit cu şampanie – Dom Pérignon la o sută de euro sticla, din care jumătate ajunge pe unul dintre covoarele vechi –,

apoi se spune o molitfă şi se stropeşte cu agheasmă.

— Trebuie să-l ajutăm pe bucătar să aducă somonul, caviarul... îmi şopteşte Solemne, în timp ce eu savurez şampania.

Familia încă nu şi-a găsit timp să angajeze o servitoare şi un majordom care să se ocupe de apartament în restul anului. Omul bisericii, până în acel moment foarte ceremonios, începe să alerge cu copiii pe culoare. O atitudine simplă şi relaxată, care-l face foarte la modă printre familiile cele mai bogate din Moscova.

O slujbă... de decor?

O manichiură impecabilă, un machiaj fără cusur, un zâmbet strălucitor. Atâta timp cât contul ei din bancă e alimentat în permanenţă, o guvernantă are grijă de felul în care arată.

Se priveşte în oglindă de cincisprezece ori pe zi şi câştigă de trei ori mai mult decât înainte, lucrând jumătate din timp. Ce poate fi mai firesc, în lumea minunată a miliardarilor? Artiom şi Nastia vor ca persoanele care îi învaţă limbi străine pe copiii lor să fie „normale” – un criteriu neclar, însă indispensabil. Normalitatea aceasta este foarte relativă însă, când munceşti trei zile din şase, pe un salariu demn de un director de firmă – doar că n-ai nici pe de parte responsabilităţile acestuia. E o nebunie, de altfel, cât pot unii să cheltuiască pentru lucruri care devin brusc esenţiale, cum ar fi să cinezi la restaurant în fiecare seară, să-ţi faci programare la masaj o dată pe săptămână sau să-ţi angajezi o menajeră – ca şi cum să-ţi rupi o unghie ar fi o catastrofă! Şi-apoi, sunt o mulţime de câştiguri colaterale: călătorii cu avionul privat, hoteluri somptuoase, vinuri scumpe, vara petrecută în staţiuni, celebrităţile întâlnite la tot pasul. Pe scurt, viaţă adevărată, mereu aproape de binefăcătorul tău. Iar partea cea mai importantă a muncii tale e să aştepţi după el.

Să aştepţi ora la care trebuie să mergi să-l iei de la şcoală, să aştepţi să se schimbe, să aştepţi să termine de vorbit la telefon sau să se joace cu prietenii, să aştepţi să se încheie lecţiile de dans sau de tenis, să aştepţi să

binevoiască să-ţi vorbească. De multe ori, trebuie să te lupţi cu un vag sentiment de inutilitate.

Cursul de meditaţie pe care l-am făcut cu câteva luni înainte – zece zile izolată într-un ashram fără să schimb niciun cuvânt cu nimeni –, m-a ajutat nesperat de mult: acolo am deprins arta de a-mi impune prezenţa şi a părea în acelaşi timp aproape invizibilă. Când nu eşti într-o poziţie dominantă, trebuie să dai dovadă de o disciplină interioară perfectă ca să-ţi impui voinţa. Când vei dori să începi exerciţiile, ludice bineînţeles, de citire sau de scriere, lucru pentru care eşti plătită, la urma urmei, trebuie să ştii că niciodată nu e momentul potrivit. Şi să nu vă imaginaţi că vă puteţi baza chiar şi pe cea mai mică fărâmă de autoritate parentală: sumele consistente pe care le primiţi sunt pentru a-i *insufla* micuţului stăpân dorinţa de a-şi face curat în cameră, de a-şi face temele sau de a citi în franceză, toate astea în timp ce-i îndepliniţi chiar şi cea mai mică dintre dorinţe. Dacă aveţi caracterul unui diplomat sau al unui şantajist, atunci e perfect. Copilul nu acceptă să-i dai dispoziţii, ci cântăreşte argumentele pro sau contra, iar de multe ori hotărăşte cum are chef. Nu e uşor să-l faci să te asculte. De-a lungul unei zile vei trece prin cel puţin un seism emoţional. O soră mai mare adorată, un profesor dispreţuit, o guvernantă pe care o poţi ignora: vei fi toate astea în funcţie de momentele zilei, de cerinţele şi de dispoziţia micului stăpân.

Ce perspective de dezvoltare personală poţi să întrevezi când te afli într-un asemenea mediu? Probabil niciuna, în afară de a te căsători cu un fiu de oligarh… Această perspectivă e rezervată pentru femei, în ciuda câtorva excepţii notabile de bărbaţi care s-au lansat şi ei în această „carieră”. Dintre cele care sosesc în Rusia pentru o slujbă de profesoară particulară, unele îşi doresc să călătorească, altele să ramburseze un credit, sau să strângă bani pentru a-şi cumpăra un apartament ori pentru a-şi plăti studiile, sau încearcă să lase în urmă o dezamăgire sentimentală începând o viaţă nouă. Unora dintre ele le place foarte mult aici. Altele îşi văd repede

iluziile sfărâmate – patronul le insultă, elevii se poartă ca nişte mici tirani, trăiesc cu teama că oricând pot fi concediate… Norocul meu că n-am trecut prin aşa ceva în casa familiei Sokolov.

Portretul robot al unui oligarh

Imaginaţi-vă un fericit câştigător la loto.

Rus.

Devenit peste noapte un bărbat irezistibil, el seduce o tânără creatură demnă de copertele revistei *Vogue* şi îşi depune prada într-un buncăr păzit de o armată de gărzi de corp.

Copiii lui, la care ţine la fel de mult ca la miliardele din dotare, sunt cum nu se poate mai frumoşi. De altfel, face tot ce-i stă în putinţă pentru a avea cât mai mulţi urmaşi, punând umărul la creşterea demografică a Rusiei. E una din manifestările sale de patriotism. Copiii sunt trimişi la cele mai bune şcoli private din Moscova sau din Europa. Tatăl lor nici măcar nu e nevoit să le cumpere diplomele.

Evident, oligarhul rus s-a „occidentalizat" în decursul anilor şi al călătoriilor de afaceri. Nu mai foloseşte scobitori la restaurant, evită cămăşile cu strasuri şi nu bea vodcă înainte să semneze contracte. Însă, cu toate manierele sale şlefuite, natura sa de rus, înclinată către excese, tot va ieşi la iveală. Din când în când, rusul nostru se mai dă în stambă. Circulă o poveste amuzantă care ilustrează bine starea de spirit a acestei noi clase sociale: „Doi ruşi, de curând îmbogăţiţi, se întâlnesc. «Ia uite, mi-am cumpărat o cravată nouă, m-a costat 500 de dolari!», spune primul. «Idiotule! Ştiu eu un loc de unde o puteai cumpăra cu 800 de dolari!», îi răspunde cel de-al doilea". Şi totuşi, există situaţii în care ar fi nedrept să le reproşăm acestor oameni caracterul excesiv: atunci când sunt cuprinşi de numeroasele lor impulsuri de generozitate. Oligarhul rus nu se zgârceşte când vine vorba de bacşiş. În vacanţă, cu familia sau prietenii, el plăteşte totul: călătoria cu avionul, cu taxiul, hotelurile de lux, restaurantele… însă nu numai asta. La familia Sokolov, de exemplu, cei care îi însoţesc într-o călătorie, inclusiv angajaţii, primesc „ordin" să se

simtă bine. Se întâmplă ca profesorul de golf să nu-şi găsească bilet la clasa business în ziua plecării? I se ordonă să urce la bordul avionului familiei. Una dintre guvernante pare fascinată de iPad-ul lor? în mai puţin de cinci minute, asistenta personală a familiei este trimisă să cumpere unul. O altă guvernantă se simte foarte obosită? I se acordă câteva zile în plus de repaus. Unul dintre angajaţi se îmbolnăveşte grav? Va fi trimis să se trateze într-unul dintre cele mai bune spitale private din Paris, iar toate cheltuielile medicale vor fi plătite de familie. Un alt angajat este dat afară după ce s-a descoperit că suferă de alcoolism? I se va plăti totuşi un tratament de dezintoxicare înainte de plecare… Un obicei care duce uneori la abuzuri, însă lucrul cel mai important, pentru oligarhul rus, este să fie înconjurat de oameni fericiţi. Dar despre ce fel de cerc social este vorba, mai exact, şi cum s-a îmbogăţit oligarhul? Afacerist abil, oligarhul rus a făcut avere în anii ’90. S-a bucurat de un trai bun şi de relaţii la nivel înalt chiar şi înainte, pe când era membru al nomenclaturii sovietice. Primii bani serioşi i-a făcut, probabil, atunci când Gorbaciov a hotărât, în anii ’80, să liberalizeze parţial economia, astfel că a avut ocazia să-şi deschidă o mică afacere profitabilă. Sau poate fiindcă a preluat întreprinderea de Stat pe care o conducea, cumpărând pe nimica acţiunile distribuite angajaţilor. După destrămarea URSS-ului, unii s-au îmbogăţit cu uşurinţă ocolind legea. Însă cei care-i invidiază sunt numeroşi. Prin urmare, Noul Capitalist se apără cu înverşunare de uzurpatorii săi, dar fără să-şi murdărească mâinile, bineînţeles – se găsesc destule firme private de „securitate” pentru asta. Pasiunea sa pentru domeniul finanţelor e atât de puternică, încât înfiinţează o bancă comercială. Având relaţii printre cei de la putere, împrumută Statul cu o mică sumă de bani, în timpul colapsului financiar din 1995, şi primeşte în schimb un număr mare de acţiuni, însă, mai presus de orice, o face din patriotism. După cum era de aşteptat, Statul nu-i poate rambursa împrumutul, prin urmare oligarhul pune mâna pe cele mai bune hălci din industria ţării. În fine, participă, sub

regimul lui Elţîn, la „jaful secolului”. Iată de ce oligarhul rus este atât de detestat de compatrioţi. Cu toate acestea, fără el, fără banii pe care i-a investit în restructurarea uzinelor moştenite din perioada sovietică şi fără implicarea sa în crearea instituţiilor, nu e sigur că ruşii ar fi avut, în ziua de azi, o economie de piaţă bazată pe respectarea legii, proprietate privată garantată de stat şi nicio creştere medie a PIB-ului de aproape 5% pe an, începând cu 2001. Poporul e însă nerecunoscător. Ba chiar votează, în masă, pentru Vladimir Putin, cel ce se autoproclamă „distrugătorul oligarhiei”. Regulile se schimbă: oligarhul trebuie să-şi plătească impozitele, să nu mai încerce să controleze mass-media şi să asculte docil de puterea politică. Dacă nu, oligarhul poate să aleagă exilul, la fel ca Boris Berezovski – care a plecat în Marea Britanie, ori închisoarea, ca Mihail Hodorkovski, fostul preşedinte al companiei Iukos. Stăpânul de la Kremlin are oamenii lui de casă, mai bine să te numeri printre ei. După reconfigurarea raporturilor de forţe, prezenţa în politică a noului oligarh este una cât se poate de discretă. Dar încă deţine economia ţării[1]. În acelaşi timp e realist. Indiferent ce s-ar întâmpla – conflict cu puterea sau prăbuşirea economiei –, el este pregătit. Are nenumărate proprietăţi luxoase – apartamente, case, castele, hoteluri – răspândite peste tot, în Europa şi Statele Unite… Dincolo de graniţele scumpei sale patrii.

Drumul rublelor

Proaspăt promovată în rolul de ambasadoare a limbii şi culturii franceze în mijlocul familiei Sokolov, am debarcat în capitala miliardarilor. Revista *Forbes* numără 78 de miliardari în Moscova, în vreme ce în New York sunt 58, iar în Londra 39. Cu excepţia bolizilor parcaţi în faţa magazinelor de lux, supravegheaţi de gărzi de corp, oraşul nu lasă să se vadă nimic din potenţialul său de cămin al

1 în 2003, 22 de oameni de afaceri sau grupuri private controlau aproape 40% din industria Rusiei, conform memorandumului întocmit de Banca Mondială: „Rusian Federation: from transition to development" („Federaţia Rusă: de la tranziţie la dezvoltare"), martie 2005. (n.a.)

celor foarte bogaţi.

Nu sunt cu totul insensibilă la farmecul discret al zgârie-norilor stalinişti, desprinşi parcă din Gotham City, şi la cel al locuitorilor, la fel de nepăsători precum Lenin, mumificat în Piaţa Roşie. Fie că le ceri indicaţii sau te loveşti din greşeală de ei pe stradă, lipsa de reacţie a localnicilor e binecunoscută. E uşor să spargi gheaţa în baruri, după câteva pahare de vodcă, doar că te alegi şi cu unele efecte secundare – o voce gâjâită, à la Bonnie Tyler, şi un miros coclit de fum de ţigară.

Odată cu locul de muncă primesc şi un apartament în centru. Un colţar (*ugol*) enorm, cafeniu, televizorul vechi cu imagine pâlpâitoare şi perdelele aurite cu imprimeu floral sunt singurele vestigii ale trecutului său sovietic. Restul a fost şters de renovarea în stil european, *evroremont*, lucru ce le va trezi admiraţia vizitatorilor mei, stabiliţi în locuri mai pitoreşti. împart locuinţa cu colega mea, Daisy, guvernanta englezoaică ce are grijă de Alioşa.

În prima mea zi de muncă, îmi aduc aminte cu nostalgie de trenurile pariziene din suburbii, pline ochi şi mai tot timpul în întârziere. Un şofer mă aşteaptă ca să mă conducă la angajatorii mei. Prima misiune, delicată şi dificilă, în acelaşi timp: să mă obişnuiesc cu luxul.

Cu un zâmbet relaxat pe buze, urc în maşina neagră 4 x4 şi spun veselă „Dobri dien!”, cu un accent cât mai veritabil. Mişcarea din cap a şoferului – un musculos cu privirea impenetrabilă – e ca un duş rece. Are o expresie aşa de rigidă că mă mulţumesc cu atât. O observ deodată în oglinda retrovizoare pe colega mea rusoaică, aşezată pe bancheta din spate, la fel de „cordială” ca şi şoferul. Într-un moment de nesiguranţă, mă gândesc: poate că s-or fi certat... Apoi mă supun evidenţei: aceşti oameni au pur şi simplu o mare capacitate de a păstra tăcerea în faţa unei noi angajate, în ciuda curiozităţii care, sunt sigură, îi roade la fel de mult ca pe mine. Solemne mă prevenise, este mai bine să aştept să înceapă ei discuţia, când o să simtă că e momentul potrivit. Chiar şi întrebări din cele mai simple ar putea să li se pară suspecte. „E ceva care ţine de cultura

lor”. Aşa să fie. O să dau dovadă de răbdare – şi chiar o să am nevoie.

Din fericire, şirul interminabil de panouri publicitare supradimensionate de pe marginea drumului îmi ţine mintea ocupată în timp ce maşina goneşte pe autostrada cu opt benzi. Dintr-odată, privirea mea se încrucişează cu cea a Patriciei Kaas. Expus pe un panou de 4 pe 3 metri, chipul ei întruchipează frumuseţea franţuzoaicelor pentru lanţul de magazine de cosmetice L'Étoile, transcris fonetic cu litere chirilice. N-a călcat vreodată pe-aici, dar are numeroşi fani ruşi, la fel ca Mireille Mathieu, care a cunoscut popularitatea în URSS în timpul turneului din 1987, alături de Corul Armatei Roşii – va reveni mai târziu, în 2005, invitată de preşedintele Putin să cânte în Piaţa Roşie, cu ocazia celei de-a şaizecea aniversări a victoriei împotriva Germaniei.

Câteva panouri mai departe, privirea mi-e atrasă de capota unei maşini care parcă mai are un pic şi iese din cadrul ce o susţine. Iată o reclamă mai puţin obişnuită. În această paradă de panouri publicitare – câte unul la fiecare cinci metri – trebuie să ştii cum să ieşi în evidenţă. Unul dintre afişe arată cum o sticlă de bere uriaşă îşi varsă conţinutul luminescent într-un pahar. Altul înfăţişează o femeie într-o fustă scurtă albastru deschis, cu sutien roşu şi păr creţ. Cu mâna stângă pe şold şi cu mâna dreaptă fluturând un mănunchi de chei, anunţă: „Vă aşteptăm!”. Mi-a luat ceva timp să înţeleg mesajul subliminal: femeia făcea publicitate unei agenţii imobiliare. „Radioul fără cenzură”, asta promitea, cu litere mari, imaculate, postul de radio *Kommersant*, cu profil economic. Aici, cel puţin, mesajul e clar. În sfârşit, atenţia îmi e atrasă de imaginea unui băieţel trist, cu ochelari mari, rotunzi. Oare e vorba de o campanie împotriva abuzului domestic? Pe-aproape. Copilul le spune părinţilor necazul lui: petrece prea mult timp cu *mama*, dădaca sa. Cu una ca mine, adică. Mulţumesc mult. Ce mai primire!

Fără să mai spunem nimic, ne apropiem de destinaţia noastră finală. Reclamele îşi schimbă tematica: excursii în

Courchevel, bone filipineze docile, iahturi Ferretti, ceasuri Ulysse Nardin, cămăşi Armâni… Maşina trece pe lângă un ansamblu de magazine cu vitrine imense, aliniate în spatele unui panou „Barvikha Luxury Village”. Găseşti aici magazine Yves Saint Laurent, Prada, Gucci, Ferrari, Rolls-Royce… Ne aflăm, bineînţeles, pe Rubliovka, cuvânt care înseamnă, literal, „drumul rublelor”, stradă care şerpuieşte pe lângă frumoasele case ale elitei ruseşti şi ale oamenilor de afaceri bogaţi, grupate deseori în loturi de câte zece sau douăzeci. Dincolo de mesteceni şi de gardurile înalte, verzui sau gri, inaccesibile Fiscului, nu găseşti casă mai ieftină de 5 milioane de dolari.

Maşina 4 x4 se întoarce, oprindu-se în faţa unei bariere. După un prim punct de control, o ia pe un drum mărginit de pădure şi de un zid înalt de trei metri, pe care nu încap două maşini în acelaşi timp. Înainte să intrăm pe proprietate oprim la un al doilea punct de control. Apoi îşi fac apariţia gărzile de corp, postate în faţa porţii enorme a casei. Nu mi-am imaginat că mă expun unui asemenea risc acceptând acest loc de muncă. Oare prima de risc e inclusă în salariu?

În inima templului

Faţada locuinţei, de culoarea mărului verde, îmi răsare în faţă. Îţi ia ochii cu toate acele coloane în stil ionic. Dacă eşti miliardar şi vrei să-ţi faci casă, avantajul e că poţi să alegi între mai multe stiluri arhitecturale.

Pătrund în templu pe poarta de serviciu, de la parter. În spălătoria luminată de neoane, menajera mă salută înclinând capul. Olga, profesoara de rusă a Lizei – urăşte să i se spună *mania* – îmi arată camera pe care o vom ocupa cu rândul. Are grijă să-mi comunice care e partea sa din dulap, lenjeria de pat, deşteptătorul, plapuma… îmi fixez bine în minte să nu cumva să le ating. În faţa acestei camere se află baia angajaţilor, cu toaletele aflate chiar lângă cămară. De cealaltă parte a scărilor ce duc la camerele de la nivelul străzii se găseşte pivniţa, plină ochi cu sticle de vin şi de şampanie scumpă, apoi camera de masaj, echipată cu o saună şi un mic bazin de înot, şi, în

fine, sala de sport.

— Doar şefii au acces la ea, dar poţi să o foloseşti când nu sunt ei aici, îmi spune guvernanta englezoaică a Lizei, care se pregăteşte să ajungă la şofer pentru a se întoarce acasă.

Cuvintele sale prietenoase îmi ridică moralul. Încep să urc. În capătul scărilor se află o debara plină de haine de blană, iar în stânga ei o cameră de zi, spaţioasă. Nastia, îmbrăcată simplu cu un halat de baie, mă primeşte zâmbind larg. În schimb, crocodilul împăiat şi ursul îşi arată colţii.

Nastia o cheamă pe Liza şi o însărcinează să-mi arate împrejurimile. Încântată să o prezinte pe noua angajată bucătarului şi celor două servitoare care se plictisesc de moarte, micuţa începe cu bucătăria. Bolurile de argint pline cu ciocolată elveţiană şi fructele uscate de pe masă parcă îmi fac cu ochiul. Abia dacă am timp să mă prezint, nu mai vorbesc de ronţăit ceva, că Liza mă zoreşte să urcăm în camera ei, ignorând coridorul ce duce către camera fratelui său, deşi aceasta e situată la parterul casei. Nuanţa deschisă a pereţilor, perdelele cusute pe deasupra cu fir aurit şi legate cu cordoane discrete, precum şi mobilierul din lemn alb, ornat cu flori, alcătuiesc decorul ideal pentru o mică prinţesă foarte cuminte – în armonie deplină cu temperamentul ei plin de viaţă şi nonconformist… Liza sare dintr-odată pe maiestuoasa blană de urs alb care îi acoperă patul cu baldachin.

— Uite, colecţia mea de păpuşi din porţelan! îmi spune arătând cu degetul spre bibliotecă.

De cealaltă parte a camerei, fotografii, figurine şi icoane împodobesc o comodă drăguţă. În apropiere de baie se află o uşă ce duce spre o debara care ţine de camera părinţilor.

— Am o idee: hai să ne jucăm cu păpuşile Barbie! îmi spune ea, super-încântată.

Mai urc încă un rând de scări. Pe jos, grămezi de jucării cât vezi cu ochii: căsuţe pentru păpuşi, magazine de fructe şi legume, corturi, roboţi, maşini, camioane, cutii

întregi cu elicoptere şi, în centru, două canapele şi un ecran plat uriaş.

— Ah, acelea sunt de la Crăciunul trecut! îmi aruncă într-o doară Liza, când vede că mă uit la cadourile încă nedespachetate adunate pe o masă.

Micul ei magazin de jucării se întinde pe un etaj întreg.

Coborând din nou la parter, o rog să-mi arate şi camera lui Alioşa. Liza dă buzna peste el, săltând ca un ied, se duce ţintă la CD player şi pune „cântecul lor preferat”, de la Gipsy Kings. Cei doi copii încep să danseze nebuneşte. Ca să mă bucur mai bine de demonstraţie, mă aşez confortabil pe canapeaua din catifea verde. Sub un candelabru impozant, cu trei braţe, băiatul încă mai doarme într-un pătuţ cu grilaj – unul din lemn de mahon. Alioşa e ţinut permanent sub observaţie printr-o cameră video şi un interfon pentru bebeluşi. Guvernantele, la fel. Sus pe dulap stau cocoţate mai multe rânduri de jucării de pluş, iar de-a lungul bibliotecii sunt aliniate cu grijă şase sau şapte perechi de papuci de casă. Prin uşa deschisă de la baie zăresc alţi papuci, folosiţi doar la ieşirea din baie.

Acum e ora de plimbare. Alioşa se strâmbă când trebuie să se îmbrace de ieşire. Să-l conving fără să provoc o criză de plâns se dovedeşte a fi o sarcină dificilă. Băiatul trebuie să se schimbe de fiecare dată când iese afară, la întoarcere, sau când se stropeşte cu ceva, chiar şi cu apă. Jumătate de oră mai târziu, aşteptaţi de Olga şi de Liza, care sare de nerăbdare, mergem să facem turul reşedinţei ultrasecurizate. Trecem prin faţa garajului, care adăposteşte cele opt maşini ale Sokolovilor, apoi pe lângă anexa unde stau şoferii şi gărzile de corp. Unii dintre ei lucrează ca poliţişti în timpul săptămânii. Serviciul de gardă de corp din timpul liber le îngraşă veniturile modeste de funcţionari mai mult decât micile şpăgi din timpul controalelor şi arestărilor. Unul dintre ei ne escortează.

— Îi cunoşti pe vecini? o întreb pe Liza.

— Nu, casa de alături e tot a noastră!

Casa a fost scoasă la vânzare anul trecut şi părinţii ei

au cumpărat-o. În acest fel, au eliminat riscul de a fi deranjaţi de eventualele lucrări de renovare ale noilor cumpărători. Casa cu trei etaje funcţionează acum ca remiză, iar curtea a devenit parcare pentru maşinile angajaţilor. După ce îl fac pe Alioşa să alerge puţin pe drum, ne întoarcem la locul de joacă. Sunt mai mulţi copii care se joacă aici, însoţiţi de dădacele lor – *mama* –, toate rusoaice, fără gărzi de corp. Atunci îmi dau seama de prestigiul poziţiei mele. Pe drumul de întoarcere, Liza îmi mărturiseşte:

— Ştii că o să ne mutăm? în noua casă, unul din etaje va fi ocupat în întregime de o piscină, iar altul de camera părinţilor. De la un nivel la altul se va circula cu liftul, bineînţeles. O casă mai scumpă, mai mare, mai frumoasă, înconjurată de casele altor bogătaşi, doar că într-un cartier mai puţin periculos.

O femeie eliberată

Calmul care domneşte în această familie, o adevărată oază de pace şi fericire, i se datorează Nastiei. Fără ea nu i-ar fi mers aşa bine lui Sokolov. Epuizată de atâtea responsabilităţi, obosită să vadă că totul, absolut totul atârnă pe umerii ei fragili, stăpâna casei a hotărât să-şi ofere o cură de talasoterapie în Franţa. O vacanţă binemeritată, o combinaţie inteligentă de masaj, modelare corporală, împachetări, cataplasme cu alge şi băi cu spumă. Aerul proaspăt îi va abate gândurile de la problemele de zi cu zi…

Când e acasă, Nastia se forţează să folosească sauna şi mica piscină cât mai des cu putinţă, face yoga de trei ori pe săptămână, masaj de două ori, merge constant la manichiură şi la stilist, iar din când în când îşi face injecţii ca să rămână tânără şi frumoasă. Efortul ei dă rezultate, bineînţeles, însă presupune un consum foarte mare de energie. Presiunea e cu atât mai puternică cu cât, nelucrând niciodată şi fiind cu toate acestea licenţiată în istorie, ea trebuie să-i ofere sprijin intelectual soţului său, continuând să se cultive, în ciuda unui program la fel de încărcat ca al unui ministru.

Mulţumită remuneraţiei generoase alocate de Artiom escadronului de servitoare şi guvernante, care se simt încurajate astfel să-şi facă treaba, Nastia se eliberează de unele sarcini care, altfel, ar fi fost apăsătoare. Şi dacă se întâmplă vreodată ca una dintre angajate să ceară, în mod excepţional, o zi liberă şi nu găseşte printre ceilalţi colegi pe nimeni care să o înlocuiască, Nastia, patroană binevoitoare, acceptă totuşi. E treaba celorlalţi să găsească o soluţie. Singurul aspect negativ al acestei organizări, care altfel merge ca unsă, este alegerea cadourilor pentru prietenii de familie, cu ocazia zilelor de naştere. Nastia nu poate să scape de această îndatorire, însă a găsit soluţia salvatoare:

— Minunat! Acum nu mai e nevoie să fug dintr-un magazin în altul ca să-i cumpăr o geantă prietenei mele, Tania! exclamă ea, parcurgând cu privirea magazinul online al mărcii Chanel.

După ce găseşte modelul potrivit, e suficient să-şi trimită şoferul să-l ridice de la magazin.

Printre îndatoririle sale se numără, totodată, amenajarea şi alegerea culorilor pentru fiecare încăpere din noile lor locuinţe, în colaborare cu arhitectul. Şi-apoi trebuie să împlinească, cu orice preţ, dorinţele copiilor ei, care îi dau multă bătaie de cap, în ciuda celor cinci guvernante ce se ocupă de ei cu normă întreagă. „Vreau să fie fericiţi”, acesta e singurul motto. Cu alte cuvinte, să le îndeplinim cel mai mic capriciu şi să ne asigurăm că sunt mereu cu zâmbetul pe buze şi că nu plâng aproape niciodată. Ce se întâmplă când guvernanta îi aduce la cunoştinţă că Alioşa vrea să mănânce al cincilea ou Kinder pe ziua respectivă? Mămica lui n-are nimic împotrivă. Oricum o să fie consultat de cei mai buni doctori. De ce să-i producem frustrare, în mod inutil? La fel e şi cu Liza, atunci când nu obţine ce-şi doreşte şi refuză cu încăpăţânare să meargă la şcoală pe motiv că e „bolnavă” – strigând, ţopăind şi sărind prin casă în tot acest timp. Viitorul acestor doi copii este asigurat, iar lumea lor plină de suflete devotate, de angajaţi transformaţi în prieteni, promite să le împlinească fiecare

dorinţă.

Nastia s-a întors ieri din vacanţă, cu valizele pline de cadouri şi de haine noi.

— Urăsc să merg la cumpărături, dar cum n-am avut nimic altceva de făcut... Cinci zile de răsfăţ într-un loc uitat de lume, la marginea Atlanticului, trebuie să fi fost într-adevăr plictisitor. Un colţ de natură, câteva sate, trei prăvălii cu produse locale... Dacă ne gândim la călătoriile cu iahtul la Monaco, plimbările pe malul mării sunt, fără discuţie, de o banalitate înspăimântătoare. Şi apoi, nimeni care să te admire pentru capacitatea de a te mulţumi cu o viaţă simplă... S-a simţit mai liberă, e adevărat, dar, ciudat lucru, se pare că i-a cam lipsit suita.

Să te expui e o mare greşeală

Un miliardar iese dintr-un restaurant bine cotat de protipendadă. La braţul său e o tânără cu forme sculpturale, o adevărată frumuseţe. În plus, e amabilă, educată, cultivată. Pentru acest nou îmbogăţit ea este femeia ideală. Nimic nu-l obsedează mai mult decât să-şi impresioneze clienţii şi să se asigure de puterea sa de seducţie, toate astea *fără niciun risc*.

Acest bărbat nobil, căruia nimic nu pare să-i stea în cale, închiriază serviciile unei escorte de lux pentru că, spre deosebire de consoarta lui Artiom, soţia lui nu este perfectă. Şi-apoi, el o iubeşte mult, şi recunoaşte asta, însă cum munceşte din greu ca să se îmbogăţească şi mai mult, n-are dreptul să-şi ofere şi el nişte mici bucurii? Are noroc: agenţiile care oferă astfel de servicii abundă în Moscova.

Un an mai târziu, miliardarul o să-şi plângă în pumni de ciudă. Drăguţa sa escortă, preferata sa, a reuşit să-l ducă de nas, rămânând însărcinată. Să o părăsească? Da, numai că e prea târziu acum: fermecătoarea blondă a tras lozul cel mare. Iar lozul cel mare, adică omul de afaceri priceput, se va ocupa de toate.

Devenită mamă singură, frumoasa nu visează să-i ia locul soţiei legitime. Se mulţumeşte să cheltuiască banii miliardarului prin hotelurile de lux din Paris, Gstaad şi Dubai. Dacă o îngrijorează ceva, este gândul că

îmbătrâneşte, aşa că îşi îngrijeşte pielea cu cele mai scumpe tratamente, deşi are mai puţin de treizeci de ani. N-o să o vezi petrecând mai mult de o oră alături de copilul ei – e un lucru cu care nu e obişnuită. Fostul amant plăteşte pentru şcolile private ale fiului său, asistenta personală, guvernantele, şoferul, profesorii de limbi străine şi apartamentele lor. Tăcerea e de aur. Copilul nu-şi vede tatăl, însă, lucrul cel mai important, primeşte o educaţie bună, în timp ce mama sa se bucură de plăcerile vieţii. Schimbă bărbaţii unul după altul, la fel şi angajaţii, pe care-i concediază la cea mai mică modificare de dispoziţie. Activitatea atinge cote maxime în anotimpul rece: unsprezece persoane concediate în cinci luni, în iarna anului 2011 – 2012. Invers, dacă unul dintre angajaţi îi place, nu se dă în lături când e să-şi manifeste afecţiunea, astfel că asupra preafericitului se abate o ploaie de eşarfe Hermes. Lucrul acesta poate să dea impresia unei gestionări anarhice a personalului, însă nu e vina sa, doar nu şi-a dorit niciodată să ocupe un post de directoare de resurse umane... Ei îi place să închirieze o limuzină, din când în când, şi să se distreze cu prietenele, care, la fel ca ea, domnesc ca nişte regine în aceste familii paralele. Ca să uite de statutul lor neoficial, fetele vorbesc despre sex, cumpărături şi se îmbată cu şampanie. Şi uite-aşa, fiecare stă locul lui, fără să facă valuri, şi toată lumea e fericită.

Păpuşica Barbie e pusă la încercare în clubul-restaurant Macho Grill din Piaţa Puşkin e programată o seară salsa. Dansatorii de samba cu muşchi proeminenţi şi dansatoarele înveşmântate în pene şi şnururi creează o atmosferă fierbinte. Biletele sunt scumpe, trebuie să recunosc, însă ce nu face omul ca să-şi clătească ochii?

Mulţi expatriaţi, la fel ca mine, şi-au rezervat câte o masă. Odată ce se încheie spectacolul oferit de brazilieni, îmi mişc corpul spre ringul de dans alături de fetele-păpuşă cu trupuri perfecte, cambrate exagerat şi gata de orice ca să se facă „remarcate” de un compatriot bogat sau de-un păunaş din străinătate. De la rochiile din tul până la unghiile fluorescente, totul e atent studiat. Nu puneţi

remarcile mele pe seama invidiei. Sunt aici cu o misiune precisă: între doi paşi de dans făcuţi cu stângăcie, voi încerca să realizez o anchetă sociologică despre aceste femei îndrăzneţe şi pline de ambiţie. Dar de ce atâta febrilitate în jurul meu?

Acolo, pe ringul de dans, teama că o să-ţi ratezi şansa, dacă nimeni nu-ţi pune la timp un inel pe deget, este palpabilă. E simplu: dacă ajungi la *înaintata* vârstă de douăzeci şi cinci de ani şi n-ai avut norocul să-ţi găseşti un soţ, eşti privită cu milă. Iată de ce „fetele bătrâne" n-au nicio ruşine să treacă la atac. Nimic nu le poate opri, nici măcar faptul că bărbatul pe care-l „vânează" e însoţit de partenera sa: sezonul de vânătoare este deschis.

În această seară am noroc, nu concurez cu femeile-păpuşă care colonizează cluburile foarte selecte. În orice caz, nu cred că voi mai avea vreodată ocazia să pun piciorul într-un asemenea club, întrucât „condiţia de participare" este să ai măsurile potrivite pentru a defila pe un podium – regula aceasta nu se aplică decât fetelor, bineînţeles. Din câte se pare, concurenţa pentru o partidă bună – filonul de aur, adică – este feroce. „Am văzut nişte fete şi am început să flirtăm", mi-a povestit într-o zi un italian, care frecventează des asemenea locuri. „Apoi a apărut un rus, a scos un teanc de bani din buzunar şi le-a luat de acolo". „Cum adică le-a luat?". „Da, toată gaşca de fete s-a dus după el".

Bineînţeles, nu toate fetele de acest fel visează la un prinţ, şi nici măcar la un Ken1. Ele vor doar atât: să se mărite cu un bărbat bogat – ceea ce e o noţiune cât se poate de relativă. Ca dovadă, televiziunea locală exploatează la maximum acest entuziasm pentru căsătoriile „jackpot". În emisiunea foarte populară *Davai Pojenimsa*![23], care e difuzată în serii de nouăsprezece ore pe canalul întâi, se poate vedea cum trei pretendenţi se străduiesc să o seducă pe fericita participantă la emisiune, o tânără frumoasă de douăzeci şi şapte de ani, puţin cam

---

2 Păpuşa pereche a lui Barbie (n.tr.)

3 în traducere „Să ne căsătorim!" (n.tr.)

prea machiată. Pretendenţii fac paradă cu talentele lor: o poezioară puerilă la cerere, un cântec de dragoste insipid, o demonstraţie de karate... Asistată de un psiholog şi un astrolog, prezentatoarea joacă rolul de peţitoare, e specialistă în replici traumatizante gen „fost-ai lele cât ai fost" şi se informează despre resursele financiare ale pretendenţilor la iubire. Altfel, ar fi nedrept pentru concurente. Cine ar mai plăti limuzina închiriată, decorată cu diverse cupluri îmbrăţişate aşezate pe capotă, pentru o poză-amintire în faţa Catedralei Sfântului Vasile[4]? Mari romantici, ruşii sunt înnebuniţi după nunţi. De altfel le şi sporesc numărul, având în vedere că două din trei căsătorii se sfârşesc cu un divorţ.

Suntem într-o cafenea, la şaptezeci de kilometri de capitală. Apare şi un tip care e însurat – ceea ce nu-l împiedică să se bucure de compania fetelor frumoase şi să facă tuturor cunoscut lucrul acesta. Dând pe dinafară de preaplinul inimii, se ridică şi ţine un toast cu vodcă în cinstea lor, apoi se apleacă spre prietena mea ca să-i ofere, drept semn al admiraţiei lui, o drăguţă buburuză de plastic, *făcută în China*. Ingratul! I-o fi luat-o cadou fiică-sii, dar şi-a schimbat părerea, subjugat de atâta frumuseţe... Este 8 martie, motiv pentru care invită şi micul nostru grup să sărbătorim împreună Ziua femeii şi pune încântat pe masă, ca pentru a declanşa ostilităţile, o sticlă de Puţinka – o vodcă ieftină, fără nicio legătură cu dragul de preşedinte al Rusiei. Imposibil să refuzi. Ar fi o jignire pentru noul nostru prieten. Un bătrân domn, aşezat la masa alăturată, refuză fără ezitare, însă are un motiv întemeiat: „Eu nu beau cu occidentali!". Nostalgic, se pare, dacă nu chiar ranchiunos.

După un al doilea toast, încercăm să ne strecurăm afară, urmate până în stradă de generosul nostru tovarăş de pahar, ce-şi dorea un al treilea toast.

În trenul ce ne aduce dinspre suburbii spre Moscova, doi controlori scutură de zor un bărbat pilit bine, ca să-l trezească. Dansăm între scaune pe o piesă de tango,

---

4 Faimoasa catedrală cu domuri colorate, aşezată lângă Kremlin, pe malul râului Moscova, (n.a.)

cântată de nişte nişte muzicanţi ambulanţi. Suntem nevoiţi să suportăm insistenţa vânzătorilor de mărunţişuri care-şi laudă marfa: stilouri cu cerneală invizibilă, substanţe care accelerează creşterea florilor şi alte produse miraculoase. Cadouri nemaipomenite pentru soţie, mamă, fiică sau amantă. Mai originale decât combinaţia clasică trandafiri-şampanie-poezioare, dar mai puţin romantice – asta dacă facem abstracţie de faptul că trandafirii de aici nu au niciun parfum, că şampania rusească e doar un vin spumos prea dulce, iar poezioarele sunt toate copiate de pe internet.

Petrecerea de 8 martie, sărbătoare legală în Rusia, începe în seara de dinainte, sau mai degrabă după-amiaza, când bărbaţii le fac cadouri colegelor şi ţin toasturi în cinstea lor. Cum ruşii nu pun mare preţ pe măsură, nici în ziua de 9 nu se lucrează.

— Toată lumea bea! în ziua următoare, nimeni nu mai e în stare să lucreze şi ar fi prea mulţi absenţi, îmi explică, expert, şoferul. Ziua liberă suplimentară este recuperată… duminica următoare. Părinţii merg la muncă şi copiii la şcoală – în ciuda protestelor Bisericii Ortodoxe.

Cu excepţia zilei de 8 martie, atmosfera e mai degrabă caracterizată de un sexism prea puţin diferit de cel din alte părţi, dar are măcar meritul de a fi pe faţă:

— Sunteţi sigură că vă interesează asta? Doar sunteţi femeie! simt întrebată de un electrician pe care l-am chemat pentru o pană de curent – o problemă care apare frecvent în apartamentele moscoviţilor atunci când maşina de spălat rufe, cea de spălat vase şi uscătorul de păr sunt folosite toate în acelaşi timp. Nu-i niciun bărbat pe-aici?

Din păcate da, se nimereşte unul pe-acolo: Vădim, prietenul meu, căruia electricianul îi explică de unde vine problema. Până când Vadim şi electricianul termină de vorbit, reuşesc să-mi vin în fire.

— De ce nu a vrut să vorbească direct cu mine? îl întreb eu pe Vadim, când închide uşa în urma electricianului. Doar e apartamentul meu!

— Crede că femeile nu înţeleg nimic din chestiile de meşterit prin casă.

Urmează o clipă de tăcere. Apoi Vadim adaugă:

— Păi ce, n-are dreptate?

Unii, mai indulgenţi, se mulţumesc să se îndoiască doar de capacităţile intelectuale ale blondelor. Seara mă întorc acasă, ca de obicei, cu un taxi fără licenţă. La început comentariile şoferului mă măgulesc. E un fost inginer. La fel ca mulţi alţi compatrioţi de-ai săi, şi-a pierdut locul de muncă în timpul reconstrucţiei economice – *perestroika* –, apoi a muncit o vreme la Paris. După ce-şi încheie discursul despre „cele mai frumoase femei din lume" şi „cât de fermecătoare sunt franţuzoaicele!", încerc să-i explic pe unde ar trebui să întoarcă pentru a ajunge la destinaţie. Taximetristul mă întrerupe brusc:

— Nu, nu, mai bine lăsaţi. Blondele nu ştiu să explice traseul. Când ajungem în zonă, o să-mi arătaţi cu mâna…

Consternată, mă întorc către prietenul meu, aşezat lângă mine. Văzându-l cu gura căscată, am confirmarea că am înţeles bine spusele şoferului.

Colegul meu, Dimitri, mă blagosloveşte, la un moment dat, cu altă vorbă de duh:

— Bărbaţii arată tineri mai mult timp decât femeile.

Deşi calviţia şi trăsăturile obosite îl fac să pară mai în vârstă decât cele treizeci şi cinci de primăveri pe care le are, nu îndrăznesc să-l contrazic… Dar de ce a făcut oare o asemenea remarcă? Fiindcă bănuiesc că mi se transmite un mesaj subliminal, accept, în fine, să urmez sfaturile Iuliei, una dintre angajatele familiei Sokolov, care m-a bătut la cap o grămadă să nu mă mai încrunt şi să nu mai zâmbesc tot timpul.

— Din cauza asta o să faci riduri… Rusoaicele au o regulă de fier: să nu zâmbeşti şi să nu te încrunţi! m-a asigurat ea, din vârful buzelor umflate artificial. De asta suntem cele mai frumoase femei din lume. Aşadar, dragi franţuzoaice, de-acum înainte trebuie să începeţi să munciţi serios, dacă vreţi să rămâneţi în competiţie: aveţi grijă permanent ca figura dumneavoastră să fie lipsită de orice expresie. Şi nu vă zgârciţi pentru o mică injecţie cu Botox în frunte, unde se formează infamele „riduri de leu".

Prietenele noastre, rusoaicele, nu se tem să trişeze, odată ce au trecut de douăzeci şi cinci de ani!

Banii *aduc* fericirea

— Vă rog să-mi daţi asta, aia şi cealaltă… Şi mai vreau şi chestia aia de acolo! Scumpul meu patron dat în nebunia tarabelor. S-a hotărât să facă el însuşi piaţa, ocazia fiind prilejuită de o banală plimbare în familie.

De-abia sosit la Cannes, cu un teanc de bancnote de 500 de euro în mâna dreaptă şi cu mâna stângă liberă, gata să pipăie şi să guste o marfă sau alta, patronul meu trece de la salamul de măgar la căpşuni, iar de la căpşuni la homari, într-un timp record, cu determinarea unui general ce-şi inspectează trupele, în timp ce eu încerc să-i ajut pe comercianţi să împlinească, de bine de rău, toate capriciile sale.

Punctul culminant al aventurii are loc în magazinul Petrossian. Înarmat cu bancnotele de 500 de euro, cu o foame de cumpărături de zile mari, îi face cu ou şi cu oţet pe cei trei vânzători pentru încetineala cu care îşi fac treaba. Un sfert de oră mai târziu ieşim încărcaţi cu trei saci izotermi – din partea casei – plini cu caviar, trufe şi somon.

E un lucru demonstrat: ruşii venerează banii lichizi. Fără să socotim pieţele sau micile magazine ce colonizează pasajele subterane, în Rusia foarte rar poţi să-ţi plăteşti cumpărăturile cu cârdul. Chiar şi lanţul de magazine Auchan, care a pătruns pe piaţa din Rusia din 2002, nu acceptă decât Visa, de unde şi necesitatea de a avea bani cash, în orice circumstanţe.

Şi-apoi, e mult mai practic să foloseşti bani lichizi când ai nişte cheltuieli urgente. Cazurile cele mai frecvente: o întâlnire hotărâtoare cu şeful unei instituţii de învăţământ, care trebuie convins să nu-ţi exmatriculeze preţioasa odraslă, o operaţie realizată de un renumit chirurg, de la cel mai bun spital, o discuţie cu poliţia locală pentru că ai fost surprins conducând pe sens invers la oră de vârf… Şi exemplele pot continua.

Uneori se dau bani fără motiv, aşa, dintr-un simplu impuls.

— Ţine, pentru Ziua Femeii! îmi spune patronul meu întinzându-mi o bancnotă de 100 de dolari, la mai puţin de o săptămână după 8 martie.

Fără îndoială, un gest altruist care i-a trecut prin minte când m-a văzut în bucătărie, sorbind un ceai, în vreme ce el îşi număra teancul de bani. E cel mai mic bonus pe care mi-l poate da, ţinând cont de statutul meu social, dar e binevenit pentru a-mi plăti şedinţele de manichiură.

În sfârşit, şi cel mai important, banii lichizi sunt mai uşor de economisit… pe seama Fiscului.

Când îmi plătesc chiria cu bancnote de 5.000 de ruble, respect, într-un fel, o regulă. Oricum ideea unui virament bancar nu i-a trecut niciodată prin minte proprietarului meu, care primeşte bani lichizi la fiecare patru luni. Patronii îmi pun banii în mână, eu aştept la metrou cu geanta burduşită de bancnote, transpirând şi cu inima să-mi iasă din piept, şi, departe de ochiul Fiscului, înmânez banii fericitului destinatar. La fel se întâmplă şi cu multe dintre salariile angajaţilor ruşi care sunt declarate ca fiind minime. Aceştia sunt apoi plătiţi regeşte, cu bani gheaţă. Dacă aşa se face pe aici, trebuie să mă conformez, nu?

Actele la control!

— Dacă aveţi nevoie, vă putem furniza acte oficiale care să dovedească plătirea impozitelor, îmi sugerează Nastia. Ce uşurare…

Aveam ceva nelinişti în această privinţă fiindcă uneori eram plătită cu bani lichizi, iar alteori banii erau transferaţi în Franţa printr-un cont din Lituania. Logica ruşilor e impenetrabilă… Am cunoscut o jurnalistă franceză, angajată la un radio local de Stat care într-o zi a avut nevoie de o adeverinţă de muncă. Iniţial, angajatorul i-a respins cererea motivând că numele ei nu era menţionat pe contractul de muncă – radioul, ca să scape de procedura complexă şi interminabilă de angajare a persoanelor din străinătate, ceruse ca tânăra franţuzoaică să lucreze sub un nume rusesc fals, lucru care, în trecere fie spus, implica o scădere cu 10% a salariului.

— Dar dacă mi-aţi făcut un contract de muncă fals, aţi putea să-mi faceţi la fel de bine şi o adeverinţă de muncă falsă, nu?

Cu puţină bunăvoinţă, totul se rezolvă. Pot să depun mărturie.

În restaurantul unde iau prânzul s-au adunat vreo douăzeci de persoane, invitate de familia Sokolov. Artiom îmi face semn să mă apropii. Cu un gest protector, mă cuprinde de după umeri şi îmi şopteşte:

— Nu vă faceţi griji, am găsit o soluţie.

Îi mulţumesc cu aerul nefiresc pe care numai stresul ţi-l poate da în genul acesta de situaţii. Încă de dimineaţă tremur de teamă în aşteptarea rezultatului intervenţiilor lui telefonice, asta după ce, mai devreme, colega mea, Daisy, a intrat brusc în camera de hotel ca să ne anunţe că trebuie să ne întoarcem de urgenţă în Moscova. Noua mea viză de Rusia nu era valabilă decât după două zile…

Şi când mă gândesc că mai aveam puţin şi rămâneam prizonieră într-un hotel de cinci stele din Elveţia. Ce coşmar! M-aş fi plictisit de piscina exterioară încălzită, de momentele de singurătate de pe terasa ce oferea o privelişte spre munţii înzăpeziţi, în timp ce Liza lua lecţii de schi. Încerc însă să mă îmbărbătez cum pot, e doar o problemă de timp. Familia Sokolov pare să aprecieze aceste locuri. În sfârşit, aşa cred, din moment ce au cumpărat o parte din hotel. Familia Sokolov are un adevărat simţ practic: stă deocamdată în apartamentul cel mai luxos, cel de trei sute de metri pătraţi, aşteptând să se stabilească în castelul pe care se pregăteşte să-l renoveze, undeva prin împrejurimi.

Un Rolls-Royce de epocă vine să ne conducă la aeroport. În stradă, Artiom izbucneşte:

— Nu e posibil aşa ceva, trebuie să mai închiriem un avion numai pentru bagaje!

Acestea efectiv nu mai au loc în compartimentul destinat lor şi umplu până la refuz scaunele din spatele avionului de paisprezece locuri. Eu, totuşi, m-am străduit. Mi-am luat cât mai puţine lucruri, aşa cum mi-a cerut

Nastia, însă e destul de greu să compensez de una singură pentru cele două valize luate în medie de fiecare membru al familiei, fără să mai pun la socoteală bagajele prietenilor şi cumpărăturile de vacanţă.

La sosirea în Moscova, funcţionara însărcinată cu controlul paşapoartelor îmi aruncă o privire acidă. Până aici nimic neobişnuit. Îi zâmbesc cât mai drăguţ cu putinţă. Femeia schimbă câteva cuvinte cu şeful său, care stă în picioare în spatele ei, apoi pune ştampila. Of, a avut grijă să schimbe data... Cu siguranţă că nu pentru ochii mei frumoşi.

Dacă eşti homosexual, ascunde-te. Nu dorim să ştim nimic despre asta

— N-ai cumva demachiant la tine?

Marat s-a dat cu dermatograf negru şi, după o noapte nebună petrecută într-un club pentru homosexuali, nu vrea să se întoarcă acasă cu urme prea vizibile.

— Mama nu ştie nimic.

În ceea ce-l priveşte pe tatăl lui, acesta l-a abandonat imediat după venirea sa pe lume.

Marat are optsprezece ani şi vine din Daghestan, o regiune musulmană din sudul Rusiei. La Moscova ar putea să se aleagă cu o bătaie dacă se afişează ca homosexual, mai ales că e şi de origine caucaziană. Însă aici ar fi mai rău, şi-ar risca viaţa.

Când ne întâlnim în cafenele, vorbeşte uneori despre orientarea sa sexuală cu o voce înceată şi uitându-se grijuliu în toate părţile. Se teme să nu tragă cineva răuvoitor cu urechea.

— Ştii, am vorbit despre asta cu medicul de la şcoală. Mi-a spus că am probleme psihologice şi toate astea sunt din cauza absenţei tatălui meu...

Când Marat se destăinuie cuiva, i se spune, bineînţeles, că nu e „normal”.

Cei mai mulţi dintre ruşi simt o anumită aversiune faţă de homosexuali[5].

---

5 Aproximativ 55%, conform unui sondaj realizat pe un eşantion reprezentativ format din 1.600 de persoane de către Centrul Pan-rus de

„Nu îi urăsc, însă sunt conservator", mi-a explicat cineva, senin, preferând să se ţină departe de prietenii homosexuali cu care îi făcusem cunoştinţă. Nu poţi fi niciodată îndeajuns de prudent, cine ştie, poate sunt contagioşi.

Pentru populaţie, diferenţa sexuală e mult mai „stânjenitoare" decât diferenţa etnică, religioasă sau socială. Uniunea Sovietică şi Biserica Ortodoxă duc aceeaşi luptă. Să nu uităm că homosexualitatea a fost considerată delict până în anul 1993, apoi boală mentală până în 1999. În ziua de azi se observă o revenire asupra subiectului, într-un fel. Pentru aproape două treimi dintre ruşi, mass-media şi „propaganda" homosexuală sunt responsabile de faptul că unii aleg această orientare sexuală. De altfel, municipalitatea oraşului Sankt-Petersburg a votat o lege destul de neclară, care are ca scop protejarea minorilor de „propangada homosexuală şi de pedofilie", amândouă băgate în aceeaşi oală. În iulie 2012, un grup de militanţi a fost oprit, în numele acestei legi, cu ocazia unui marş – neautorizat, mai e oare nevoie să subliniez asta? – pentru apărarea drepturilor lor. Manifestaţiile tulburau ordinea publică. Dar asta din cauză că grupurile homofobe s-au invitat în mod constant la astfel de demonstraţii ca să provoace scandal. În ciuda acestor lucruri, un grup de prieteni homosexuali expatriaţi mă asigură că aici se simt mai în siguranţă decât la Paris sau Barcelona.

Însă în a doua seară, când mă întâlnesc din nou cu micul grup, unul dintre ei are capul bandajat, împachetat bine, iar altul merge şchiopătând. Doi dintre prietenii lor apropiaţi, care formează un cuplu, au avut ideea proastă de a se îmbrăţişa pe un pod. După cum era de aşteptat, gestul lor a provocat indignare. O gaşcă de ruşi beţi, ce trecea în acel moment pe acolo, a început să-i insulte şi să-i urmărească. Cei doi răniţi au rămas în urmă ca să-şi recupereze nişte obiecte de pe celălalt mal, dar s-au ales cu o grămadă de lovituri de pumni şi picioare... Bătaia ar fi putut să dureze mai multă vreme dacă una dintre victime

---

Analiză a Opiniei Publice VTsIOM, în aprilie 2012. (n.a.)

n-ar fi avut ideea inteligentă de a începe să argumenteze. Dar fără să încerce să demonstreze absurditatea homofobiei, asta ar fi fost în zadar. „Pe noi ne-aţi văzut cumva că ne-am pupat? Nu. N-am fost noi. Şi-atunci care e problema? Cei care s-au pupat au plecat deja”. Incredibil argument, nu-i aşa? Dar a funcţionat. Agresorii au acceptat până la urmă această versiune, s-au calmat şi le-au dat pace celor doi ţapi ispăşitori… Nefericiţii şi-au povestit păţania odată ajunşi la spital, iar după aceea, oarecum surprinzător, poliţiştii s-au deplasat până la ei pentru a se informa despre caz, insistând ca victimele să depună plângere. Intoleranţa are totuşi limitele ei.

Barbie *versus* GI Joe

Ieri, când stăteau în camera de zi, Nastia şi Artiom aproape că au făcut un atac de aplopexie. Alioşa a luat brăţara surorii sale, lăsată pe masă, ca să şi-o pună la încheietură. Era o brăţară foarte frumoasă, ornată cu inimioare roz. Şi-a început cearta. Părinţii s-au aruncat îndată asupra copilului ca să-i smulgă din mâini preţioasa comoară, explicându-i că nu, băieţii nu poartă bijuterii.

— Dar eu vreau!… a scâncit copilul.

Bijuteriile sunt doar pentru fete. Copilul se simte neînţeles, încearcă să opună rezistenţă, e indignat că dintr-odată i se interzice ceva, fără să i se explice de ce.

Să nu amestecăm caracteristicile de gen: totul începe cu o brăţară şi, din una în alta, ai şi ajuns homosexual. Nastia şi Artiom cedează, de obicei, cu uşurinţă, însă nu în privinţa chestiunilor esenţiale. La doar patru ani, micuţul Alioşa învaţă în fiecare zi câte o lecţie despre bărbăţia sa. Tatăl lui, în baie: „Spală-te pe faţă şi dă bine cu apă rece. Ce naiba, doar eşti bărbat!”. Sora ripostează la plânsetele lui: „Gata, nu mai plânge, doar eşti bărbat!”. Când băiatul nu vrea să-şi mănânce cerealele dimineaţa, mama îi spune: „Înghite şi nu mai face mofturi, eşti bărbat!”. Unchiul îi aduce un tricou polo: „Ridică-ţi gulerul, ca bărbaţii!”. Când copilul se suceşte şi se agită, guvernanta îi zice: „Stai, te rog, drept, eşti bărbat!”. O prietenă a familiei, când dă să iasă pe uşa casei: „Ţine uşa deschisă doamnelor, doar eşti

bărbat!”. Pe scurt, cei ce stau în preajma lui îi indică, ori de câte ori se iveşte ocazia, comportamentul care se potriveşte unui adevărat mascul – comportament destul de departe de imaginea pe care Alioşa o reflectă – un băieţel destul de fragil, foarte afectuos, cam neîncrezător şi un picuţ leneş.

De Ziua Apărătorului Patriei – sau Ziua bărbatului – o sărbătoare publică în Rusia, ce marca înainte aniversarea armatei sovietice, Artiom i-a dăruit fiului său o butelcă metalică şi o beretă kaki ornată cu steaua roşie a soldaţilor. E mai puţin important dacă la optsprezece ani Alioşa va încerca să scape de serviciul militar sau îşi va găsi uşor un loc de muncă bine plătit datorită relaţiilor tatălui său. Cu siguranţă că nu va fi singurul. Armata suferă din cauza imaginii proaste pe care o are şi nu reuşeşte să mobilizeze recruţi. Mortalitatea e prea ridicată din cauza regimului cazon extrem de dur. Şi, aşteptând să-i afle alegerile, părinţii lui pot fi deja mândri de el: băiatul aproape că a pus mâna pe-o armă. Aflat în sala de supraveghere video din micuţa locuinţă a gărzilor de corp, a încercat să-i smulgă pistolul de la brâu unuia dintre şoferi… A făcut o criză de nervi când a fost certat, puţin cam prea aspru, pentru că a râvnit la soiul acela de jucării.

În aşteptarea zilei în care va mânui un pistol cu amortizor, i se cultivă dragostea pentru maşini şi elicoptere, pe care le primeşte cu nemiluita, în fiecare zi lăsată de Dumnezeu. Din păcate, spre nemulţumirea părinţilor lui, Alioşa nu se supune interdicţiilor morale şi se simte în continuare atras de păpuşi Barbie. Câteodată ajunge în colţul cu păpuşi din sala de jocuri, în ciuda supravegherii intransigente a Lizei: „E interzis! N-ai voie să te joci cu păpuşile, sunt pentru fete! Şi-aici e zona mea!”

În ciuda eforturilor asidue ale apropiaţilor, care încearcă să creeze un mediu favorabil sporirii ţestosteronului, Alioşa cere tot felul de lucruri neaşteptate. De curând, a ţipat la mine să-i aduc costumul lui Jessie, văcăriţa din desenul animat *Toy Story*.

— Vrei să spui costumul lui Woody, nu-i aşa? Jessie e

fetiţa.

— Nu, vreau să fiu Jessie!

Am avut grijă, se înţelege, să nu-i informez pe părinţi că pruncul lor doreşte să se travestească. Şi nici că vrea să facă schimb de roluri cu surioara lui şi să fie fată. Dar măcar dacă i-ar interzice să tot ceară să i se facă manichiura şi să se dea cu strugurel la cel mai mic semn că-i crapă buzele.

— I Iove Creme de la Mer, because it makes mese beautiful J!

Iată ce i-a spus lui Daisy acum puţin timp, după ce a ieşit din baie. Alioşa se dă în vânt după „elixirul tinereţii", made in *France*, la 120 de euro un flacon minuscul, pe care l-a împrumutat de la maică-sa.

Cu ceva vreme în urmă l-am surprins jucându-se cu o cutie de farduri. Atunci când mi-am exprimat uimirea în faţa guvernantei sale rusoaice, aceasta mi-a făcut semn să mă opresc imediat, să nu pronunţ cuvântul tabu, „farduri".

— Nu, nu, sunt doar nişte culori frumoase cu care să te joci...[6]

O găselniţă inteligentă, pentru a împăca pretenţiile patronilor mei cu cele ale moştenitorilor lor. Data viitoare când Alioşa o să vrea să se joace cu păpuşile Barbie, o să-i explic că de fapt sunt militari ale forţelor speciale, îmbrăcaţi în femei ca să-l deruteze pe inamic.

Prinţesa Liza

Ca să ne cunoaştem mai bine, am întrebat-o într-o zi pe Liza:

— Spune-mi, ce vedetă îţi place ţie cel mai mult?

Mă aşteptam la orice. Să-mi povestească despre vreo vedetă în vogă, o cântăreaţă, o actriţă, Beyoncé, Lady Gaga, fiica nu ştiu-cui... sau poate vreo prezentatoare de televiziune. Dar i-am subestimat ambiţia.

— Vladimir Putin. Când o să fiu mare, aş vrea să fiu ca el.

Puţin salvează nişte jurnalişti din gherele unei

---

6 îmi place la nebunie Créme de la Mer, pentru că mă face să fiu atât de frumos! (n. tr.)

tigroaice.

Puţin protejează balenele, Puţin pilotează un avion Canadair, cu care stinge incendiile... Inteligent, simpatic, atletic şi întotdeauna tânăr (trăiască Botox-ul!), preşedintele rus, un erou cu inima caldă, câştigă zi de zi noi fani printre compatrioţii săi.

— Iar Dmitri Medvedev e un prost, spune fetiţa.

E clar, nu se bucură de aceeaşi cotă de populariate ca Vladimir Vladimirovici.

— Locuieşte aici [pe Rubliovka] şi nu vede că ăştia distrug pădurea ca să facă autostradă. E orb sau ce are?

Tânăra Liza Bové1, revoltată de tăierea arborilor, crede că fostul preşedinte, actual prim-ministru, este unicul responsabil.

Preocupată de ecologie, fetiţa intenţionează să facă o lege prin care să pedepsească infractorii care aruncă deşeuri în natură. Astfel, gărzile care păzesc reşedinţa poate că vor înceta să tot arunce cutii de bere în spatele imobilului, unde s-au adunat deja atât de multe, că le-ar putea folosi ca armament, în eventualitatea unui atac neaşteptat. Printre altele, Liza îşi doreşte să inventeze o maşină „ecologică" care va funcţiona pe bază de apă. Sensibilitatea ei ecologică e atât de pronunţată că fetiţa evită să facă baie sau să se spele pe dinţi. Totul pentru salvarea mediului!

În ce priveşte viitorul, Liza ştie de pe acum ce vrea: să conducă o bancă. Fetiţa şi-a conceput deja planul de carieră, pe care mi l-a mărturisit în timpul unei discuţii în faţa unui milkshake cu banane şi căpşuni.

— O să studiez economia şi finanţele la MGU[78]. Vreau să-mi fac studiile la Moscova, iar după aceea voi călători foarte des în străinătate ca să fac afaceri.

Când frăţiorul ei spune că, atunci când va fi mare, se va face doctor, Liza se enervează: nu e timpul pentru

---

7 Autoarea face referire la José Bové, fermier, om politic şi sindicalist francez, ales în Parlamentul European având susţinerea unei coaliţii ecologiste. (n.tr.)

8 Universitatea de Stat Lomonosov din Moscova, (n.tr.)

asemenea prostii, pentru că el va fi asociatul ei şi va trebui să se lanseze, în acelaşi timp, în comerţul cu maşini.

— Gata, am stabilit: o să călătoreşti împreună cu mine!

Ca antrenament pentru viitoarea ei viaţă de femeie de afaceri, Liza joacă Monopoly. Colecţionează cutii cu jocuri de peste tot: Paris, Londra, Moscova, Monaco, New York…

— Eu ţin banca! susţine sus şi tare fetiţa.

E şi normal.

Zarurile cad pe căsuţa violet.

— Nu, nu vreau să cumpăr. Nu-i aşa de scump, dar nu-mi serveşte la nimic.

Liza refuză să aibă de-a face cu primele străzi ale jocului. Şi nu ezită să joace mai multe tururi fără să cheltuiască măcar o copeică, dacă se întâmplă să nu cadă pe o căsuţă decentă, adică pe o stradă de pe a doua jumătate a hărţii de joc, plecând de la casele roşii, când intrăm pe bulevardul Matignon după ce am trecut de Pigalle. Fetiţa evită totodată şi gările. Fără îndoială că sunt rău famate şi-apoi ea n-a pus niciodată piciorul într-un tren. În apropierea bulevardului Champs-Élysées şi a străzii Paix, tensiunea creşte. „1, 2, 3, 4, 5…”. Liza e în culmea fericirii dacă reuşeşte să cadă pe una din cele două străzi albastru închis dansează din buric şi ţipă de bucurie. Dacă se întâmplă să rateze căsuţa preferată, se dă de ceasul morţii, iar dacă pionul meu e foarte aproape să o ocupe, strânge din pumni şi priveşte fix, încruntată, cu buzele strânse. O fi o tehnică de intimidare? Se prea poate, însă refuz să mă las impresionată. În orice caz, animată de pasiunea arzătoare de a face avere, fără îndoială ereditară, Liza construieşte case, hoteluri şi îşi ruinează implacabil adversarul. E un capitalist în devenire, tatăl ei are de ce să fie mândru! (Şi nu spun asta pentru că nu ştiu să pierd).

După cum aţi înţeles deja, Liza are un caracter foarte puternic. Şi urăşte multe lucruri, printre care avioanele de linie.

— Păcat, ai putea să vezi cum călătoresc oamenii obişnuiţi, la clasa *business*.

Nastia încearcă să apere o cauză dinainte pierdută. Nu-i nimic de făcut, fetiţa refuză categoric: ideea că trebuie să stea la rând ca să urce la bordul avionului, iar apoi să împartă spaţiul şi serviciile însoţitoarei de zbor cu nişte oameni necunoscuţi îi repugnă aproape la fel de mult ca băile publice. Trebuie spus că Liza strâmbă din nas chiar şi la ideea de a se bălăci în piscina unui hotel monegasc de patru stele... Şi are şi argumente: „Prosoapele de baie miros... /7. Un miros suspect, într-un astfel de loc? Este o ofensă adusă întregii umanităţi!

De altfel, am încetat să mai insist când Liza refuză să facă un anumit lucru. E mult prea riscant. În plus, e atât de pricepută în ale negocierii – probabil că a învăţat câteva trucuri de la tatăl ei, ascultându-l vorbind la telefon cu partenerii de afaceri – încât poate oricând să mă facă să renunţ, de exemplu, la zece minute din cursul de franceză. În aceste condiţii, cele cincisprezece minute zilnice de curs sunt o adevărată performanţă. În cazurile extreme, de pildă când părinţii insistă ca ea să iasă un sfert de oră să ia aer, face o criză de nervi, iar eu joc rolul sacului de box, pentru că „alţi copii au noroc, sunt liberi, n-au o guvernantă care să le spună tot timpul ce să facă!”. Ţipete, plânsete, gesturi pline de emfază – e o veritabilă divă plină de fiţe. În general, publicul e atât de impresionat de geniul său, încât o lasă să câştige.

În ce priveşte teatrul, Liza continuă, de asemenea, o veche tradiţie rusească.

— Ridic paharul în cinstea celor mai frumoase vacanţe din viaţa mea.

În picioare, lângă masa din restaurant, cu un aer solemn, în mijlocul unei asistenţe alese pe sprânceană (fratele său, Daisy şi cu mine), punctează ultima cină a zilei ţinând un toast cu apă şi enumerând ce a văzut şi ce a făcut, cu ochii umeziţi de emoţie sinceră.

Însă Liza excelează, în aceeaşi măsură, şi la cântat. Le cântă tuturor celor care vor să o asculte o piesă revoluţionară franţuzească, cu titlul: „*Je veux*[9]”. E, pe scurt,

9 „Vreau", în franceză, (n.tr.).

o odă adusă libertăţii, în care artista, Zaz, îşi exprimă dispreţul faţă de societatea de consum.

„Donnez-moi une suite au Ritz, je n'en veux pas!
Des bijoux de chez Chanel, je n'en veux pas!
Donnez-moi une limousine, j'en ferais quoi? [...]
Ce n'est pas votre argent qui fra mon bonheur.
Moi veux crever la main sur le cœur..."[10]

În gura Lizei, versurile par teribil de adevărate. Îndrăzneaţă, fetiţa a cântat cu ocazia zilei de naştere a prietenei sale, Vera, în faţa unei mese pline cu milionari şi miliardari înduioşaţi de talentele progeniturilor lor, care au ascultat în tăcere, ghiftuindu-se cu caviar. O adevărată rebelă. În sfârşit, poate că mesajul e un pic prea subliminal, pentru că, la puţin timp după ce şi-a încheiat prestaţia, Liza a venit să mă anunţe, cu ochii strălucind, că mama sa i-a promis o seară disco de ziua ei.

Liza e supravegheată cu străşnicie. Mai ales de când tatăl său mi-a reproşat, o dată, că n-am fost prezentă, adică nu în aceeaşi cameră, când fetiţa s-a lovit – uşor de tot – la cap. Amândoi părinţii şi vreo şase invitaţi erau cu ea în acea clipă, însă atunci am înţeles importanţa crucială a rolului meu. Va trebui să o urmez ca o umbră. Dar asta nu înseamnă că nu mai fac şi paşi greşiţi, câteodată.

De curând, bălăcindu-se în jacuzzi pe puntea unui vapor, Liza a înghiţit un pic de apă şi i s-a părut prea fadă... Fiindcă oricum nu se pune problema banilor, a hotărât pe loc să o facă pe gustul ei. Cu suc de portocale. Mai multe sticle. Bun, dulce, lipicios... Nicio problemă, membrilor echipajului le-a plăcut la nebunie. Doar pentru asta sunt acolo, nu?

Dinastia

Doamna contesă şi soţul ei ne-au invitat să le vizităm

---

10 „Dacă-mi daţi un apartament la Ritz, nu-l vreau Bijuterii de la Chanel nu iau!

O limuzină, dar ce să fac cu ea?...

Nu banii voştri or să mă facă fericită,
Vreau să mor cu mâna pe inimă, cinstită..." (n.tr.)

castelul. Vechi de şase sute de ani, acesta se află pe o colină, înconjurat de o vie ce se întinde cât vezi cu ochii. Onorabila doamnă are o purtare maiestuoasă, e împodobită cu un colier de perle şi nu pare deloc stânjenită de amestecul de clase sociale. Îşi conduce vizitatorii în locuinţa strămoşilor săi. Patronul meu jubilează. Pentru el e o adevărată onoare să fie primit de această familie ce face parte din vechea nobilime italiană.

Trebuie să ştii cu ce fel de oameni te înconjori, atunci când visezi tu însuţi să-ţi creezi propria descendenţă. Alături de noi se află trei dintre cei mai importanţi prieteni ai familiei Sokolov: un înalt responsabil politic – un tip foarte închis în sine –, unul dintre medicii personali al unui cap încoronat din Europa, şi un tip care se învârte printre staruri, cam ramolit, însoţit de tânăra sa păpuşă gonflabilă cu implanturi mamare şi Botox. Ne plimbăm prin încăperi peste care s-a aşternut praful. Doamna contesă se lasă fotografiată ca şi cum ar fi o piesă de muzeu. Când Alioşa încearcă să se caţere pe un căluţ vechi din lemn, doamna abia dacă schiţează o expresie de neplăcere. După ce facem turul castelului, suntem invitaţi să luăm prânzul într-o cameră vastă, friguroasă, cu ferestre mari. În momentul în care un servitor cu mănuşi albe îi prezintă mâncărurile cele mai rafinate, Liza e de nerecunoscut. Abia îndrăzneşte să mă întrebe dacă o însoţesc la toaletă. În faţa neîndurătoarei realităţi a codurilor aristocraţiei, prinţesa nu se mai simte în largul ei. Manualul ilustrat cu învăţături despre viaţa la curte era parcă mai amuzant.

În sfârşit, aceasta nu este decât o repetiţie. Liza îşi va pune, în curând, cunoştinţele în practică. Tatăl său cunoaşte un prinţ adevărat, care se bucură de respect şi care domneşte şi în ziua de azi. Nutrind dorinţa de a o întâlni pe Alteţa Sa Serenissimă, prinţul Albert al II-lea, Liza exersează cu asiduitate cea mai frumoasă reverenţă de care este în stare, precum şi pronunţia titlului acestuia.

Dar ce păcat! Liza nu va călători la Monaco cu părinţii săi, ziua următoare, cu toate că e doar un drum scurt cu elicopterul.

— E un dineu pentru persoane importante.

Pentru a îndulci dezamăgirea prinţesei în devenire, o conduc la magazinul „campionului mondial la îngheţată din 2008”. O îngheţată cu căpşuni va fi îndeajuns ca să o consoleze, de data aceasta.

Odă dragei de babuşca[11]

Cu chipul brăzdat de sute de riduri, cu zâmbetul lor blând şi fără dinţi şi cu baticurile colorate, băbuţele din Buranovo ne-au înduioşat pe toţi. Ni s-a făcut poftă să mâncăm prăjituri gătite de ele şi să le ascultăm stând la taclale în jurul focului, ca să-şi încălzească puţin sufletul. Mulţi îşi amintesc de grupul de zece – douăsprezece bunicuţe în costume naţionale ajunse pe scena Eurovisionului tocmai dintr-un sătuc pierdut în câmpiile Rusiei.

Adorate la ele în ţară, au reuşit să ocupe locul al doilea la concursul Eurovision din 2012 cu melodia techno-folk *Party for everybody* şi au devenit un fenomen. Bunicuţele au ajuns să cunoască euforia scenei şi să joace în clipuri publicitare. Trecerea timpului şi viaţa grea le-au brăzdat chipul, dar asta nu le-a scăzut cu nimic din bucuria de a trăi. Înainte de ascensiunea lor convingătoare nu aveau acces la electricitate. La Moscova, alte femei de vârsta lor se bucură de un confort minim. Curioşii nu ezită să strige după ele „*babuşca*!”. Tonul poate părea aspru, însă privirea e întotdeauna plină de afecţiune. Lumea le iubeşte.

Rusoaicele trăiesc, în medie, cu doisprezece ani mai mult decât bărbaţii ruşi[12]. Se poate ca soţul ei să fi dispărut deja de mult timp, însă atâta vreme cât e sănătoasă, *babuşca* are grijă de nepoţi sau strănepoţi, pe care deseori mamele lor îi cresc singure. Sau chiar munceşte, ca să-şi completeze pensia mică. Se găsesc o mulţime de locuri de

---

11 „Babuşca" înseamnă „bunică" sau „femeie în vârstă", în rusă. (n.tr.).

12 în anul 2011, conform Ministerului Sănătăţii şi al Dezvoltării Sociale din Rusia, speranţa de viaţă a crescut la 64 de ani pentru bărbaţi şi 76 de ani pentru femei, (n.a.)

muncă prost plătite. *Babuşca* nu ezită când e vorba să-şi pună pe ea o haină groasă ca să meargă să măture zăpada adunată pe scările de la metrou. Uneori o vezi pe stradă vânzând legume sau o mie de alte lucruri. Iar dacă concurenţa e dură, nu se dă în lături să-şi bârfească rivalele: „Florile ei n-au niciun miros... Ale mele au!”. Sau: „Cât a cerut pe cutiuţa muzicală? 450 de ruble, pun pariu! Ce nesimţire!...”. Să nu scoateţi niciun cuvânt, ba mai mult, nu încuviinţaţi la ce vă spune, altfel o să declanşaţi o bătaie între bunici şi poate o să vă alegeţi şi cu un baston peste spinare. De fapt, amândouă bătrânele s-au înţeles să-şi vândă marfa cu 500 de ruble, însă una dintre ele, la zece metri mai încolo, a scăzut preţul când s-a târguit cu dumneavoastră şi v-a pus discret restul într-o farfurioară de pe tarabă.

În timp ce unele bunici îşi fac veacul pe asfaltul străzii, le mai întâlneşti, câteodată, şi prin muzee, la garderobă, la intrare şi chiar în săli. Dacă, din întâmplare, mamaia ce stă la ghişeu vă place, va încerca, cu un entuziasm surprinzător, să vă facă să plătiţi cât mai puţin cu putinţă:

— Sunteţi studentă?

— Nu.

— Sunteţi sigură că nu sunteţi studentă?

— Da, sunt sigură.

— Sigur-sigur?

Bune ambasadoare ale culturii ruse, nu vor ezita să vă dea şi lecţii de bune maniere:

— Eşarfa stă în mânecă, *devuşka*[13]\ Ia să vedem şi pantofii!

În sfârşit, când intri într-o casă este obligatoriu să-ţi tragi în picioare o pereche de papuci. E o chestiune de igienă... Şi aici e la fel, mai ales iarna, doar că vechii

---

13 Fată tânără, femeie tânără. Termenul poate fi folosit chiar dacă persoana indicată e mai în vârstă. Dacă vi se spune „jenşina" („femeie"), asta înseamnă că nu mai sunteţi considerată atractivă fizic. Destul de jignitor, (n.a.)

*tapoşki*[14] au fost înlocuiţi cu şlapi albaştri, din plastic, din cei folosiţi adesea în spitale. Când vizitezi fabuloasa casă-muzeu Gorki, şlapii de spital sunt înlocuiţi cu nişte papuci verzui, jerpeliţi şi cu două numere mai mari. Cu alte ocazii, şi numai din bunăvoinţă, bunicuţa, aşezată pe un scaun din colţul încăperii, îţi va atrage, cu grijă, atenţia:

— *Devuşka*, ai văzut sala tezaurului? Da, cu tine vorbesc, fata blondă! Trebuie să mergi! Trebuie!

De ce? Pentru că femeilor le place la nebunie tot ce străluceşte, de aceea. Bunicuţa e convinsă că partea aceea de muzeu le va plăcea mai mult femeilor decât săbiile şi armurile din sala pe care o supraveghează ea.

În caz că nu va încerca să vă aleagă itinerariul prin muzeu, babuşca ţine totuşi, cu orice preţ, să vă fie ghid în partea „sa” de sală. În casa-muzeu a lui Nikolai Gogol:

— Acolo a fost biroul lui. Vă va lăsa, totuşi, în pace dacă-i arătaţi că nu înţelegeţi limba rusă.

— Citiţi explicaţiile de pe fişă, sunt în engleză. După ce ai terminat de citit, sub supravegherea ei atentă şi nerăbdătoare, bunicuţa-cercetaş îţi va cere să păstrezi o linişte perfectă atunci când se pregăteşte să pună în funcţiune o aplicaţie cu efecte de lumină şi sunet. Şemineul unde cunoscutul scriitor şi-a ars manuscriul operei „Suflete moarte” (volumul al doilea) se va ilumina, ca prin minune, pe fond de trosnete, zgomote de căleşti şi forfotă stradală, toate cu scopul de a te transporta în atmosfera secolului al XIX-lea. Cu un surâs pe buze, mamaia va savura acest moment, plină de mândrie.

— Vedeţi, totul e foarte modern… A costat o avere!

Casa-muzeu Gogol nu se zgârceşte când e vorba de bani.

Nu e la fel ca în celelalte muzee, unde găseşti informaţii doar în limba rusă şi unde doar o singură *babuşca* supraveghează toate încăperile, hâşâind cum poate porumbeii intraţi pe fereastră şi stingând lumina de fiecare dată când ieşiţi din vreo sală a muzeului – doar sunteţi singurul vizitator.

---

14 Papuci de casă. (n.a.)

Puţin câte puţin, *babuşca* dispare din peisaj, lăsând locul unor pensionari cu un aer mai tineresc, care nu vor mai şti să facă *vatruşki*[15] pentru micii lor îngeraşi… Cândva, lumea o să-şi amintească de ele cu nostalgie.

Nu pune mâna pe uşă, rişti să te loveşti rău

— *Devuşka*, 100 de ruble ananasul, 100 de ruble! strigă după mine, cât o ţin plămânii, o mamaie cu batic pe cap şi cu o ladă de fructe la picioare.

Mă îndrept spre pasajul subteran. Cu paşi grăbiţi, ca de obicei. De cealaltă parte a trotuarului stă un caucazian îmbrăcat în trening, care vinde căpşuni pe un carton, în plină iarnă. Moscoviţii grăbiţi dau peste el, fără să-şi ceară scuze: curtoazia nu e ceva obişnuit faţă de un vânzător ambulant, care pe deasupra are şi pielea închisă la culoare…

— Haap… *ciul*

Repede, vânzătorul îmi întinde un şerveţel.

Mă opresc în faţa unuia dintre buticurile din *yerekcă*, pasajul subteran. Înfofolită cu un şal imens, cu termosul de ceai lângă ea, vânzătoarea îmi întinde bombănind un pachet. De-abia o văd prin fereastra minusculă. În cutia de plastic ce-i serveşte de vitrină, femeia a expus puzderie de obiecte, într-un spaţiu minuscul: jucării de pluş, căni, bijuterii, creme de lustruit pantofi, lenjerie de corp… Tot ce ar putea să trezească interesul trecătorilor. Persoana din spatele meu mă împinge uşor, însă ferm: nu mă mişc destul de repede când întind mâna să-mi iau restul. Bâigui nişte scuze, din greşeală – un reflex al educaţiei.

Împing uşa de la staţia de metrou. Întotdeauna cu mâinile înainte. Nimeni nu se oboseşte să ţină uşa în urma lui şi nu vreau să mă trezesc că mă loveşte în nas. Odată ce trec de barierele automate, cu biletul de 28 de ruble[16], aud un sunet de fluier. Controloarea a identificat un călător fraudulos, care încearcă să-şi piardă urma în masa compactă de oameni din faţa scărilor rulante. îmbătrânită cum e, cu dureri de picioare şi cu oboseala ce i se citeşte

15 Prăjitură rusească cu brânză, smântână şi stafide uscate, (n.a.)

16 Aproximativ 70 de eurocenţi. (n.a.)

pe chip, cu siguranţă că femeia nu va încerca să-l urmărească. Unii sunt opriţi de colegul din josul scărilor, poliţistul… cu un avertisment pentru data viitoare. Mulţimea înaintează în linişte. Nemulţumirile se aud rar. Chestie de obişnuinţă. Metroul din Moscova înghite mai mulţi pasageri decât cele din Londra şi New York la un loc. Oamenii se ordonează supuşi pe partea dreaptă a scărilor rulante. Partea stângă e lăsată liberă pentru cei grăbiţi, specimene rare care n-au rău de înălţime şi au picioare puternice – scările rulante sunt foarte înclinate, iar staţiile sunt situate la o asemenea adâncime că ar putea fi folosite drept adăposturi atomice. Coborârea durează mai bine de cinci minute şi se face pe fondul muzicii de lift sau al atenţionărilor supraveghetorului. Aflat în cabina sa, acesta recită:

— Atenţie… Aveţi grijă la partea dreaptă…

Asta dacă nu moţăie acolo.

În metroul moscovit trenurile pleacă din staţii la fiecare treizeci şi cinci de secunde, la orele de vârf, nu sunt gunoaie aruncate pe jos, nici mirosuri ciudate sau afişe. În schimb e plin de statui din bronz, marmură şi nenumărate mozaicuri sau basoreliefuri sărbătorind realizările omului sovietic… „Palatul poporului rus” dorit de Stalin arată, chiar şi azi, nou-nouţ. Singurul dezavantaj: zgomotul pe care-l fac trenurile este asurzitor. Trebuie să strigi ca să te faci auzit. Dar, oricum, nimeni nu vorbeşte.

Odată, înfruntând zgomotul îngrozitor, m-am apucat să sporovăiesc cu prietenii mei, în limba engleză.

— *Nielzia gavarit*[17]\ a exclamat o bunicuţă aşezată lângă noi, cu mâinile încrucişate ca o institutoare înfuriată – turişti prost crescuţi!

După incidentul neplăcut, ca să evit admonestările, am dat ascultare acestei reguli nespuse a mutismului în mijloacele de transport în comun.

Îmi ocup timpul examinând afişele publicitare, până când în vagon urcă un bărbat îmbrăcat cu pantaloni maro din velur, palton vechi de culoare verde şi ochelari cu rame

---

17 „Nu e voie să vorbiţi"! (n.a.)

groase. Odată ce-a intrat, începe să dezlipească şi să rupă în bucăţi posterele cu reclame. Să fie oare vreun militant împotriva publicităţii? La următoarea staţie bărbatul se face nevăzut, lăsând locul unui invalid în haine militare. Cu ambele picioare amputate, acest invalid curajos urcă în vagon pe o placă cu roţi, ajutându-se doar de forţa braţelor.

— Nu e soldat adevărat, îmi spune un bărbat, arătând cu o mişcare a capului înspre invalid, ce are la el o bere desfăcută, abia ascunsă ochilor de punga de plastic.

Nu mai am timp să-i răspund. Din difuzoare se aude un anunţ.

— Stimaţi pasageri, nu vă uitaţi lucrurile în tren. Urmează staţia Belaruskaya.

Cobor din metrou. Scările rulante nu funcţionează. N-am ce face, o să fiu lac de transpiraţie la capătul celor o sută de trepte. Mă sufoc deja, cu patru rânduri de haine pe mine şi geaca de iarnă, în metroul supraîncălzit. Deodată se aude o voce în difuzoare: scările mecanice funcţionează, trebuie să ne întoarcem.

Ieşind din staţia de metrou, fug repede ca să mă întâlnesc cu o amică de-abia sosită de la Paris, care mă aşteaptă cu valiza pe peronul trenurilor Aeroexpress. Funcţionând ca un ceas elveţian, aceste trenuri ultramoderne leagă aeroporturile de anumite gări din Moscova. Ca să evităm ambuteiajele, ne hotărâm să mergem până la mine acasă cu metroul. Acelaşi drum, în sens invers.

— *Devuşki, devuşkil* ne interpelează o controloare înainte să trecem de barieră. Câte bilete aveţi? întreabă femeia scoţând o ruletă. Vă mai trebuie unul pentru valiză, spune ea luând măsurile bagajului.

E prima oară când mi se întâmplă asta. N-am ce face, mai cumpăr un bilet. Odată ajunse pe peron, ne abordează patru poliţişti. Sunt aceiaşi care-i opresc pe africani sau pe caucazieni pentru controale de identitate. De ce fel de zi am parte! Poliţiştii ne-au auzit vorbind în franceză. Unul dintre ei, un blonduţ cu ochelari, se apropie până ajunge la zece centimetri de chipul meu.

— *Wherrrre de you gol* ne chestionează el cu o voce dură.

— *To Komsomolskaya*, îi răspund eu cât mai liniştit cu putinţă.

— It se în three stations[18].

Ceilalţi trei tineri recruţi, ce stau în spatele lui, încep să râdă pe sub chipiurile lor gri. Se pare că persoana care ne interoghează nu vrea decât să ne ajute (în stil rusesc, desigur).

Poliţia se arată, de obicei, foarte amabilă cu turiştii şi străinii (din Occident). Am constatat asta când mi-a fost furat portofelul într-o staţie de metrou. Atunci mi-am petrecut o seară întreagă cu poliţiştii ca să obţin o declaraţie de pierdere a actelor şi, astfel, să-mi pot face altele.

Mustăcios şi roşu la faţă, poliţistul mă conduce într-o încăpere înghesuită, aflată în capătul scărilor rulante, a cărei lăţime nu o depăşeşte pe cea a unei uşi. Într-un colţ tronează două icoane, o tradiţie ortodoxă obligatorie, şi, în faţa lor, într-o scobitură a peretelui, se află o celulă mică cu gratii de fier. Agentul îmi repetă, din amabilitate, aceleaşi cuvinte. Vorbeşte tot mai tare şi se apropie periculos când nu înţeleg sensul cuvintelor. Apoi, aşezat la masa-birou, dă cel puţin şase telefoane, precizând de fiecare dată că sunt străină – asta grăbeşte întotdeauna procedura. Mulţumit, mă anunţă că va veni un *detektiv*, un „inspector”.

— Şi spuneţi că sunteţi franţuzoaică, nu? Parisul e un oraş foarte frumos. Mi-ar plăcea tare mult să merg acolo. Plus că vorbesc şi puţin nemţeşte.

E un lucru binecunoscut că limba germană e vorbită de mulţi în Hexagon. Sosirea unui *detektiv* cu figură dură pune capăt conversaţiei.

— Dar ăsta nu e sectorul meu!

— Ba da, e sectorul tău. Plin de entuziasm, noul sosit începe să mâzgălească pe o foaie de hârtie, fără să-mi adreseze niciun cuvânt, în timp ce mustăciosul pleacă pentru a conduce ancheta de teren – o examinare

---

18 „Unde mergeţi?"; „La Komsomolskaya"; „E la trei staţii", (n.r.)

scrupuloasă a pubelelor de gunoi. Apoi îşi face apariţia un ofiţer îmbrăcat în civil. Încep să salivez la gândul că voi putea, în curând, să iau cina. Dar ca să-mi obţin actul, trebuie să merg cu maşina lui până la postul de poliţie al *raion*-ului (adică poliţia de sector). După ce completez o declaraţie dictată de ofiţer, apoi un raport mult mai „detaliat" pe care-l scrie el însuşi şi încă un al treilea pe care-l introduce în calculator, agentul mă anunţă:

— Gata, am terminat! Trebuie să veniţi mâine între orele 9 şi 18 pentru timbru.

În faţa nerăbdării mele, amestecată cu exasperare, după cele aproape trei ore de proceduri, agentul catadicseşte să-mi arate milă.

— Aşteptaţi-mă acolo, nu plecaţi.

Precizarea asta e inutilă: nu ştiu cum să ajung la metrou şi banii de taxi mi-au dispărut odată cu portofelul. Un sfert de oră mai târziu, bărbatul apare cu declaraţia semnată. Aici regulile sunt mai flexibile. Plec sub protecţie, cu o maşină de poliţie deghizată în taxi. Şoferul, foarte formalist, îşi pune imediat centura, trecând-o însă pe după scaunul pe care stă. Probabil că e o măsură de prevedere, pentru cazul în care ar vrea să sară din autovehicul în timpul mersului, ca să prindă un infractor… Pe bancheta din spate, un poliţist se uită chicotind, de pe smartphone-ul său, la un filmuleţ pe YouTube – o parodie cu Lenin pus în dificultate de poliţie. Ţeava pistolului e îndreptată spre mine. În acel moment îmi spun că aş fi fost mai în siguranţă la metrou.

Trei zile mai târziu mă sună un necunoscut: mi-a găsit pe jos portofelul – fără niciun ban, bineînţeles.

Graba strică treaba…

Astăzi, Liza are întâlnire la muzeu, la ora 17 fix. Ştiind că termină şcoala la ora 16 şi că drumul cu maşina până în centrul Moscovei poate să dureze chiar şi două ore, în orele de vârf, fetiţa are o problemă serioasă de aritmetică. Slavă Domnului, însă, tata Artiom a rezolvat problema pe loc şi n-a fost nevoie să facă apel la reputaţia sa de specialist în calculul rentabilităţii. Ne-a pus la dispoziţie maşina sa, un

şofer cascador şi, *last but not least*, un girofar. Genul de girofar albastru, obişnuit, rezervat vehiculelor de urgenţă (rable), pe care indivizii asemenea patronului meu şi-l fixează triumfători pe capota Mercedesului. Cu un asemenea dispozitiv-minune, ai voie să depăşeşti limita de viteză, să calci linia continuă ori să depăşeşti prin partea dreaptă a benzii de mers. Folosirea girofarului e rezervată pentru deplasările oficiale ale anumitor membri ai guvernului, însă în ultimii ani girofarurile au început să apară, în mod misterios, pe capotele maşinilor aflate în proprietatea unor vedete – persoane foarte importante, precum regizorul Nikita Mihalkov, ale căror întârzieri cauzate de traficul moscovit ar aduce cu siguranţă daune ireparabile ţării. Unchiul

Lizei, un adept al punctualităţii, a găsit ceva mai bun: un indicator autocolant care îi permite să meargă pe contrasens. Probabil o recompensă pentru generozitatea arătată unuia dintre prietenii lui sus-puşi. Astfel, nu întârzie niciodată decât „maximum şapte minute”, după spusele lui!

Prin urmare, ocolim, fără să fim traşi la răspundere, rutele congestionate, blestemaţi în trecere de şoferii mai puţin privilegiaţi. Nu întâlnim, din fericire, niciun membru al Societăţii „găleţilor albastre”, activişti – invidioşi, bineînţeles – care, deghizaţi în girofaruri (de fapt cu nişte găleţi albastre pe cap), se amuză uneori punându-le pe deasupra capotelor de maşini Mercedes, Subaru şi Rolls-Royce, luând-o apoi la fugă imediat ce un individ bine făcut, cu capul ras, iese din interiorul maşinii şi-i urmăreşte.

Ajungem exact la timp şi ne alăturăm prietenilor Lizei. Pe drumul de sosire am scăpat de soarta tristă a muritorilor de rând şi am evitat cu calm o coloană de aşteptare lungă de cel puţin patruzeci de metri. Garda noastră de corp se opreşte brusc în faţa porţii de securitate şi începe o discuţie din ce în ce mai animată cu omul de pază. Roşu la faţă, stăpânit de o furie greu de reţinut, bărbatul scoate un mic cârd din plastic ce pare foarte oficial. Şi în clipa aceasta – ce îngrozitor! – ne scufundăm în banalitate: nu e nicio

problemă ca o gardă de corp să însoţească fata, însă e absolut interzis să pătrunzi în interiorul clădirii înarmat. Dată fiind iritarea însoţitorului nostru şi ardoarea cu care-şi doreşte să refuze interdicţia, panoul de control de la intrare ar trebui considerat un simplu element de decor. Garda noastră de corp va aştepta afară, bătând pasul pe loc, iar după încheierea vizitei ne vom întoarce în linişte cu un banal BMW. Angajatorilor mei le place ca lucrurile să fie făcute cu măsură. Să încalci anumite reguli, da, însă să abuzezi de ele, nici nu încape discuţie. Nu se scoate girofarul decât în cazuri de forţă majoră.

Pe calea ferată

— Paris, *kaput*] *KartoffeU* O să facem din el piure! exclamă Alexei dând cu pumnul în palma celeilalte mâini.

Din vorbele lui nu răzbate nicio urmă de ostilitate, doar un impuls nebun de a-şi face sărbătorile în capitala franceză. În acest moment însă, se află în ţara sa, la bordul Transsiberianului, la fel ca prietenul său de călătorie. De la înălţimea celor o sută nouăzeci de centimetri, bărbatul dă pe gât bere după bere, înainte să zdrobească doza cu o singură mână.

Antoine l-a întâlnit pe Alexei la Perm, în trenul spre Nijni-Novgorod. A intrat în compartimentul său, aveau acelaşi loc, în acelaşi vagon, la aceeaşi oră, cu acelaşi tren – o greşeală de vânzare sau, mult mai probabil, o dublă vânzare. Rusul a râs din inimă înainte să-l invite pe prietenul meu să petreacă noaptea la un pahar de vorbă. O rezolvare mult mai fericită decât să se certe pe un loc la cuşetă. Alexei ar fi fost cel avantajat, în mod clar.

Câteva pahare mai târziu, uriaşul aruncă o privire la ceas, se ridică şi spune:

— E târziu, haide să ieşim!

Apoi îl salută respectuos pe un bătrân, vizibil obosit, întins pe patul din faţă. Cei doi tovarăşi părăsesc compartimentul şi se îndreaptă spre capătul vagonului.

— Unde crezi că te afli? La tine acasă? Du-te de-ţi ia nişte papuci de casă sau pantofi în picioare!

Antoine făcuse greşeala să iasă din compartiment în

şosete. Când revine, cu ţigările mentolate, rusul i le smulge din mână şi le aruncă afară. Ţigările mentolate sunt pentru gagici. Fie fumează ţigări fără filtru, fie nu fumează defel. Apoi îşi bagă mâinile mari în buzunarele treningului, scoţând nişte monede, care suferă aceeaşi soartă ca ţigările lui Antoine – sunt aruncate fără şovăială pe geam.

— Uite ce fac eu cu banii! Idealist adevărat, Alexei ţine să arate lumii întregi indiferenţa sa faţă de lucrurile materiale. Idealismul nu-i foloseşte însă la nimic în relaţia pe care o are cu alcoolul.

Ca în Franţa din vremea lui Zola, alcoolicii din Rusia sunt parte obişnuită din peisaj, pe deplin integraţi în societate. Alexei povesteşte despre zilele sale de muncă, cu o mimică demnă de Depardieu.

— Dimineaţa parcă sunt pe jumătate adormit, mă ia cu greaţă şi ameţeală, şi-atunci, hop! beau o bere şi mă simt mai bine. Şi-apoi mai beau una, şi încă una…

E conductor de tren. Brusc, îşi face apariţia *provodniţa*[19]. Pe lângă îndatorirea de a veghea la respectarea liniştii, tânăra, în vârstă de vreo douăzeci de ani, îi serveşte cu alcool pe călătorii care doresc. Femeia vinde, de asemenea, ceai şi supă la plic, depozitate în cabina sa.

— Ce drăguţă e! lasă să-i scape Alexei, admirativ, ţinându-i uşa plin de curtoazie, după care se duce să se uşureze în despărţitura dintre cele două vagoane. Acum răcneşte cât poate de tare, ca să acopere zgomotul asurzitor al trenului.

Dimineaţa devreme, ajuns la destinaţie, Alexei încearcă să-şi convingă noul prieten francez să coboare pentru a-l însoţi la *bania*, sauna rusească. îmbibat de alcool cum e, lui Antoine îi e greu să reziste. Rusul insistă:

— Vino, o să vezi ce plăcut este să te bată cineva pe spinare cu crengi de mesteacăn! – o tradiţie căreia nu prea poţi să-i scapi.

Curajos din fire, însă deloc temerar, Antoine preferă să facă stânga-mprejur şi să se refugieze, împleticindu-se,

19 însoţitoarea de tren. (n.a.)

în cuşetă.

Stimulată de lectura intensivă a aventurii lui „Mihail Strogoff”[20], îmi propun şi eu, la rândul meu, o aventură. Pentru asta trebuie să mă întâlnesc cu Antoine la Irkutk, oraş situat în apropierea lacului Baikal, „perla Siberiei”.

Călătoria la clasa întâi, într-un compartiment de două persoane, vagon echipat cu duş, e parcă prea luxoasă. Călătoria la clasa a treia, în vagoane de cincizeci şi patru de locuri, cu câte şase pasageri în compartimentul fără uşi, e greu de suportat. Optez, rezonabil, pentru o călătorie la clasa a doua.

Împart compartimentul cu un cuplu de tineri şi fetiţa lor de cinci ani. Imediat ce trenul porneşte din gară, cei trei se fac comozi, schimbându-se în trening şi papuci de casă. Ruşii obişnuiţi, cei care nu călătoresc la bordul unui avion privat, preferă trenul, mult mai confortabil decât orice alt mijloc de transport. Ruşii obişnuiesc să-şi aleagă itinerarii lungi, ce străbat imensul lor teritoriu. Păduri de mesteacăn, câmpii, păduri de mesteacăn, câmpii... Oare cele câteva cărţi pe care le-am luat cu mine îmi vor fi de ajuns ca să-mi omor timpul? Mă aşteaptă trei zile de călătorie şi patru fusuri orare înainte să ajung la destinaţie, la est de Ural.

În faţa mea, femeia scoate dintr-o pungă nişte peşte uscat şi *ogurţi*[21][22], punându-le pe măsuţă. Scot, la rândul meu, nişte *pirojki*, produse de patiserie umplute cu varză, cartofi sau carne, pe care le-am cumpărat de la o bătrânică care le vindea pe peron. Noaptea, pe ascuns, unele mai vând şi vodcă făcută în casă.

— Eu nu beau aşa ceva, un strop nu pun în gură, mă asigură cu mândrie tatăl, Serghei.

Laudă politica guvernului, care a interzis vânzarea de alcool în chioşcuri şi consumarea acestuia în parcuri. Mă prind în jocul de-a şedinţa foto – imagini-suvenir luate cu telefonul mobil. Cei doi mă invită, călduros, să-mi petrec timpul în *dacecă* lor. Serghei îmi face o descriere idilică a

---

20 Roman scris de Jules Verne, (n.tr.)

21 Castraveţi cornişon. (n.a.)

22 Casa de la ţară. (n.a.)

vieţii în *dacea*, în timp ce soţia sa îl aprobă: să te relaxezi la căldura soarelui, să înoţi în râul din apropiere, să mănânci peşte proaspăt, să inspiri izul dulce al *şaşlik-ului*... Rezervată exclusiv bărbaţilor, arta preparării acestor frigărui e sacră. Există un secret anume al unei marinate reuşite, al felului cum se înfăşoară bucăţile de carne pe lungile tije din fier şi se prăjesc la grătar, iar musafirul e obligat să le laude, cu riscul de a jigni celălalt preparat al zilei, cordon-bleu.

În timpul anului, cuplul locuieşte într-un oraş industrial din nordul Siberiei.

— Soţia mea e profesoară în învăţământul superior. Eu sunt inginer petrochimist. Din discuţie, reiese că predatul e un fel de hobby, salariul fiind de aproximativ trei sute de euro pe lună. Înţeleg acum şi fatalismul profesorilor Annei, o studentă pe care am cunoscut-o la Moscova. Tânăra mi-a povestit că, după trei luni în care nu le-au fost plătite salariile, aceştia n-au găsit altă soluţie decât să facă grevă – iar când s-a dovedit că problema era rezultatul unei banale deturnări de fonduri, profesorii au fost convinşi să renunţe.

Dintre cei 15% săraci luaţi în evidenţă de statisticile oficiale (Rosstat), jumătate lucrează în sectorul public – profesori, medici, artişti etc. în Rusia, a fi sărac înseamnă să supravieţuieşti cu un salariu mai mic de o sută şaizeci de euro pe lună. În general, profesorii se adaptează, la fel ca toată lumea: pe lângă salariul propriu-zis, ei mai câştigă din meditaţii sau din vânzarea de diplome... Corupţia funcţionarilor este în floare. Rusia ocupă locul 143 din 182 de ţări în barometrul întocmit de Transparency International în 2011, pe acelaşi loc cu Belarus, Mauritania şi Nigeria. Dar asta prea puţin contează. Patronii mei nu riscă nimic. Fără griji, ronţăi o bucăţică de peşte uscat şi-l ascult pe Serghei vorbind.

Trăiască mireasa!

Liza lâncezeşte lângă micii ei prieteni într-o sală de jocuri, mai mare decât apartamentul meu, echipată cu un televizor cu ecran plat de 52 de inci şi mai multe

vestibuluri. Aşa cum e îmbrăcată, cu o rochiţă albă, brodată cu fir de argint, realizată de un creator de modă, şi cu părul lung, făcut bucle cu ondulatorul, parcă-i o fetiţă din perioada ţaristă.

Îmi joc rolul de guvernantă aşa cum se cade, până în momentul în care îşi fac apariţia patru animatoare îmbrăcate cu costume ce par desprinse din desenul animat „O poveste încâlcită1”. Apoi oglinda ambiţiei culturale a familiei Sokolov – pe care o întruchipez, mai e oare de folos să vă aduc aminte asta? – poate să-şi împacheteze bunele maniere şi să se retragă în culise. Având sarcina să transmit nu doar limba, atât de distinsă, ci şi codurile bunelor maniere *à la française*, o rog pe Majestatea Sa, prinţesa noastră, să-şi scoată mâinile din buzunare în timp ce joacă „1, 2, 3, la perete, stop!”. Atitudinea aceasta nu e demnă de rangul ei.[23]

Nastia nu neglijează niciodată astfel de lucruri. La fel ca baroana de Rothschild, îşi întâmpină personal oaspeţii în holul restaurantului, unde se servesc şampanie şi apetitive, având pentru fiecare invitat un cuvânt drăguţ, o mică politeţe. Seamănă mai mult a şedinţă foto la avanpremiera unui film de la Cannes decât cu primirea clasică la o recepţie privată: defilarea invitaţilor ce par ambasadorii mărcilor de lux se petrece sub răpăitul flash-urilor unui fotograf profesionist, ale cărui servicii au fost special închiriate pentru această ocazie. Sunt prezenţi cei mai apropiaţi prieteni ai familiei, ruşi, dar şi străini – cheltuielile cu drumul şi hotelul au fost cu generozitate suportate de gazde. Foarte darnică, familia Sokolov; prietenii vor trebui, cândva, să se revanşeze.

Înainte ca oaspeţii să se aşeze la cină, bucătarul-şef, şi el un apropiat al familiei, lucru de la sine înţeles, apare pentru a-i saluta. Alături de el, cei trei bucătari angajaţi permanenţi ai restaurantului – un rus, un francez şi un italian –, sunt, prin comparaţie, doar palide figuri. Italianul, proprietarul unui restaurant inclus în ghidul Michelin, unde familia Sokolov obişnuieşte să meargă în timpul verii, a

---

23* în original Tangled. (n.tr)

refuzat la început invitaţia, pe motiv că acceptase să se ocupe de un alt eveniment de anvergură, la aceeaşi dată.

— Am insistat foarte mult şi în cele din urmă a venit, special pentru Liza, explică Nastia extaziată.

O putere de convingere fără egal.

Odată ce copiii au terminat de cinat, intră în scenă o cântăreaţă îmbrăcată cu o fustiţă în culori sclipitoare. Este cunoscută în Rusia şi fiindcă a apărut dezbrăcată pe prima pagină a revistei *Playboy*. Când Liza apare pe scenă pentru a face paradă de talentele sale, tânăra vedetă se conformează imediat şi îi cedează microfonul. Surâsul ei, reţinut, însă nu exagerat, trădează obişnuinţa de „a face mofturile" noilor îmbogăţiţi.

În tot acest timp, ajutaţi de gărzile de corp, şoferii au tot făcut drumuri dus-întors pentru a transporta la domiciliul reginei cele treizeci de buchete de flori şi muntele de cadouri. La întoarcerea acasă, Liza se apucă de despachetat: vreo zece rochii de firmă, trei haine de blană, gentuţe, bijuterii. Un puişor scăldat în lux. Indiferentă la bileţelele ce însoţesc preţioasele cadouri, fetiţa abandonează dificila sarcină şi se dedică noului ei laptop, MacBook Air. Misiunea mea, dacă voi fi de acord: să-mi dedic o oră întreagă deschiderii celorlalte cadouri. Printre ele – nu le-am enumerat pe toate, mulţumiţi-mi: un iPhone 4 menit să colecteze praful într-un dulap şi un telescop care nu va prezenta niciun interes pentru ea, care cu siguranţă vor fi devansate în clasamentul jucăriilor de figurinele Petăhop.

— Chiar nu ştiu cine, ce i-a făcut cadou, mi se va confesa Nastia, a doua zi, ajutându-mă să le aranjez.

Curtenii vor fi dezamăgiţi.

Treizeci şi cinci de copii, patruzeci de adulţi, patru spectacole şi un foc de artificii. O sală de festivităţi cu o capacitate de aproximativ două sute de persoane. Sub câteva candelabre, se află mese lungi şi late la care lumea se aşază şi vorbeşte răcnind din răsputeri, fără a risca să se împroaşte cu salivă. Un bucătar premiat, sute de cadouri, o echipă de animatori aleşi pe sprânceană. În faţa unei mici

scene se află taburete roşii şi albastre, pentru spectatori, câteva canapele şi, foarte aproape, un mic bufet decorat cu o fântână de ciocolată… Esenţialul: să se umple golul, cu orice preţ. Ce este aici, o nuntă? Nu, e ziua de naştere a unui copil.

Liza a împlinit opt ani.

Pofta vine mâncând

E duminică, ora zece dimineaţa, şi toată lumea ia micul dejun în halat de casă, în jurul mesei mari din sufragerie. Alioşa ştie să aprecieze, fără îndoială, amestecul de gusturi: se trece de la caviarul Beluga de contrabandă, o mie de euro linguriţa, la cârnăciori Knacki, o mică slăbiciune a ruşilor. Apoi urmează clătite, pâine prăjită, *tvorog*[24], peşte afumat, gem proaspăt, omletă, produse de patiserie de la Wolkonsky, versiunea locală a brutăriei pariziene Kayser, de unde se aprovizionează casta de pe Rubliovka – dar şi expatriaţii gurmanzi care-i duc lipsa… Odată îmbrăcaţi, cu burta plină, toată lumea se grăbeşte la unchiul.

Ora unsprezece. O întreb pe Liza:

— Rămâneţi acolo la prânz?

— Nu, mergem ca să luăm micul dejun. Încă e dimineaţă!

Evident.

După a doua gustare, urmează zece minute de pauză pentru o digestie binemeritată, apoi întoarcerea acasă.

Ora treisprezece. E vremea să mergem la restaurant. La intrarea într-un fel de tavernă enormă, albită de dogoare, şi după oprirea obligatorie la garderobă, suntem întâmpinaţi de un cap uriaş de elan împăiat. Privirea sa lugubră fixează un mistreţ-trofeu la fel de impozant – o fiară de cel puţin trei sute de kilograme. Zeci de piei de lup acoperă scaunele înalte de la bar şi atârnă de-a lungul grinzilor ce separă spaţiul, pe două niveluri. O moară de apă în miniatură, un mic pod din lemn şi un şemineu în care focul pâlpâie vesel completează acest subtil decor vânătoresc.

Unii se ospătează şi îşi curăţă voioşi dinţii sub privirea

---

24 Brânză proaspătă, (n.a.)

ultimului dintre Romanovi, Nicolae al II-lea. Foarte preocupaţi de igiena dentară a oaspeţilor lor, proprietarii de restaurante – de la cea mai amărâtă bodegă la cel mai cunoscut local gastronomic – pun la dispoziţie scobitori, pe care le aşază pe mese, ba mai şi distribuie uneori gume de mestecat în momentul achitării notei de plată.

Ospătarii, în cizme de piele roşu aprins, asortate la cămaşa tradiţională şi la pantalonii bufanţi, ne conduc într-o mică încăpere alăturată, departe de privirile indiscrete. Aştept în linişte, ca de obicei, ca unul dintre ei să tragă un pic scaunul înainte să mă aşez – un scaun rustic, de lemn. Spre deosebire de Franţa, unde trebuie să te descurci singură, acest obicei mai dăinuie aici, la fel ca acela care le impune bărbaţilor să ajute femeile să-şi îmbrace sau să-şi dezbrace haina de blană.

Arunc o privire asupra apetitivelor ce garnisesc masa, pregătită pentru vreo cincisprezece invitaţi: *ogurţi, holodeţ* (răcituri), *sale* (slănină crudă, foarte savuroasă dacă poţi să faci abstracţie de acest detaliu), legume în saramură, *seledka pod şuboi* (ceva ce înseamnă literal „hering sub cuvertură”, adică straturi de cartofi daţi prin râzătoare, maioneză, hering, maioneză, ceapă, maioneză, ouă fierte rase, maioneză, sfeclă, maioneză, şi tot aşa), salată Olivier (legume amestecate cu maioneză şi cu mărar, un fel tipic rusesc, în ciuda numelui), *pirojki*... Sunt uimită de capacităţile digestive ale vecinilor mei de masă, gata să înghită aceste apetitive după ce au luat două mic-dejunuri. Patronul localului îmi oferă indirect răspunsul, dând tonul maratonului alimentar, care nu va dura mai puţin de patru ore, cu toastul nelipsit – un pahar de vodcă oferit tuturor celor de la masă. Guvernantele sunt rugate insistent să guste din paharul cu „apşoară”. Mă supun, prin urmare, doar din grija de a-i da exemplu Lizei şi lui Alioşa, care, buni ruşi ce sunt, vor trebui să se supună şi ei acestui exerciţiu după ce vor împlini cincisprezece ani. În aşteptarea acelei zile binecuvântate, copiii închină cu *mors*, o băutură nealcoolică din fructe roşii, şi cu *compot*, o licoare un pic dulce, obţinută prin fierberea mai multor soiuri de fructe.

Ospătăriţele, îmbrăcate în rochii roşii tradiţionale scurtate până la jumătatea coapsei (folclorul ucide dorinţa), debarasează masa pentru pâinea neagră şi felurile de mâncare ce urmează: purcel de lapte, iepure la cuptor, *kotleti* de elan (crochete de carne tocată, gătită cu ceapă şi lapte), raţă sălbatică cu sos de cireşe, *pelmeni* (un fel de ravioli cu smântână proaspătă) … încerc să scap folosindu-mă de Alioşa, e o chestiune de supravieţuire. Fugim să ne jucăm cu săbiile din lemn puse la intrare, ne prefacem că speriem lupii, apoi mergem în colţul sălii, unde se află o „bucătărie" improvizată, pentru copii, ca să facem biscuiţi umpluţi cu migdale şi bucăţele de ciocolată. Nici nu ne-am întors bine la masă că un zgomot sec întrerupe banchetul pantagruelic. Garda de corp îşi face brusc apariţia, scrutând toate părţile cu un aer feroce. La un semn scurt al patriarhului, îşi recapătă calmul şi părăseşte încăperea: unul dintre verişorii invitaţi de familia Sokolov să ia prânzul împreună şi-a scăpat, din nefericire, paharul pe jos. Dar nu s-a stricat nimic şi, mai ales, n-a murit nimeni.

Ora nouăsprezece. Cina. Prefer să trec peste detalii, însă stomacul meu suferă. Avantajul e că, în urma unui astfel de antrenament în fiecare săptămână, am toate şansele să câştig concursul de mâncat cântaţi din Mortagne-au-Perche, de anul viitor.

Clientul nostru, stăpânul nostru

Ospătarul din restaurantul uzbek ne aruncă o privire plină de uimire. În ţara numerarului, vrem să achităm nota de plată cu cârdul? Şi să plătim pe din două? Nebunia asta ne va costa o jumătate de oră de aşteptare. Aici nu-s obişnuiţi cu asemenea cereri. Şi-apoi casa de marcat nu pare să ştie să împartă pe din două costul unei mese. Aşa că a fost conceput pentru noi un calcul savant, pentru a echilibra costul felurilor de mâncare pe care ospătarul ni le-a servit plin de mândrie. Foarte bine. Doar că între cele două note de plată pare a exista o diferenţă de câteva ruble. Odată ajuns la capătul acestei pseudooperaţii financiare, ospătarul îşi scoate iPhone-ul şi ne arată o pagină de internet care avertizează că în Rusia se lasă, de

obicei, un bacşiş de 10% din valoarea totală a notei de plată. Neliniştea i se citeşte pe chip. Dacă plătim cu cârdul, fără îndoială că nu cunoaştem obiceiurile locului. În cele din urmă ospătarul obţine mai mult decât se aştepta. El, cel puţin, nu ne-a trimis la distribuitorul automat de „monede” – la trei străzi distanţă, zece minute dus-întors pe un frig de îngheţi bocnă.

Într-adevăr, după cum se spune, „clientul nostru, stăpânul nostru”. Însă semnificaţia expresiei diferă puţin în ţările estice.

— Care e problema dumneavoastră? Portocalele le-am cumpărat CHIAR EU de la supermarket, în această dimineaţă! Sunt bune!

Tocmai îi cerusem, politicos, băiatului de la cafenea să-mi aducă un alt suc de portocale, întrucât cel din faţa mea era de nebăut. A apărut însuşi şeful, care, înfuriat, nu s-a sfiit să îmi adreseze invective pe terasa cafenelei, chiar sub ochii prietenilor mei. M-am hotărât să plătesc şi să plec, doar cu satisfacţia că nu i-am lăsat bacşiş denunţătorului.

Vi se pare că ospătarii parizieni sunt prea morocănoşi? Cel puţin sunt eficienţi. Într-un lanţ de restaurante fast-food în stil rusesc, un *maladoi cilavek*[25], cum sunt numiţi aici, se sprijină de perete şi pare vizibil ocupat să-şi contemple papucii.

— Ştiţi cumva dacă supa pe care am comandat-o acum patruzeci şi cinci de minute ajunge curând? Trebuie să mă întorc la serviciu…

— Aşteptaţi, ce credeţi, că am opt mâini?

Uneori neobrăzarea frizează absurdul.

— Asta nu e nimic faţă de ce-am văzut săptămâna trecută, adaugă prietena mea. Într-un restaurant, o fetiţă a dat peste un ciob de sticlă într-o cupă cu îngheţată.

Şeful localului respectiv nu şi-a pierdut sângele rece, ba chiar a rămas curajos pe poziţie, fără ca în mintea lui să se nască ideea unui posibil scandal. O reducere consistentă din nota de plată, pentru părinţii furioşi? O altă porţie de îngheţată pentru fetiţă, care a scăpat ca prin urechile acului

25 Tânăr, în cazul de faţă ospătar, (n.a.)

de o hemoragie internă? Nici vorbă. Prea periculos. Dacă schiţează fie şi cel mai mic gest reparator, ar putea fi considerat responsabil pentru cele întâmplate.

Din fericire, există excepţii notabile şi printre cei care lucrează în restaurante, cafenele şi baruri. Unii ospătari se dovedesc atât de amabili încât fac recomandări cu privire la meniu. Cu toate acestea, sunt plătiţi cu o nimica toată, ca şi colegii lor.

Parcurgând cu privirea meniul unui restaurant cu specific pescăresc, salivez la vederea unui somon muksun (somon cu carnea albă).

— A, nu! exclamă ospătarul, strâmbându-se semnificativ. Comandaţi, mai bine, somonul nelma.

Fiind uşor de înduplecat din fire, accept fără să clipesc. Când îi vine rândul prietenului meu să comande, acesta face aceeaşi alegere ca mine.

— A, nu! Dumneavoastră vă recomand muksun. Înţelegeţi? E logic, nu? Muksunul e regele Siberiei, aşa că e rezervat bărbaţilor. Nelma e regina Siberiei, aşa că e mai indicată pentru doamne.

Dovada aceasta evidentă de adaptare la gusturile clienţilor arată o deschidere spre un serviciu occidental… Dar asta nu e tot. În ciuda numeroaselor lor defecte, cafenelele, cluburile, restaurantele, ceainăriile rezervă deseori surprize agreabile. Mese tăcute, cu fumători de pipă ce joacă domino, altele zgomotoase, cu femei îmbrăcate în hainele lor cele mai frumoase, sau cu mese pline de veselie, unde se închină în cinstea iubirii sau chiar a iernii care trece, apoi concertele *a capella* improvizate… E uşor să cazi pradă farmecului acestor locuri prietenoase unde te întorci mereu, jurându-ţi totuşi, la fiecare greşeală a ospătarului, că e pentru ultima oară.

O conştiinţă politică solidă în Vest se vorbeşte mult despre Vladimir Putin, care a fost huiduit de spectatorii unei demonstraţii de arte marţiale. Dar suntem în Est, iar supraomul apare la televizor, într-o emisiune despre implicarea sa în lupta împotriva narcoticelor. Campania pentru alegerile legislative din 2011 e în plină desfăşurare.

De altfel, afişele comisiei electorale, care îi îndeamnă pe cetăţeni să voteze în data de 4 decembrie, seamănă ca două picături de apă cu cele care îndeamnă oamenii să voteze pentru partidul aflat la putere, Rusia Unită. E absolut legal, afirmă responsabilii. De ce n-ai face-o? Unii, mai agitaţi, îndrăznesc totuşi să-şi arate indignarea. Văd pe Facebook tot felul de pancarte al căror sens a fost deturnat, caricaturi scandaloase ale lui Vladimir Vladimirovici în haine de dictator, parodii despre cenzură... Jocul inocent al rotirii scaunelor, al celor doi şefi ai executivului, nu e pe placul tuturor. Cu toate acestea e firesc şi reconfortant. După cum spune şeful meu:

„Singurul lucru care ne va mai aduce aminte de Med vede v preşedinte e eliminarea trecerii la ora de iarnă”.

Un decalaj de trei ore faţă de Europa, în lunile de iarnă, în loc de două, ca înainte, e un lucru rău pentru afaceri.

„Însă preşedintele *nostru* (celălalt, unicul) va îndrepta greşeala atunci când va reveni la putere”.

Nu se pune problema realegerii sale. Nu există nicio îndoială că va fi reales.

Totuşi, două săptămâni mai târziu, furia creşte. Poporul iese în stradă. Fraudele legislative trezesc indignare. Banderole, slogane anti-Putin, baloane şi fundiţe, toate fac parte din arsenalul manifestanţilor. Manifestanţii au protestat pe jos, apoi în maşină, pentru că iarna rusească îngheaţă chiar şi spiritele cele mai înfierbântate. „Împotriva corupţiei!”, stă scris pe un panou fixat pe capota unui jeep, deasupra unui desen cu un pistol-mitralieră. Situaţiile disperate cer soluţii ieşite din comun, de regulă. Însă chiar şi nişte cârpe de vase sau nişte şosete agăţate de ştergătoarele de parbrize se pot dovedi utile, cu condiţia să fie imaculate. Albul e culoarea care a rezultat din amestecul heteroclit al steagurilor celor din opoziţie: cel alb-verde al liberalilor lui Iabloko, cel galben-maro al naţionaliştilor radicali, şi drapelul roşu al comuniştilor.

În cartierul său moscovit gen Beverly Hills, Nastia tremură urmărindu-i pe rebeli la televizor. Vrea cu orice preţ

să meargă în străinătate la sfârşitul de săptămână când vor avea loc alegerile prezidenţiale. Nu poţi să ştii niciodată dacă aceşti revoluţionari, aparţinând clasei de mijloc, în marea majoritate, şi care acum protestează liniştiţi, nu vor dori brusc să invadeze cazematele miliardarilor... Tulburarea ei e uşor de înţeles. În oraşele cele mai importante au ieşit în stradă câteva zeci de mii de persoane! Situaţia aceasta e extraordinară, însuşi preşedintele Vladimir Putin o recunoaşte. Generos, admite în direct, la televiziunea de Stat, că manifestanţii au dreptul să se exprime.

Problema e liderul lor. Nu au unul, sau au prea mulţi. Cei mai mulţi resping ideile forţelor extremiste, tot ce vor este să scape de Putin. Însă niciun canadidat nu le este pe plac. La nevoie l-ar alege pe Mihail Prohorov, un oligarh, însă nu sunt foarte convinşi. Acesta refuză să participe la manifestaţii, însă pare aproape credibil ca figură a opoziţiei. În Moscova va ieşi pe locul al doilea cu 20% din voturi, faţă de un procent de 8% la nivel naţional. Sveta a votat cu el, în lipsa unei alte opţiuni. Ea regretă epoca sovietică, însă nu într-atât încât să-şi dorească revenirea comuniştilor la putere.

„Trăiam mai bine înainte de destrămarea Uniunii Sovietice. Nu exista concurenţă pe piaţa muncii, cum e acum cu ucrainenii, care acceptă să lucreze pe salarii mai mici. Şi-apoi nici nu aveam foarte multe lucruri, toată lumea purta aceleaşi haine, avea aceeaşi mobilă, aceleaşi maşini... Acum ne uităm la ce-şi cumpără vecinul şi vrem tot mai mult”.

Totuşi nu-l reneagă pe Putin, împotriva căreia manifestă. Doar el a fost cel care a spus: „Cine vrea reinstaurarea Uniunii Sovietice nu are minte. Cine nu o regretă nu are inimă”. Sunt numeroşi cei care gândesc astfel. Partidul Comunist rămâne a doua forţă politică, unele regiuni fiind, în mod tradiţional, mai roşii decât altele.

„La Vladivostok oamenii au votat întotdeauna cu comuniştii, şi aşa fac şi acum, din obişnuinţă”, îşi dă cu părerea Igor, un bărbat de vreo treizeci de ani. „Nu au

nimic împotriva lui Vladimir Putin. Pentru bunica mea e acelaşi tip de raţionament, cu efect invers: se plânge de partidul Rusia Unită, însă votează cu acesta doar pentru că se află la putere. N-am fost la manifestaţii fiindcă oricum nu ştiu cu cine să votez”.

La urma urmei, democraţia, în numele căreia protestează manifestanţii, e oare atât de importantă? Asociată cu liberalismul fără reguli al anilor ’90 şi cu inversarea traumatizantă a valorilor, democraţia nu se bucură neapărat de o imagine pozitivă.

— Nu-mi place politica, nu votez, mi se destăinuie Dima, un şofer care nu mai citeşte ziarele şi nu urmăreşte ştirile de la televizor, mult prea părtinitoare. Nu serveşte la nimic. Nu-i cunoaştem personal pe candidaţi, aşa că e greu să avem încredere în ei.

Şi-apoi nu asta e important, ce-şi doreşte el este să fie ordine şi pace. Să poată munci, să aibă grijă de familia sa şi să trăiască în linişte. Totuşi, ce înseamnă democraţia? Ea nu există cu adevărat nici măcar în Statele Unite. Mai mult, are efecte perverse: libertatea presei, de exemplu.

— Îţi aminteşti de atacul terorist din Moscova, de la teatrul Dubrovka, din 2002? mă întreabă el, încă tulburat de amintirea evenimentului. Fără democraţie nu s-ar fi ajuns la atât de mulţi morţi. Doi ostatici au reuşit să scape. Dar jurnaliştii au explicat, în direct, la televizor pe unde au fugit, moment în care cecenii au blocat acea ieşire… Dacă mass-media ar fi fost sub controlul puterii, nu s-ar fi întâmplat niciodată aşa ceva.

Se abţine deci, din lipsă de încredere, ca alţi 40% dintre compatrioţii săi.

Cei respinşi

La Moscova e la modă să-i urăşti pe caucazieni, botezaţi *ciomâi* (negri) sau chiar *negri*[26] (negrotei). Majoritatea sunt musulmani şi sunt originari din regiunile din sudul Rusiei (Inguşeţia, Cecenia, Daghestan…) sau din republicile învecinate, ca Azerbaidjan.

— Sunt agresivi! îmi spune patronul meu miliardar.

26 în limba rusă, în original, (n.tr.)

— Sunt foarte nepoliticoşi. Pe stradă ne înghiontesc, scuipă pe jos şi sunt murdari, se aprinde o servitoare.

— Mă fluieră pe stradă. Încearcă să-şi impună cultura lor conservatoare. Suntem invadaţi: jumătate din pasagerii de la metrou nu sunt ruşi, mi se destăinuie fără jenă o prietenă – totuşi un exemplu rar de deschidere culturală – de altfel, visează să trăiască în altă ţară.

Consensul e evident, înspăimântător, la nivelul tuturor claselor sociale, şi îi priveşte atât pe imigranţii bogaţi, cât şi pe cei săraci, care trag din greu ca şoferi de taxi, muncitori în construcţii sau măturători de stradă.

— Nu sunt rasist, începe un student de origine ucraineană care a participat la manifestaţii pentru a apăra democraţia, însă adevărul e că la facultatea de economie caucazienii îşi plătesc examenele cu banii lor murdari sau chiar îşi cumpără diploma, conduc maşini Mercedes şi, în fine, trăiesc ca nişte nababi. Sunt lipsiţi de cultură şi îşi permit să-i dispreţuiască pe ruşi: pentru ei bărbaţii noştri sunt nişte beţivani, iar femeile – curve. Cred că li se cuvine totul şi se comportă altfel decât la ei în ţară. Ar trebui să binecuvânteze ţara noastră, care le-a arătat ce înseamnă civilizaţia...

Nu numai că ingraţii „asimilaţi” în Imperiu în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea au îndrăznit să-şi conserve specificul cultural, dar în plus, acum invadează Moscova.

Din fericire ruşii, cei adevăraţi, ştiu că situaţia lor ar putea fi mai rea şi îmi plâng de milă mie – fără să le-o fi cerut. Un rău teribil roade scumpa noastră Franţa, desfigurată de politica *prea permisivă* în domeniul imigraţiei dusă de Nicolas Sarkozy.

„În Franţa nu mai sunt francezi! A devenit o ţară musulmană. Am văzut asta când am fost acolo în 2007”, îmi spune un vlăjgan pe un ton revoltat la ieşirea de la cinema, de zici că a supravieţuit unei invazii. Prietenii care-l înconjoară îi dau dreptate. Reportajele televizate despre răscoalele din suburbii din acel an îi arată pe oamenii cu chipuri palide şi maniere elegante asediaţi de o hoardă de barbari necredincioşi. Dinastia Le Pen e deosebit de

respectată aici... E adevărat, destui caucazieni comit acte de violenţă, dar nu vă închipuiţi că ruşii sunt uşă de biserică. În 2011, ruşii au comis zeci de agresiuni motivate de ura rasială, unele mortale. Conform organizaţiei internaţionale „Lumea fără nazism[27]”, fondată la Kiev în 2010, grupările de extremă dreapta din Rusia numără 24.000 de membri, dintre care unii fac instrucţie în tabere paramilitare. Aceştia îşi dovedesc în mod constant bărbăţia luptându-se cu poliţiştii OMON, forţele speciale ale Ministerului de Interne, cunoscuţi pentru lipsa lor de delicateţe. Mai mult, ideile extremiştilor se propagă la nivelul întregii societăţi. Forţele politice, de la extrema dreaptă la cea stângă, exploatează aceste sentimente naţionaliste xenofobe. Chiar şi cunoscutul blogger anticorupţie Alexei Navalnîi, cel care a inspirat manifestările din iarna anului 2011 – 2012[28], participă la marşuri alături de grupuri care imită salutul fascist şi sprijină mişcarea „Să nu mai hrănim Caucazul!” care cere, cu accente islamofobe, oprirea subvenţionării publice a regiunilor corupte din sudul Rusiei.

Vladimir Putin pare să reziste tentaţiei naţionaliste.

El este deseori perceput, de către compatrioţii săi, ca fiind prea moderat. Lucru care şi explică, de altfel, cota sa crescută de popularitate în diaspora rusă, în ciuda felului său autoritar de a conduce. Acest punct de vedere este uneori greu de înţeles în Franţa.

Iarna în Rusia

Trecând prin grădina acoperită de zăpadă, colega mea englezoaică a observat nişte urme de picioare... goale! Panică. I-a trecut prin minte că ar putea fi vorba de omul zăpezilor – la urma urmei, în ziare scrie că oamenii de ştiinţă ruşi i-au demonstrat existenţa într-o regiune din Siberia, cu o probabilitate de 95%. Însă o anchetă minuţioasă a dezvăluit, într-un final, că e vorba de urmele

27 World Without Nazism (WWN). (n.tr.)

28 Manifestaţii împotriva fraudelor observate în timpul alegerilor legislative din decembrie 2011 şi împotriva întoarcerii lui Putin în scaunul de preşedinte, (n.a.)

lui Iuri, una dintre gărzile de corp ale familiei Sokolov.

— Neholodna?[29]

— Nu, e frumos afară!

Da, e adevărat, trebuie să recunosc – soarele străluceşte, deşi afară sunt minus 15 grade Celsius. Stând acolo, în cizmele mele din piele de oaie, îmblănite până la vârful degetelor (un aspect deloc de neglijat la această latitudine), împachetată într-o geacă cu puf de raţă, pe care am luat-o peste un pulover confortabil din caşmir, cu o pereche de blugi pe sub care am nişte colanţi, dârdâind în ciuda căciulii de lână şi a fularului înfăşurat de trei ori în jurul gâtului, mă încearcă invidia privindu-l pe acest bărbat umblând de colo încoace, cu neruşinare, doar în pantaloni scurţi, fără să tremure de frig.

— E bine pentru organism!

În mod clar, individul ăsta n-a suferit niciodată de hipotermie. Secretul său pentru a rămâne tânăr şi sănătos este să te freci cu zăpadă imediat după ce ai făcut sport. Oare nu simte deloc frigul care-i iradiază spre sinusuri, îi crapă pielea de pe mâini şi îi brăzdează faţa? Sunt curioasă ce va face în lunile ianuarie şi februarie, când temperaturile vor scădea la minus 30 de grade. Va da înapoi? Mă cam îndoiesc. Iuri este un fan al scăldatului în apă îngheţată.

— Îţi oţeleşte corpul.

Aşa o fi. Nu vreau să încerc, nici măcar pentru sănătatea sufletului meu. În fiecare an, în 19 ianuarie, pentru a sărbători botezul lui Iisus Hristos după calendarul ortodox, câteva mii de moscoviţi se dezbracă bucuroşi de haine, pe malurile fluviului sau pe malurile lacurilor, şi-apoi se bălăcesc într-o copcă binecuvântată mai întâi de un preot. Nu vă închipuiţi că pasionaţii de băi la copcă sunt nişte bărbaţi cu barbă deasă şi alură de vikingi. La Sankt-Petersburg, când mă plimbam pe meterezele fortăreţei Petru şi Pavel, am văzut o bătrânică mică şi durdulie, trecută bine de şaptezeci de ani, cum îşi îmbrăca costumul de baie din două piese, ascunsă în spatele unui prosop, după care s-a aruncat în apa rece ca gheaţa a Nevei, la

29 „Nu ţi-e frig?" (n.tr.)

minus 5 grade Celsius. Trebuie să crezi cu tărie că asta te menţine în formă. Cel mai bun lucru pentru sănătate, crede Iuri, sunt scufundările în apă îngheţată între două şedinţe de *bania*. Sauna rusească se face la temperaturi teribile (între 80 şi 100 de grade Celsius). Apa se aruncă pe un cuptor încins din cărămizi şi se transformă în vapori denşi, care te orbesc, iar la urechi îţi ajung nişte hârâituri scurte. Asemenea băi n-au nimic erotic în ele, tot ce auzi sunt gemetele victimelor care au acceptat de bunăvoie să fie biciuite viguros cu *veniki* – ramuri de mesteacăn. În acest fel se stimulează circulaţia sângelui, pentru o curăţare în profunzime. Mai mult, mirosul frunzelor ce gâdilă nările e foarte plăcut.

— Se pot folosi şi ramuri de stejar pentru durerile de spate.

El însuşi un asiduu amator, Iuri îi duce acolo, o dată pe lună, şi pe cei doi băieţi ai lui. Şi, după alternanţa căldură – apă îngheţată, pentru a completa cura, nimic nu se compară cu o infuzie de ceai de plante, urmată de o gustare formată din peşte afumat şi castraveţi cornişon. Dar e la fel de adevărat că anumite persoane aleg o băutură mai tare ca să-şi recapete puterile.

— Pentru noi vodca e medicament! îmi spune şoferul Lizei, când deschid subiectul epidemiei de alcoolism din Rusia.

Ca dovadă, în sprijinul afirmaţiei:

— Când te doare gâtul, bei vodcă cu puţină miere şi piper. Combinaţia asta e bună pentru tuse şi răceală. Dacă te doare burta, mai adaugi un pic de sare. Poţi, de asemenea, să încălzeşti vodcă cu cartofi sau frunze de eucalipt, şi să inhalezi aburii pentru a-ţi elibera sinusurile şi bronhiile. Cel mai important, când vrei să-ţi scadă febra, te dai pe corp cu vodcă. Face minuni!

Sunt reţete de la bunica, 100% eficiente, îmi promite el. Cu remediile acestea şi cu ceai verde cu lămâie în fiecare zi, pot fi sigură că trec iarna fără probleme.

— Dar pentru durere de cap… există ceva? îndrăznesc eu să întreb.

— Ăăă… păi în cazul acesta, încercaţi cu nişte coniac! Din când în când mai beau şi eu câte un păhărel. Chiar vreau să cred că o să-mi aline durerea. Însă efectul e temporar, aşa că mai bine mă gândesc la efectele secundare ale „tratamentului” cu vodcă: Rusia deţine recordul mondial în ce priveşte decesele cauzate de consumul de alcool[30].

Ca să continui cu micile curiozităţi locale, zilele trecute am observat un bărbat ce stătea în picioare pe acoperişul unui imobil – cel mai elementar sentiment de prudenţă îmi impune să ridic des capul când merg pe stradă ca să evit ţurţurii de gheaţă formaţi pe marginea jgheaburilor. Oare încerca să se sinucidă? Aproape că mi-am pierdut echilibrul păşind pe o fâşie de gheaţă ascunsă, când mi-am dat seama că individul, înarmat cu o lopată, încerca pur şi simplu să dea la o parte zăpada adunată pe acoperiş. E o măsură de precauţie foarte des întâlnită, pentru a-i proteja pe trecători de pericolele avalanşelor. Totul se face fără niciun echipament de protecţie, din moment ce căderea unui muncitor presupune, din punct de vedere statistic, mai puţine riscuri pentru pietoni decât căderea zăpezii.

Tot mergând cu cizmele mele imense din cauciuc, fără tocuri, concepute pentru a fi confortabile şi pentru a apăra de frig, şi a căror lipsă de feminitate am crezut că voi putea să o compensez dacă aleg o pereche mov, le observ cu invidie pe fetele în fustă scurtă, ce se deplasează cu paşi mici, dar siguri în pantofi cu tocuri. Blonde, majoritatea, slabe-şnur, poartă cu mândrie colanţi subţiri şi haine de blană ce de-abia le acoperă fundul, indiferent dacă merg la muncă sau la universitate. Asemenea principii vestimentare le vor aduce un post binemeritat de director de marketing la Guerlain. Mi-am încercat şi eu norocul. Rezultatul: coapsele mi s-au învineţit de frig! Data viitoare când o să

---

30 Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS) susţine, în raportul său privind starea de sănătate a lumii, publicat în 2004, că decesele datorate consumului de alcool în Federaţia Rusă se ridică la un procent cuprins între 10 şi 14%. (n.a.)

mai am chef să mă sui pe tocuri, măcar voi avea grijă să am un bărbat la dispoziţie, de care să mă sprijin.

Mezinul familiei

Alioşa s-a îmbolnăvit. Mama sa, prevăzătoare, a hotărât: copilul nu va merge la grădiniţă în cele două săptămâni de după vacanţa de Crăciun – colegii de grupă ai micuţului, provenind, ca şi el, din familii favorizate, i-ar transmite în mod sigur microbi, suveniruri din periplurile lor în cele patru colţuri ale lumii.

Nastia ar fi trebuit să se arate încă şi mai prudentă. E de netăgăduit, fiecare contact cu lumea exterioară e dăunător. Dovada:

— A luat virusul sâmbăta trecută când a fost la circ cu Daisy… Din punctul de vedere al doamnei Sokolov, s-a întâmplat acelaşi lucru ca la Monaco, când fără să se gândească, guvernanta l-a lăsat pe copil să intre cu picioarele în mare, în condiţiile în care afară erau 20 de grade Celsius – ce mai, în plin ger siberian. E totuşi păcat, pentru că ieşirea la circ, pe lângă şcoală şi sport, e cam singura activitate la care a luat parte în Moscova, de când am ajuns eu – asta dacă nu luăm în considerare turele date prin casă.

Atunci când copilul face febră în timpul nopţii, este pus imediat în carantină: nu va părăsi domiciliul timp de trei săptămâni. Alioşa îşi petrece timpul tolănit pe canapea, urmărind desenele sale preferate, mâncând sandvişuri cu ciocolată şi cârnăciori, cu guvernanta şi cu draga lui mamă agitându-se împrejur. E singurul fel în care îşi poate recăpăta forţele… Liza, încurajată de guvernanta rusoaică să se ţină la distanţă, e într-atât de traumatizată de răceala aceasta groaznică, încât poartă o mască de protecţie din hârtie, nu se apropie de fratele ei la mai puţin de cinci metri, refuză să ia cina în aceeaşi încăpere cu el şi fuge cât o ţin picioarele când leprosul îndrăzneşte să întindă braţele spre ea.

O întreb pe Nastia, care-l îngrijeşte, dacă nu-i e teamă că va lua şi ea virusul:

— Eu nu fac niciodată bolile pe care le au copiii mei,

îmi răspunde ea pe un ton categoric, apoi apare, două zile mai târziu, cu nasul înfundat şi scuturată de o criză de tuse.

Sigur e din cauză că a tras-o curentul. Dar dacă virusul reprezintă o ameninţare pentru mine sau pentru celelalte guvernante? Bineînţeles, însă chestiunea aceasta nu e discutată. Pentru micile probleme de sănătate de zi cu zi, Nastia cere prin telefon părerea a trei medici diferiţi. De data aceasta situaţia e mult prea serioasă, copilul are febră: 37 cu 7.

Un doctor soseşte de urgenţă la prima oră a dimineţii. Asist îngrijorată la consultaţie. Nastia îmi cer să merg până la bucătărie şi să aduc un bol cu vodcă încălzită. Mă întreb dacă nu cumva vrea să-l facă pe Alioşa să bea ca să nu mai geamă – o metodă pe care am descoperit-o cu ocazia unei călătorii în Ucraina cu câţiva ani înainte –, însă fac ce mi se spune fără să crâcnesc. Doctorul umezeşte un prosopel în alcool şi începe să apese corpul bolnavului ca să-i scadă febra. Copilul urlă de mama focului. Vine apoi rândul inhalaţiilor, cu ajutorul unui aparat sofisticat care funcţionează cu baterii; apoi capsulele homeopatice preventive, siropul de tuse, picăturile pentru nas, crema elveţiană din plante pentru eliberarea căilor respiratorii şi multe alte pilule miraculoase, a căror întrebuinţare precisă n-aş putea s-o identific.

Când se face ora de baie, încerc să-l smulg pe Alioşa din picoteala în faţa televizorului. Nastia îmi ţine o predică:

— Bineînţeles că nu, copilul nu va face baie, doar e bolnav!

Uitasem de acest lucru. De obicei familia pune mare preţ pe igienă... Iată ce program are Alioşa: face baie în fiecare seară şi duş dimineaţa, înainte să meargă la grădiniţă sau când se întoarce de la plimbare – dacă există polen alergen îşi schimbă complet hainele de cel puţin trei ori pe zi, chiar mai des dacă-şi pătează îmbrăcămintea atunci când mănâncă, sau dacă se stropeşte cu apă când se spală pe mâini (e imposibil să-l păcăleşti, el e primul care ne aduce aminte că îi trebuie un tricou curat, dacă se întâmplă cumva să uităm), are o pereche de papuci speciali

pentru când iese din baie şi, la fiecare trei zile, un set de prosoape curate. Din fericire, de data aceasta Nastia a fost prezentă şi mi-a atras atenţia. Victimă a neatenţiei mele, bietul copil ar fi putut ajunge la spital. Aş fi înţeles atunci că e mai important să te vindeci murdar decât să mori curat.

La capătul acestei lungi boli, în ciuda tuturor tratamentelor – al căror nume a ajuns să le ştie pe de rost –, Alioşa suferă, din păcate, un nou puseu de febră. Colega mea, care primise însărcinarea să-i facă baie, a făcut imprudenţa să-i ude părul… Nu s-a gândit nicio secundă, neghioaba, la consecinţele aproape funeste ale acţiunilor sale.

Începe astfel o nouă săptămână de izolare pentru guvernante, constrânse să rămână înăuntru, la căldurică, alături de micul bolnav.

Consultaţia

Rusia şi-a păstrat sistemul de sănătate public gratuit, potrivit Constituţiei. Însă s-ar părea că serviciile oferite bolnavului diferă un pic dacă acesta oferă un mic cadou celor din personalul medical. Vei avea parte, astfel, de toată atenţia de care ai nevoie. Lucrul acesta e chiar necesar în cazul unor probleme medicale grave sau pentru o operaţie. De fiecare dată când călătorim cu avionul, colega mea, Daşa, face o oprire la magazinele *duty free* ca să-şi umple coşul cu sticle de whisky, coniac sau tequila, mult mai ieftine decât la Moscova. Important pentru sănătate…

— Sunt pentru doctorii care o tratează pe mama.

La fel ca majoritatea ruşilor, Daşa şi apropiaţii săi preferă să fie consultaţi de medici specializaţi. Medicii generalişti, care încearcă să trateze toate bolile, sunt suspecţi în ochii lor. Plecând de la acest postulat, Daşa îşi sporeşte inevitabil micile atenţii…

La Moscova, un bolnav rămâne închis între patru pereţi la el acasă, chiar şi pentru o simplă răceală. Această regulă sacrosanctă îşi are originea în frica iraţională de a te molipsi, moştenită din perioada Uniunii Sovietice, când cercetările medicale se concentrau asupra bolilor

infecţioase.

Din datorie profesională, sau totală inconştienţă, una dintre colegele mele englezoaice a riscat totul. Imediat ce a ajuns să lucreze pentru familia Sokolov, a şi început să tuşească. Şi astfel au demarat operaţiunile de luptă: fata a fost trimisă înapoi acasă, cu o mască sanitară pe faţă, copiii au fost duşi într-o cameră undeva la etaj şi o femeie a fost angajată ca să dezinfecteze fiecare colţ sau obiect susceptibil să se fi aflat în apropierea leproasei. Era a doua oară când se întâmpla asta, aşa ceva era prea de tot.

Episodul acesta mi-a fost de învăţătură de minte. La două săptămâni după concedierea colegei mele, mă trezesc, dimineaţa, că nu pot vorbi… Urgenţă. Aş merge la European Medical Center, cu echipamentele sale high-tech şi cu secretare care vorbesc trei limbi străine, însă nu vreau să pierd timpul făcând o programare şi nici să cheltuiesc 120 de euro pentru o consultaţie de douăzeci de minute. La dispensarul din cartier măcar nu trebuie să stai la coadă.

Sunt primită de un medic ORL-ist care pare să fi trecut bine de şaptezeci de ani. La fel şi aparatura pe care o are, de altfel. Neliniştită şi precaută totodată, arunc o privire asupra colecţiei sale antice de seringi mari. Exact în această clipă doctorul alege să-şi aranjeze lampa frontală, pe care o scoate imediat ca să-i mişte beculeţul. Bine. Dacă am ceva noroc, îşi va steriliza instrumentele în apa din ibricul ce tronează pe biroul demodat. Îmi vine atunci în minte una dintre avertizările prietenei mele, care a mers la stomatolog pentru un dinte bolnav şi i s-a tratat un dinte sănătos… E prea târziu acum s-o iau la fugă, medicul mi-a băgat deja spatula de metal în gură. E mult mai ecologică decât materialele de unică folosinţă. Două minute mai târziu primesc verdictul: nu am nimic contagios. Ce bine! Medicul îmi întinde reţeta – o bucată de hârtie ruptă dintr-un carneţel, pe care a mâzgălit indicaţiile: 1. Să nu vorbesc. 2. Să beau ceai de muşeţel. 3. Să fac gargară cu apă sărată.

O consultaţie eficientă.

Odată întoarsă acasă, îi şoptesc cu mare greutate

diagnosticul colegei mele de apartament, pe care o rog să o sune pe Nastia şi să o anunţe că sunt bolnavă, dar că n-am nimic contagios.

— Foarte bine, o să vorbesc cu soţul meu, să văd ce spune şi el.

Sunt sigură că vor discuta mai puţin despre incapacitatea mea de a comunica în franceză cu Liza şi, mai mult, despre posibilitatea ca eu să transmit virusul. Însă contează mai mult faptul că au nevoie de mine decât teama de o posibilă contaminare.

La ieşirea de la şcoală, şoferul îi explică Lizei că mi-am pierdut vocea. Micuţa mea blondă înţelege din asta, cu o logică imperturbabilă, că trebuie să articuleze cu grijă cuvintele, să le însoţească de gesturi largi şi să crească volumul vocii până la limita suportabilităţii. Acum mă paşte surzenia. Odată ajunse acasă, în bucătăria familiei, fiecare îmi oferă câte un sfat. Le-am urmat pe toate: am băut Borjomi, apă minerală georgiană, apoi bere, şi am făcut infuzii de usturoi şi de ceai amestecat cu miere şi coniac. Metoda a funcţionat: trei zile mai târziu, cânt ca o privighetoare.

Zi de sărbătoare

Aşteptând într-un superb Audi A8, prinţesa mea poartă o rochie lungă, albă, legată în talie cu o fundă elegantă de culoare neagră. Cu lac roz sidefat pe unghii şi puţin luciu pe buze, Liza trepidează de nerăbdare. Lângă ea, fratele ei, la costum şi papion, se uită liniştit pe fereastră băgându-şi degetele în nas.

— Oau… ia uitaţi-vă câte decoraţiuni! încerc eu să-i distrez în timp ce trecem pe bulevardul Champs-Élysées, plin de lumini.

Încercarea mea nu le trezeşte nicio reacţie. Seara promite să fie lungă.

— O să vezi că nu o să mă culc înainte de ora 3 dimineaţa! mă asigură Liza coborând din maşină, pornită să mă impresioneze.

Urc la bordul iahtului închiriat pentru această ocazie. Perspectiva nu e deloc încurajatoare: n-am nicio şansă să

mă alătur la timp prietenilor mei, ce sărbătoresc Anul Nou la mai puţin de un kilometru depărtare. Singurul premiu de consolare: şampanie Cristal la discreţie...

Familia Sokolov a hotărât să-şi ofere o mică vacanţă pentru a sărbători Revelionul. Vor vedea Turnul Eiffel strălucind atunci când se vor ghiftui la cină cu preparatele restaurantului Lenôtre. Deşi nu suntem decât vreo treizeci de persoane, inclusiv copiii, ringul de dans e foarte mare. Invitaţii sosesc unul câte unul. Sunt doar apropiaţi ai familiei. La ruşi, Anul Nou se sărbătoreşte în familie. Într-o ambianţă discretă, pe un vapor, la lumina lumânărilor, singurele semne clare că are loc o petrecere sunt farfuriile aurite şi paharele argintate. Nu sunt baloane multicolore, ghirlande strălucitoare în formă de stea, făcute de mână, nici confetti în formă de sticle de şampanie... În loc de DJ (o alegere prea exuberantă), avem un grup de muzicieni ruşi cu doi interpreţi vocali, veniţi din Moscova în aceeaşi dimineaţă. Familia Sokolov nu s-a dovedit până acum atât de modestă. Oare a contractat virusul parizian al snobismului *low profile*?

Ospătarii aduc la masă caviar de crescătorie, un amestec de granule de culoare închisă, 230 de euro suta de grame, adică de mâna a doua. Inconştienţi.

— Am adus eu caviar, caviar adevărat, scoateţi din acela! anunţă Artiom, mai să se sufoce de indignare.

Cel mai bun, crema cremelor, Rolls-Royce-ul caviarului, non-pasteurizat, bobiţe de sturion sălbatic beluga, cu reflexe gri, care se sparg savuros în gură... Patronul meu îl cumpără de pe piaţa neagră, întotdeauna de la acelaşi producător.

Odată trecut acest hop, îşi face apariţia un Moş Crăciun. Conform tradiţiei ruse, asupra căreia şi-au pus amprenta cei şaptezeci de ani de comunism, Moş Crăciun vine numai pe 31 decembrie cu cadouri pentru copiii cuminţi. În Rusia e numit *Deci Moroz,* „Moş Gerilă”. Are o manta lungă, albastră, brodată cu fir de argint, mai îmblănită decât cea a Moş Crăciunilor din părţile noastre, un toiag lung, şi e însoţit de fetiţa zăpezii, *Snegurocika,* rol

jucat deseori de o tânără voluptuoasă. Însă în această seară dinaintea noastră stă un banal Moş Crăciun occidental, cu mantaua roşie şi cam letargic. În timp ce în Rusia cel care se ocupă de copii atunci când adulţii beau şi se ghiftuiesc e un animator calificat de la Academia Deci Moroz, Moş Crăciunul nostru francez pare un pic pierdut în mijlocul acestei adunări, care parcă e din altă lume. N-a pregătit absolut nimic, se mulţumeşte să împartă ce are în desagă, apoi face poze. O astfel de lipsă de iniţiativă are darul de a-i irita pe patronii mei. Le pare rău că nu s-au gândit să aducă un Moş Crăciun din Rusia. Bilanţul cadourilor: un trenuleţ electric pentru Alioşa, patine pentru Liza şi hăinuţe Dior din blană pentru celelalte fetiţe, pe care Nastia le-a cumpărat în grabă, mai devreme în aceeaşi zi. Asta e tot. Câtă simplitate!

— 5, 4, 3, 2, 1… La mulţi ani!

Invitaţii ciocnesc cupe de şampanie, apoi toată lumea se aliniază pe punte. Îi urmez şi eu, fără să mă gândesc, insensibilă la aerul rece şi vântos datorită şampaniei băute. Lumea discută, aşteaptă cu febrilitate. Zece minute mai târziu, invitaţii mă chestionează:

— Dar unde-i focul de artificii?

— Aaa… păi nu e niciun foc de artificii în Paris în 31 decembrie, doar pe 14 iulie.

— Poftim? Dar sunt nebuni, francezii ăştia! izbucnesc ei deodată, însoţindu-şi cuvintele de gesturi.

Mă îndepărtez, ruşinată că întruchipez în ochii lor un popor în stare de o asemenea absurditate, un popor de iresponsabili şi de zgârciţi, care nu se îndură să cheltuie o jumătate de milion de euro pentru a sărbători cu demnitate Noul An. În Piaţa Roşie din Moscova, pentru acelaşi eveniment, ar fi avut loc un foc uriaş de artificii şi un concert. Şi Artiom se enervează, focul de artificii în seara de Revelion e sacru. Ruşinat, Jacques, cel care s-a ocupat de organizarea serii, bâlbâie nişte scuze.

— E criză, înţelegeţi dumneavoastră. Primăria Parisului face economie. Anul viitor am putea încerca să organizăm un foc de artificii privat…

O oră mai târziu, pe bulevardul Montaigne, Liza se bagă în pat ruptă de oboseală. Pentru mine începe din acel moment munca de spiriduş. Un spiriduş sportiv. Străbat de vreo zece ori coridorul lung al apartamentului, dus-întors, între bucătărie, unde se află numeroasele cadouri ale copiilor, şi intrare, unde tronează un brad uriaş. La trezire, pe copii îi aşteaptă bucuria despachetatului: rochii, gentuţe, DVD-uri cu Barbie pentru Liza, maşini, jocuri Lego şi un castel fortificat pentru Alioşa. Eu primesc o cutie cu farduri şi un flacon Chanel n°5 pentru baie, cu care să-mi satisfac setea de feminitate. Într-o zi, cu răbdare şi convingere, le voi ajunge măcar până la gleznă rusoaicelor.

Dimineaţa luăm un mic-dejun festiv. Caviarul e la discreţie, ca de obicei. Însă eu mă arunc mai întâi asupra produselor de patiserie, aceste dulciuri franţuzeşti care mi-au lipsit atât de mult la Moscova. O oră mai târziu, ne alăturăm celorlalţi invitaţi într-un mic restaurant care serveşte bucate tipic burgheze, în porţii generoase. E unul dintre locurile cele mai aglomerate din Paris, pe care-l frecventează, în afară de patronul meu, o mulţime de celebrităţi din Statele Unite: Bill Clinton, Mel Gibson, Cameron Díaz, Jennifer Aniston… La întoarcere, cu burţile pline, ne uităm la *Ironia sudbâi*\ un film-cult lansat în 1975, cu o durată de trei ore. Filmul e difuzat de majoritatea canalelor ruseşti în fiecare an pe 1 ianuarie – Anul Nou după calendarul gregorian – şi pe 14 ianuarie – conform calendarului iulian. Ciocnind încă pentru Noul An, ne alăturăm eroului, beat turtă după ce şi-a petrecut timpul cu prietenii la *bania*. Însă ce e prea mult e prea mult şi nu reuşim să terminăm de băut toate sticlele de şampanie.

— Foarte important, să nu aruncaţi vinul, spune Nastia arătându-i bucătarului un Château Margaux 1985 de-abia început. îl veţi putea folosi la gătit.

Nu trebuie irosit un vin clasic, vândut cu 2.300 de euro sticla, nici măcar într-o zi de sărbătoare.

Credinţă în penumbră, un cor de femei recită, fără pauze, cântece liturgice. La lumina lumânărilor de-abia pot fi distinse operele pictorului de icoane din secolul al XV-lea,

Andrei Rubliov. Fresce murale mari ilustrează viaţa Sfântului Serghei din Radonej. îmbrăcat cu o robă lungă, neagră, un călugăr bărbos îşi face de nenumărate ori semnul crucii cu trei degete şi recită psalmi misterioşi în faţa mormântului ce conţine relicvele sfântului patron al Rusiei. Călugărul merge alături de mulţimea de credincioşi smeriţi, care aşteaptă să sărute sticla ce protejează mormântul. Totul îndeamnă la linişte şi la reculegere. Asta dacă facem excepţie de zgomotul aparatelor de fotografiat, ce se aude la intervale regulate.

Important loc de pelerinaj şi, în acelaşi timp, turistic, micuţa catedrală a Sfintei Treimi, cu o mulţime de cupole aurite, a fost construită în interiorul mănăstirii din oraşul Sergheiev Possad, nu departe de Moscova. Aici, ca şi prin alte părţi, bisericile sunt tot timpul pline. Dmitri Medvedev spunea, în 2011: renaşterea Bisericii Ortodoxe ruse în numai douăzeci de ani este o adevărată „minune”.

După şaptezeci de ani de ateism impus de Stat, odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, ruşii au putut în sfârşit să respire în linişte mirosul de tămâie. În plus, creştinismul ortodox a devenit un paleativ pentru coeziune naţională atunci când ţara şi-a pierdut reperele. Între graniţele imperiului rus se găsesc şi alte confesiuni: se estimează că sunt între 11 şi 22 de milioane de musulmani, mai mult de 1, 5 milioane de budişti şi aproape 1 milion de evrei. Însă în inima ei, „Eterna Rusie” a fost întotdeauna, şi cu pasiune, ortodoxă. Toată lumea o ştie.

Bunicuţele ocupă, deseori, primele locuri în biserică: răzuiesc ceara de la lumânări, şterg de praf icoanele şi le ceartă pe înfumuratele care nu poartă batic şi umblă cu umerii dezgoliţi. Să nu vă încredeţi însă în aparenţe. Ortodoxismul nu e numai o religie pentru bunicuţele cu un picior în groapă. Influenţa acestuia în societate nu încetează să se facă simţită. Una dintre cele mai importante perioade ale anului, Săptămâna Mare, de dinainte de Paşti, atrage tot mai mulţi credincioşi, care se supun în fiecare zi regimului alimentar *pastnoi* (fără produse de origine animală). Cel puţin, asta spun sondajele.

Datorită unui lobby eficient, cultura religioasă a început să fie predată în şcoli, nu de mult timp. Preoţii oficiază slujbe în armată, reprezentanţi ai clasei politice se afişează alături de oameni ai bisericii… Biserica, ce mai, e-o chestie serioasă! Fetele de la Pussy Riot au simţit asta pe pielea lor. Punkistele au primit doi ani de închisoare după ce au pătruns, cu cagule, în catedrala Hristos Mântuitorul ca să danseze şi să cânte o rugăciune anti-Putin chiar în faţa altarului, înainte de ultimele alegeri prezidenţiale. Acest moment reflectă ciudatul amestec de politică şi religie din Rusia, legăturile greu de înţeles între putere şi Biserică. Dmitri Medvedev a simţit nevoia să precizeze, câteva luni mai târziu, că Biserica nu participă la deciziile luate de Stat. Dar va rezista ea tentaţiei? S-ar părea că Biserica i-a autorizat deja pe unii preoţi să candideze pentru funcţii în Stat şi s-ar fi declarat în favoarea constituirii unui partid ortodox.

— Eu nu merg la biserică, totul nu e decât afaceri şi politică, îmi spune una dintre gărzile de corp, cu o figură dezgustată.

Hegemonia crescândă a Bisericii Ortodoxe îl exasperează. Nu-i place să facă la fel ca toată lumea. Câteva zile mai târziu, îl cunosc pe Iaroslav, care poartă ostentativ la gât o cruce de argint:

— Înainte am predat religie, dar a trebuit să părăsesc biserica acum trei luni, din cauza jocurilor de putere. Părinţii elevilor mă vor înapoi.

Profesorul de religie s-a reconvertit în şofer de taxi – o soluţie simplă, rapidă, eficientă, în aşteptarea a ceva mai bun. Nu e nicio ruşine în asta, nici Vladimir Putin nu a făcut altfel în momentul în care s-a întors din Germania, la începutul anilor ’90, când a trebuit să renunţe la postul său din sânul KGB-ului. Trebuie să te adaptezi, mai ales când ai guri de hrănit. La treizeci şi trei de ani, Iaroslav e tatăl a cinci copii. După ce a oprit maşina în faţa casei mele, îmi arată pe telefonul mobil câteva fotografii de familie.

— Cel de-al şaselea va veni pe lume în decembrie, îmi spune el cu mândrie, arătându-mi o poză cu soţia

însărcinată. Iaroslav contribuie la repopularea ţării sale. Scăderea demografică a devenit, de altfel, o problemă prioritară pentru patriarhul Moscovei şi al tuturor ruşilor, Kirii[31], care a cerut guvernului, în 2012, să sprijine mai mult familiile numeroase. Rusia a pierdut peste 5 milioane de locuitori în douăzeci de ani, iar în prezent de-abia numără 143 de milioane de suflete. Oare patriotismul, atât de puternic, va reuşi să inverseze această tendinţă?

Salvează-ţi sufletul

E Joia Mare. O însoţesc pe Nastia şi pe copii la biserică, dar numai după ce am îmbrăcat – altfel nu se putea o fustă gri lungă până la genunchi, pescuită din fundul dulapului pe care-l împart cu celelalte guvernante. Trebuie să respecţi întocmai codul vestimentar, altfel rişti să te certe bunicuţele. Bineînţeles, nicio şansă să poţi purta pantaloni sau fuste scurte.

Ca în fiecare dimineaţă, am trezit-o pe Liza, care nu s-a dus la şcoală din motive de sănătate – pentru a-i motiva absenţa, un certificat eliberat de medicul de familie a fost considerat mai credibil decât chemarea Domnului.

Dând la o parte draperiile de la geamul ei, o întreb ce vrea să mănânce la micul dejun. Fetiţa se ridică repede în mijlocul patului şi îmi răspunde pe un ton jignit:

— Dar n-ai voie să mănânci înainte să mergi la biserică!

Prima blasfemie.

Alioşa, a cărui vârstă nu constituie o scuză valabilă pentru a se sustrage de la sărbătorirea ultimei cine a lui Iisus, mă întreabă cu naivitate, din cadrul uşii:

— Mergem cu avionul?

Mi-ar plăcea să-i explic că, înainte să te prezinţi în faţa lui Dumnezeu, e de aşteptat ca un credincios să adopte o atitudine umilă şi că, în cazul acesta, o călătorie cu avionul, pe o distanţă de vreo zece kilometri, nu pare potrivită, dar… Ar trebui să-i explic totul de la început, aşa că optez pentru un răspuns mai eficient:

— Nu, suntem foarte aproape.

---

31 Capul Bisericii Ortodoxe din Rusia, (n.a.)

Aşezată lângă copii, în maşina care ne duce la biserică, arăt dintr-odată cu degetul spre cupolele cu cruci deasupra.

— Aceea e?

Furia divină se abate asupra mea.

— Ce faci? N-ai voie să arăţi cu degetul o biserică! îmi ţine încă o predică Liza.

A doua blasfemie.

Înainte să intrăm în biserică, îmi acopăr capul, cum se face – cu eşarfa, bine că afară e încă frig. Nastia îşi potriveşte cu modestie fularul Hermes. În picioare, la fel ca toţi credincioşii, rămân undeva în spatele bisericii, legănată de cântecele corului... apoi de plânsetele lui Alioşa, care nu are nicio înclinaţie spre ruga meditativă şi tăcută. După ce am străbătut interiorul bisericii şi am pupat icoanele, după exemplul maică-sii – un sfat în treacăt: nu folosi ruj de buze şi, în caz că ai herpes, încearcă să te abţii –, micuţul începe să dea semne de plictiseală. Alioşa a reuşit să reziste două ore datorită deselor ieşiri afară, îndeajuns pentru mântuirea sufletului său. E drăguţ să laşi câteva bancnote în cutia milei, la ieşirea din biserică, dar fiecare trebuie să înveţe, înainte de toate, să rupă din timpul lui, şi asta încă de la o vârstă fragedă. Pentru Liza încercarea s-a dovedit la fel de dificilă. Ca o fetiţă model ce este, s-a aşezat în faţă, chiar în spatele preotului, ca să-i soarbă cuvintele rostite în slavona veche, dar a trebuit să iasă afară de mai multe ori pentru a-şi domoli plictiseala, furioasă că mă găsea şi pe mine acolo.

Dar acesta nu e decât începutul.

Slujba de Paşte durează toată noaptea, de sâmbătă până duminică, un mijloc numai bun să-ţi pui credinţa la încercare. Trebuie să suferi ca să-i placi cuiva, chiar şi lui Dumnezeu. Patronii mei, la fel ca angajaţii lor ruşi, au încercat să renunţe, timp de patruzeci de zile, la carne, peşte, ouă, lapte, smântână, unt, ţigări, sex, alcool (o pauză numai bună pentru ficatul lor). Perioada se numeşte *Post*, echivalentul postului catolic, dar, în practică, de zece ori mai dur. Dieta se încheie în duminica de Paşti, când toată lumea se ghiftuieşte cu came şi prăjituri.

Însă Nastia nu aşteaptă zilele importante din calendar pentru a-i mulţumi Domnului.

— Suntem cu adevărat norocoşi, proclamă ea ridicându-şi ochii spre cer.

Şi cum rugăciunile singure nu sunt îndeajuns ca să-i mulţumească Domnului pentru nişte copii atât de cuminţi şi pentru un soţ atât de bogat, Nastia a apelat la apa sfinţiţă. Toate încăperile casei au fost binecuvântate în luna ianuarie pentru a proteja mica familie de spiritele rele. Tot aşa, în fiecare seară când le fac baie copiilor, pun în vană apă sfinţită, respectând indicaţiile. Semnul crucii, pe care e musai să-l faci înainte să înfrunţi un pericol, cum ar fi o călătorie cu avionul sau o noapte de somn (se pare că şi visele rele pot fi funeste), are aceleaşi virtuţi protectoare şi e repetat ori de câte ori Dumnezeu nu-l înţelege din prima.

Când preotul ne însoţeşte cu ocazia unei călătorii la Monaco, la bordul avionului privat, profită de zbor ca să garnisească avionul cu icoane, lipite chiar şi la toaletă, şi să-l binecuvânteze, în cea mai pură tradiţie ortodoxă. Acest ritual şi-a demonstrat eficienţa în cazul avioanelor de război însărcinate să lanseze bombe asupra Caucazului, care nu numai că au reuşit să zboare fără probleme, dar au izbutit şi să-i nimicească pe rebeli.

— Să nu uitaţi, mai ales, de cabina piloţilor, părinte! îi aminteşte Nastia.

Şi piloţii trebuie să fie pilotaţi de acolo, din Ceruri…

După cum au afirmat, fatalişti, nişte pasageri ruşi printre care şi un prieten, îmbarcaţi la bordul unui avion ce risca să explodeze în aer, dar care a reuşit să aterizeze de urgenţă pe un aeroport din Moscova:

— Nu e vina companiei aeriene şi nici a piloţilor, aşa a fost să fie.

Scandinavian Airlines s-a supus pesemne acestei concluzii înţelepte, din moment ce nu a oferit nicio explicaţie cu privire la faptul că motorul de pe aripa dreaptă a cedat din senin. E mult mai bine, deci, să-l ai pe Dumnezeu alături.

Liza a moştenit pasiunea pentru religie de la mama ei.

Într-o zi, în timp ce-şi scotea uniforma şcolară, am văzut cum îşi potriveşte în jurul taliei un fel de brâu vechi, cenuşiu.

— Ce e acela?

— Brâul Fecioarei Maria! Unchiul mi l-a făcut cadou, te ajută să te vindeci de boli. O să-l port tot timpul!

Până la urmă amuleta – probabil nu foarte comodă –, a dispărut, însă am înţeles pe urmă de ce era Liza atât de încântată. Fetiţa fusese la catedrala Hristos Mântuitorul, unde era expus temporar brâul original al Maicii Domnului, adus de la Muntele Atos de un venerabil călugăr care, atunci când s-a întors în Grecia, a fost arestat pentru o afacere obscură cu nişte terenuri vândute ilegal. La Moscova, câteva zeci de mii de persoane au aşteptat, în medie, câte cincisprezece ore, la minus 11 grade Celsius, pentru a se închina în faţa relicvei. Un entuziasm impresionant. Madonna poate să moară de invidie: nu a adunat decât 40.000 de spectatori la primul concert pe care l-a avut aici, în anul 2006. Trebuie spus că brâul Maicii Domnului are calităţi curative şi stimulează fertilitatea. Deşi au ajuns târziu, din cauza dorinţei lor puternice de a-şi mări familia, patronii mei au sărit peste rând ca să beneficieze de virtuţile brâului. Pot să doarmă cu conştiinţa împăcată, pentru că astfel au respectat întocmai una dintre învăţăturile lui Hristos: „Cei din urmă vor fi cei dintâi”.

Conexiunea franceză

Nu pot rezista păcatului mândriei. De fiecare dată când mă întâlnesc cu cineva, mi se face apologia culturii franceze, atât complexă, a limbii franceze, atât de dulce, şi a legăturilor atât de puternice care leagă Rusia şi Hexagonul... La Moscova, să te arăţi încântat de serialul *Héléne et les* Gargons1 e o dovadă de bun gust. Filmul s-a bucurat de succes la sfârşitul anilor ’90 şi a fost dublat în rusă de doar doi actori, un bărbat şi o femeie. Nataşa – o brunetă drăguţă, cu aer relaxat – şi prietenii ei, cinefili boemi din clasa de mijloc moscovită, mă asigură că au fost fanii serialului în acea perioadă. Sunt invitată în

*kommunalka*[32] Nataşei, un fost apartament comunitar sovietic, redecorat cu perne multicolore şi tapet sclipicios din India. Ca un fel de continuare a trecutului promiscuu, invitaţii preferă să stea înghesuiţi în bucătăria microscopică, deşi există o sufragerie imensă.

Oleg, partenerul Nataşei, poartă un tricou făcut la comandă, cu un mesaj bine ţintit: în uniforme albastru închis, cu tricolorul fluturând deasupra capetelor, soldaţii lui Napoleon deschid focul asupra gărzii imperiale ruse. Oleg şi-a imprimat pe haine cele mai frumoase opere ale copilăriei lui. Cu un pahar de coniac în mână – armenesc, pentru că e mai ieftin –, Oleg scormoneşte printr-o cutie cu filme lansate între anii 1956 şi 1963 şi rosteşte nume de regizori francezi de film, de care n-am auzit niciodată. Clasificate în funcţie de ţară şi de perioadă, colecţia sa de DVD-uri piratate acoperă o bună parte din podea, se întinde de-a lungul pereţilor, se ascunde în spatele canapelelor şi pune stăpânire pe dulapuri.

Dar scumpa noastră Franţă nu rimează numai cu *Nouvelle Vague*[33] sau cu grandoarea napoleoniană.

— Îmi place la nebunie literatura franceză, îmi spune Jentă, un vlăjgan cu figură rotundă, în timp ce mănâncă o bucată de peşte prăjit cu mărar. Se vorbeşte mai mult despre iubire în romanele franţuzeşti decât în cele ruseşti, care-s aşa de deprimante.

Acest romantic incorigibil e un fost jurnalist.

— În Rusia, când faci meseria asta, lumea te consideră ori un nenorocit, ori un erou.

Clar, a fost prea complicat să devină erou. Şi-atunci Jentă s-a reprofilat şi a început să vândă instrumente muzicale prin poştă. Cu toate acestea, spiritul său critic nu i s-a tocit.

— Voi, francezii, aveţi o problemă cu fostele colonii. Sunteţi invadaţi de arabi şi africani. În fine, sunteţi norocoşi, ei nu sunt atât de agresivi precum caucazienii noştri…

---

32 Sitcom franţuzesc difuzat între anii 1992 şi 1994. (n. tr.)

33 „Noul Val" - nume atribuit unor regizori francezi care au făcut filme între anii 1950 şi 1960. (n.tr.)

În plin avânt contra-argumentativ, sunt salvată de nostalgia profesorului de yoga al cuplului care ne găzduieşte.

— E trist să vezi cum s-a pierdut această tradiţie sovietică de a spune glume în timpul serilor, declară el cu regret, înainte să se lanseze într-o poveste fără perdea.

Profesorul de yoga, cu statură impozantă şi barbă deasă, e un fost stomatolog. În ce-o priveşte pe vecina sa, o rusoaică frumoasă, ea a lucrat ca juristă înainte să facă studii de jurnalism şi acum e contabilă, în aşteptarea unui loc de muncă mai interesant. Managerii francezi pot doar să viseze la o astfel de capacitate de adaptare. După o repriză de râs, femeia abordează subiectul săptămânii: oligarhii Berezovski şi Abramovici dau socoteală în faţa unui tribunal englez.

— Nici măcar nu le e ruşine să spună că au finanţat campania lui Elţîn cu câteva zeci de milioane de dolari, când a fost reales în 1996. Au primit în schimb „favoruri" economice.

E singurul lucru asupra căruia cad de acord cu toţii. În Franţa, cel puţin, miliardarii noştri nu se laudă cu manevrele lor înaintea judecătorilor. Încă un lucru care-mi hrăneşte sentimentul de mândrie.

Discreţia dăunează sănătăţii.

Consumaţi cu moderaţie

* * *

Însoţesc familia Sokolov la Monaco.

O a doua reşedinţă, sau un iaht ancorat în apropiere de Rocher, e un accesoriu ce nu-i poate lipsi niciunui nou îmbogăţit care se respectă. Atraşi de climă – la fel de blândă cu tenul ca şi cu afacerile noii îmbogăţiţi alimentează magazinele de lux cu bancnote cu valoare mare. Ideea de a petrece aproape două luni în acest oraş de vis, unde imobilele din beton se îngrămădesc pe mai puţin de doi kilometri pătraţi, mă bucură peste măsură.

Sub un soare de plumb, zăresc ambarcaţiunea. Concurenţa e dură. Cu o lungime de „numai" şaizeci de metri, cocă neagră şi punte albă, iahtul familiei Sokolov nu

ocupă decât locul al doilea sau al treilea ca mărime dintre cele care se află în port. Totuşi onoarea patronului meu este intactă, întrucât are privilegiul de a plăti 2000 de euro pe zi în loc de 1.000, cât e trecut în grila de tarife.

După ce urc la bord, Liza mă invită să fac turul ambarcaţiunii. Departe de clişeele deloc măgulitoare care abundă despre viaţa pe mare, unde se pare că domnea promiscuitatea, descopăr camere de aproximativ doisprezece metri pătraţi, echipate cu televizoare cu ecran plat, aer condiţionat şi băi private din marmură. Camerele sunt amenajate sub punte.

— Acolo vasul se leagănă mai puţin, îmi explică Liza, temându-se c-o paşte răul de mare.

Dacă ar izbucni o furtună violentă în timpul celor douăzeci de minute de navigaţie, atunci când ne îndepărtăm de apele puţin adânci de lângă coastă, am şti unde să ne refugiem. Deloc temerari din fire, patronii mei navighează foarte rar pe distanţe lungi, mult prea periculoase pentru o ambarcaţiune atât de fragilă…

Intru, la etaj, într-o încăpere tapetată cu hărţi vechi ale lumii şi mobilată cu o canapea şi fotolii din brocart aurit. În sala de mese de alături, scaune ce cântăresc douăzeci de kilograme îţi apasă coapsele de o masă superbă din stejar, foarte joasă, iar parchetul din cel de-al doilea salon, demn de o sală de bal, străluceşte într-atât încât mă tem să nu cumva să-l zgârii, chiar dacă sunt desculţă. Dârdâind de frig din cauza aerului condiţionat, mă încălzesc într-un al treilea salon, aflat la etajul superior, unde atmosfera e animată de un televizor conectat în permanenţă la canalele ruseşti şi ale cărui dimensiuni îţi permit să-l vezi pe Vladimir Putin în mărime naturală. Uşile automate ce dau spre terasa unde familia ia masa rămân deschise tot timpul. Un sistem foarte ingenios pentru a împrospăta aerul de afară, probabil.

În timp ce iahtul începe să se mişte uşor, Liza mă însoţeşte spre provă. Cu părul în vânt şi o brăţară împotriva răului de mare legată la încheietura mâinii, fetiţa strigă, imitându-l pe Jack, eroul filmului *Titanic*:

— Sunt stăpâna lumii!

E ceva foarte real în toate astea.

Urcăm apoi pe o scară şi ajungem pe terasă – e interzis să folosim ascensorul în timp ce navigăm. Decorată cu băncuţe, şezlonguri, un bar şi un jacuzzi, acest punct al vasului e dedicat activităţii principale a sejurului, condiţie *sine qua non* a unei întoarceri triumfale din vacanţă: bronzatul.

Sfârşitul aventurii. Numeroase iahturi de lux simt ancorate în largul acestei coaste însorite, seduse de farmecul incomparabil al preţului unui metru pătrat care câteodată trece de 60.000 de euro. Un eldorado pentru cei bogaţi, singura lor certitudine că nu se vor bălăci în aceleaşi ape cu plebea…

Dar o asemenea concentraţie de oameni de bine suscită comparaţiile. Echipat cu un binoclu, patronul meu, îmbrăcat doar într-un slip, admiră vaporul vecinului, şi el rus. Se simte cam înghesuit în iahtul său, de curând renovat de un arhitect cunoscut.

— Voi avea şi eu unul la fel, şi asta curând: lung de o sută de metri, cu o piscină şi o pistă pentru elicopter. E mai practic aşa.

Apoi va fi echipat cu un simulator de golf, astfel încât patronul meu să nu fie nevoit să meargă la un club imediat ce se întoarce din călătorie. Încă un aspect care-l face mai practic. Plus o sală de cinema, o saună, o cameră de masaj, pe scurt, numai ce e esenţial. Deşi ambarcaţiunea există doar în fază de proiect, e numai bună să fie lăudată.

Lecţie în particular

Cu un fizic à la George Clooney şi un zâmbet strălucitor, un Don Juan urcă într-o dimineaţă la bordul ambarcaţiunii familiei Sokolov. Maniere demne de un gentleman, un compliment făcut în limba franceză, un accent mortal, şi sunt cucerită.

— E *best number one* dintre toţi profesorii de golf, îmi spune Liza, în mod clar în lipsă de adjective pentru a-i descrie talentul. A lucrat pentru Michael Jordan şi Sylvester Stallone.

Ca orice sportiv de performanţă ce se respectă,

profesorul de golf acordă foarte mare importanţă alimentaţiei. Brusc pasionată de subiect, îi pun întrebări despre alimentele cele mai bogate în nutrienţi, când, sub privirea mea uimită, semizeul începe să mestece doi căţei de usturoi crud.

— În fiecare dimineaţă! consideră el de cuviinţă să precizeze.

În acel moment, ni se alătură Nastia, puţin cam ezitantă:

— Care ar fi cel mai potrivit loc…?

Antrenorul e categoric: lecţia se va ţine pe terasă. Foarte bine, domnul consideră deci că e necesar să ţină lecţia de golf pe vapor. Iniţial mă gândesc că e o glumă, îmi pun rotiţele creieraşului în mişcare, apoi dau cu ochii de materialul de lucru, două seturi complete pentru copii, făcute la comandă, unul pentru un stângaci, altul pentru un dreptaci. În faţa privirii mele neîncrezătoare, atletul se explică:

— E imposibil să ştii care e partea lor dominantă înainte de primele cursuri.

Ce idioată sunt! Cum să închiriezi crose de golf, chiar şi pentru o încercare, atunci când ai la dispoziţie un iaht de lux?

Maestrul îşi potriveşte şapca asortată cu patalonii în carouri şi apucă, viril, una dintre crosele de golf în miniatură ale lui Alioşa. Îmi ţin răsuflarea, gata să asist la o lovitură istorică… însă antrenorul îşi schimbă părerea. Ia în colimator perimetrul de bălăceală din spate.

Odată ce covoraşul de gazon sintetic a fost întins pe jos, maestrul loveşte una dintre mingile Lizei, aşezată pe suport.

— Aşa, aproximativ, aş zice cincizeci de metri, estimează cu modestie campionul.

Un punct fluorescent străluceşte pe marea verde. Păcat că nu putem opri curentul ca să verificăm anvergura loviturilor.

În micuţa sa uniformă de jucătoare de golf, mănuşi albe şi mocasini bicolori, prinţesa Liza încearcă să-şi imite

profesorul. Cu genunchii uşor îndoiţi, fetiţa se balansează de la dreapta la stânga, în spatele maestrului, care se mişcă la rândul lui în ritm de twist. Misiunea mea: să-i filmez şi să-i fotografiez din toate unghiurile pentru şedinţa de informare, când maestrul le va analiza postura, defectele şi atuurile. Profesionist în toate circumstanţele, George Clooney al nostru îşi aranjează părul înaintea fiecărui zumzăit al flash-ului. În ce-o priveşte pe Nastia, ea se minunează în faţa măiestriei odraslei sale:

— E magnific! Superb! continuă tot aşa, draga mea!

În picioare, stând în spatele lui Alioşa, Daisy se încăpăţânează să-i arate cum să lovească cu crosa şi nu cu piciorul.

— Acolo jos, la dreapta! Nu, mai la stânga! răcneşte cât de tare poate căpitanul vaporului.

E ora de pescuit. O adevărată vânătoare de comori, cu o plasă mare de pescuit şi un tender[34] care face zigzag în funcţie de instrucţiuni. Mingile nu se abandonează, doar n-o să aruncăm gunoaie în mare. Durata lecţiei: aproximativ douăzeci de minute. Ce se poate spune, totuşi, e că antrenorul nu şi-a pierdut de pomană ziua, plătită cu 5.000 de euro. La preţul acesta, s-ar fi putut oferi voluntar să le dea o lecţie în particular şi guvernantelor… Numai că, după această muncă epuizantă, a preferat să sară în mare şi să dea zece ture în jurul iahtului. Nu este acel George pe care-l aşteptam.

La soare

Marea va fi întotdeauna capricioasă, toată lumea o ştie, chiar şi Mediterana se poate dovedi uneori periculoasă. Conştienţi de acest lucru, Nastia şi Artiom, la bordul micii lor ambarcaţiuni, diminuează cât mai mult riscurile. Ieşim din portul Monaco doar cât să aruncăm ancora câţiva kilometri mai încolo. Excepţie fac zilele când plouă sau e vânt. Uneori, într-un moment de nebunie, navigăm până la Saint-Tropez, o aventură de trei ore, însă numai după ce sunt studiate cu multă atenţie informaţiile

34 0 barcă cu motor care de obicei serveşte pentru sprijinul logistic al iahturilor, (n.a.)

meteo – dacă există cea mai mică îndoială, călătoria se amână. E lucru de la sine înţeles, căpitanul e sătul de acest program deloc aventuros.

Admir, într-o după-amiază în care ieşim în larg, frumuseţile de pe litoral, supraveghind-o cu colţul ochiului pe Liza, care stă tolănită pe un şezlong aproape de mama ei. Nu sunt niciodată departe de ea. Dacă se întâmplă cumva, ca în mijlocul siestei, să-i vină brusc cheful să studieze franceza, voi fi acolo, mereu la dispoziţia ei. Cu inima plină de speranţă, aştept cel mai mic semn, în timp ce vasul mă leagănă uşor, ascult ţipetele pescăruşilor şi zgomotul jet-ski-urilor deţinute de vecinii noştri de ancoraj, acumulez vitamina D…

— Vreau şi eu una la fel! urlă Liza smulgându-mă brusc din picoteală.

Mă uit vag în direcţia spre care indică cu degetul. O saltea gonflabilă trasă de o barcă cu motor. O mână de adolescenţi ţipă cu fiecare săritură provocată de valurile mai mari.

— Dar ai deja una…

— Dar nu e la fel!

Dacă Liza îşi doreşte ceva, Liza obţine, o logică dezarmantă pe care uneori am tendinţa să o uit, plină de prejudecăţi cum sunt. Descurajată, las baltă orice dezbatere. Câteva ore mai târziu, noua saltea de trei locuri, cumpărată de urgenţă cu 220 de euro, devine cauza tuturor relelor: dureri de braţe, zgârieturi pe burtică, apă de mare în ochi… Exilat în garaj, obiectul dorinţei îşi va petrece de-acum înainte zilele alături de alte capricii uitate ale copilei.

Frecvenţa foarte scăzută a intervenţiilor mele ca profesor de franceză îmi oferă lungi perioade în care pot să mă dedic observării lucrurilor din jur, în timpul cărora lumea îmi pare mai puţin opacă. Într-un astfel de moment am descoperit, în sfârşit, la ce servesc toţi acei kilometri de pagini de publicitate din revistele de modă. Nepoata de cincisprezece ani a patronilor mei, care-şi petrece alături de noi câteva zile, e o artistă în devenire. Adolescenta şi-a expus deja lucrările la ea în şcoală, unde este foarte

apreciată. Anul acesta a obţinut, de altfel, dreptul de a-şi da examenele cu o lună înaintea colegilor de clasă. Tatăl ei, în doar o jumătate de oră (nu ştiu cât de gros la pungă a fost…), l-a convins pe director că e absolut necesar să o lase pe scumpa sa fiică să meargă în vacanţă odată cu el.

Aşezată neglijent pe un fotoliu, într-o pereche de pantaloni scurţi şi un maiou galben canar ce îi scoate în evidenţă silueta perfectă, tânăra citeşte versiunea în limba rusă a revistei *Elle*, mestecând zgomotos gumă. Fata începe apoi să rupă paginile. Oare spiritul ei creativ o împinge să facă un colaj din poze cu haine de lux şi propriile sale fotografii? Nici vorbă. Adolescenta îi întinde mătuşii sale, fără să piardă prea mult vremea, paginile respective.

— Vreau asta…

E mult mai simplu aşa, când vrei să faci o comandă.

Monaco e un tonomat de vise… Chiar şi după căsătoria mult aşteptată a prinţului Albert, oraşul e la fel de atractiv.

— Concert cu Jean Michel Jarre! exclamă Nastia cu ochii strălucind de încântare, convinsă că francezii îl adoră cel puţin la fel de mult ca ruşii.

Eu îmi ascund, poate un pic prea mult, entuziasmul.

— E un moment istoric! insistă ea.

Merită să asişti la un astfel de eveniment, oferit de proaspăt căsătoriţii Albert şi Charléne publicului monegasc. Cartierul Rocher şi-a închis porţile maşinilor şi vaselor de agrement. Opriţi într-un port alăturat, am ales să mergem cu maşina, în ciuda interdicţiei. Cine poate să stea în calea unei inimi vesele şi a unui portofel plin? Poliţia rutieră se dovedeşte inflexibilă: imposibil să treci, că eşti vedetă sau nu. Agenţii de poliţie asistă, prin urmare, la o defilare a pantofilor cu toc cui, roşii, verzi, galbeni, cu paiete, ţăcănind până în port. Bineînţeles, nici nu s-a pus problema să ne amestecăm cu mulţimea de monegasci. Am urmărit concertul dintr-un balcon închiriat de prieteni, în faţa unui mic bufet cu şampanie.

Ca să te distrezi, la Monaco, trebuie să suferi. În serile

de vară, lumea adoră să se plimbe în port. Şi la Monaco, vara în port, e un parc de distracţii. În fiecare zi, fascinată la gândul că voi regăsi dulcele vacarm al caruselelor şi al saltimbancilor ce distrează mulţimea, mă înarmez cu cea mai mare geantă de mână. Cu copiii miliardarilor, jucăriile de la automate, de 2 euro, ocupă mult spaţiu – dar îţi iau şi mult timp. Însă în această seară, norocoasă cum sunt, nici nu poate fi vorba să ne urmăm rutina. Liza rămâne nemişcată în faţa unui stand de loterie. Fetiţei i-a căzut cu tronc un urs de pluş de trei ori mai mare decât ea. Şmecheria e să cumperi nişte bileţele mici şi-apoi să verifici dacă au inscripţionate pe ele numerele câştigătoare lipite în spatele premiilor. E amuzant, bineînţeles, însă lucrurile nu se mişcă destul de repede pentru gustul ei.

— Ajutaţi-mă!

Chem în ajutor doi membri ai echipajului, care ni se alătură.

La patru mâini, ritmul jocului se accelerează, însă, 200 de euro mai târziu, Liza tot n-a reuşit să câştige jucăria visurilor ei…

— Încercăm din nou şi mâine, da? Hai să dăm o raită pe la palatul oglinzilor!

Tare greu e s-o momeşti! Ca să o fac să râdă, accept să mă lovesc de pereţi în labirintul pe care l-am parcurs deja de vreo patruzeci de ori, dar ies fără prea multe vânătăi şi mai ales fără să izbucnesc în plâns, iar asta e cel mai important.

— Vino, vino să vezi ţigara! aud într-o dimineaţă.

Curiozitatea mea e maximă. Mă alătur Lizei, pregătindu-mă, din obligaţie profesională, să-i ţin un lung discurs despre efectele dăunătoare ale tabacului.

— Unde e?

— Acolo! Ce, nu o vezi? Eşti oarbă?

Chiar lângă iaht a ancorat un vas elegant, cu o cocă îmbrăcată în lemn lucitor. Îmi sare în ochi, atunci, numele lui, „Ţigara”.

— E cel mai rapid vapor din lume, conceput special pentru tata! exclamă Liza, cu obişnuitul ei simţ al măsurii.

Această mică bijuterie poate atinge şi 120 de kilometri pe oră.

— O să facem cu toţii o tură!

Familia urcă la bordul ambarcaţiunii. Aşezată confortabil într-unul dintre fotoliile din piele, întrevăd prin uşa automată spaţiul amenajat în interior, echipat cu toalete, un minifrigider (pentru a păstra şampania la rece) şi un televizor cu ecran plat (e plictisitor uneori să stai pe mare). Puţin cam ameţit, după un mic dejun stropit cu şampanie, Artiom insistă să preia el comanda, sub privirea neîncrezătoare a căpitanului. Pune motoarele în funcţiune. Senzaţiile sunt din ce în ce mai puternice. Conduita sa sportivă e o încântare: un val de apă sărată în plină figură, un zgomot ca de elicopter ce se pregăteşte să decoleze.

— Stop! ţipă dintr-odată căpitanul, grăbindu-se să preia controlul.

Încă puţin şi vaporul ar fi dat peste un înotător ce se depărtase de ţărm. Inconştientul!

Ne pregătim să luăm prânzul afară. Ca de obicei, căpitanul şi secundul său sunt însărcinaţi să scoată Rolls-Royce-ul decapotabil al doamnei, desigur modelul cel mai scump (440.000 de dolari), dar şi maşina Bugatti a domnului, ediţie limitată (preţ variabil, în funcţie de dotări). În lume există zece astfel de exemplare. Ca de obicei, n-am idee unde mergem. Abia dacă avem timp să ne punem ochelarii Ray-Ban şi să simţim cum ne bate vântul în păr, că maşinile au şi oprit în port, la două sute de metri de iaht. Am înţeles. Ar fi fost cu neputinţă să mergem pe jos la Automobil Club.

Familiei Sokolov îi face o deosebită plăcere să-şi invite prietenii la bordul ambarcaţiunii lor. Noii prieteni, europeni ce se învârt în cele mai importante cercuri, şi vechii prieteni, ruşi adevăraţi, cei pe care Artiom îi cunoştea înainte să facă avere, care mănâncă cu degetele în restaurantele cele mai selecte din Monaco, pătează feţele de masă, înjură şi beau după pofta inimii... Unul dintre aceşti prieteni fideli din copilărie şi-a scăpat ochelarii în mare. îmbătat de spaţiul infinit al mării şi al nopţii

întunecate, a început să recite din Puşkin, un fenomen destul de răspândit în Est, după care a încălecat balustrada iahtului. Cum prietenii lui, la fel de fericiţi ca el, nu s-au obosit să-l oprească, poetul nostru a închis ochii, a deschis braţele... şi a căzut în apă. Alarmaţi, membrii echipajului au aruncat un colac de salvare şi au fugit să caute o lanternă. Din fericire, chiar dacă e miop, rusul e şi rezistent.

Aburii alcoolului într-o seară de toamnă, pe marginea Lacului Patriarhului, făcut celebru de Bulgakov1, un bărbat îşi oferă vesta unui cercetaş, pe post de cadou de despărţire. Cuprins de un avânt de simpatie şi purtat de beţie, bărbatul a dansat cu el şi l-a sărutat ca pe un frate. O scenă demnă de un roman de Dostoievski povestită de o franţuzoaică, martoră a acestor efuziuni sentimentale.

Alcoolul poate să-ţi facă rău, poate să-ţi facă şi bine. Într-o noapte, când mă plimb prin oraş cu nişte prieteni, un individ, cu o sticlă de vodcă aproape goală în mână, se pune să-l urmărească pe unul dintre prietenii mei.

— Vino aici! urlă el, furios.

Puţin familiarizat cu limba slavă, cel apostrofat nu-i răspunde la salut, jignindu-l astfel pe individul mare cât un tanc.

— Care-i problema? Suntem francezi! îi strig eu cu brutalitate, din reflex.

În cunoscutul roman „Maestrul şi Margareta”, acesta e locul unde Berlioz şi Bezdomnîi îl întâlnesc pe Woland, diavolul, (n.a.)

Într-o clipă, individul îşi schimbă brusc atitudinea războinică. În loc să ne alegem cu capetele sparte suntem îmbrăţişaţi cu căldură, cu râsete şi lacrimi. De-acum suntem cei mai buni prieteni din lume.

Atitudinea cea mai prudentă e să păstrezi distanţa: 80% dintre crimele din Rusia sunt comise de indivizi în stare de ebrietate[35]. Plecând de la această premisă simplă, dacă în metrou vă găsiţi în faţa unui bărbat ocupat să-şi scoată din ambalaj sabia, cadoul unei aniversări din plin

35 Raport publicat în 2009 de către Camera Civilă a Rusiei (organ consultativ subordonat Kremlinului), (n.a.)

stropite cu alcool, mai bine o luaţi la sănătoasa. Chiar dacă bărbatul respectiv sugerează cu amabilitate că ar vrea să facă o demonstraţie, aşa cum mi s-a întâmplat mie. Cel mai adesea, beţivii pe care-i întâlnesc se mulţumesc să se lovească de pereţi, să urce pe scările rulante în sens opus sau să se întindă pe jos. În cel mai rău caz pot să-mi cadă în cap de sus, din pură întâmplare – lucru care ar putea, totuşi, să mă coste un braţ.

Am noroc. Din punct de vedere statistic, faptul că sunt femeie mă ajută: aici, un bărbat din cinci moare din cauza alcoolului, faţă de doar 6% dintre femei[36]. Ruşii consumă, în medie, aproape şaisprezece litri de alcool pur pe an de persoană[37]. Aici nu se bea doar aşa, câte un şnaps ca să te încălzeşti pe timp de iarnă, sau o bere când ţi-e sete, în lunile caniculare de vară... în plus, se consumă de trei ori mai mult alcool decât în 1989, deşi temperatura nu s-a schimbat.

— Trebuie să ne înţelegi, îmi explică Iulia, o asistentă personală pe care am cunoscut-o cu ocazia unei zile de naştere mondene. Mulţi oameni şi-au pierdut speranţa. Crescuţi mai întâi în minciuna numită comunism, au constatat mai apoi că revoluţia (cea a lui Boris Elţîn) n-a servit la nimic, că toţi oamenii politici minţeau. Atunci s-au întors spre familie. Cei care n-au putut să se adapteze pentru a supravieţui, mai ales în regiunile foarte sărace, nu înţeleg de ce s-a schimbat viaţa lor atât de mult, de ce viitorul lor a devenit dintr-odată incert după perestroika. Aşa că îşi îneacă amarul în alcool.

Literalmente.

Un obicei de-al locului, *zapoi*, „beţivăneală”, constă în a bea până cazi sub masă[38]. Astfel de perioade durează uneori şi câteva zile.

---

36 Cu titlu de comparaţie, la nivel mondial, aproape 4% dintre decese sunt legate de consumul de alcool. Raport publicat în 2011 de către Organizaţia Mondială a Sănătăţii despre legătura dintre alcool şi sănătate, (n.a.)

37 Media pentru un adult (peste cincisprezece ani), faţă de doisprezece litri în Europa, (n.a.)

E dificil să te pretinzi a fi o ţară modernă şi dezvoltată atunci când cancerul alcoolismului îi roade bărbaţii, a căror speranţă de viaţă ajunge doar până la şaizeci şi patru de ani[39]. Prin urmare, Guvernul a înteţit în aceşti ultimi ani controalele. Producerea şi vânzarea ilegală de alcool sunt caz penal, reclamele la băutură sunt interzise, s-a stabilit un preţ minim pentru vodcă, alcoolemia pentru şoferi este zero etc. Poliţia a început să testeze un aparat numit Alcolaser, care detectează de la distanţă vaporii de alcool emişi de un băutor în maşina sa, chiar dacă se deplasează cu o viteză de 120 de kilometri pe oră.

— Ştii, şi Gorbaciov a încercat să limiteze consumul de alcool, în anii 1980. Rezultatul: oamenii s-au reprofilat pe alcoolul impur, încă şi mai nociv, făcut în casă din lichid de frână sau din dizolvant, de exemplu, îmi povesteşte o colegă.

Reglementările au şi început să aibă efect. O „promoţie" atractivă a înflorit într-o noapte pe la chioşcurile de pe străzile Moscovei. La cumpărarea unei pungi de plastic e oferită, gratuit, o bere! E un chilipir sau o escrocherie, să primeşti la preţul de 47 de ruble (aproximativ un euro şi douăzeci de cenţi) obişnuita pungă de plastic de la supermarket? Niciuna nici alta: o lege de-abia promulgată interzicea vânzarea de băuturi alcoolice între ora zece seara şi ora zece dimineaţa.

Intoxicaţie cu cadouri

— Unde e cadoul meu? sunt întrebată, în loc de „bună ziua".

Nu se poate face nimic în privinţa asta: Alioşa e un „dependent" de cadouri. Le iubeşte cu pasiune, într-atât încât situaţia devine patologică. Din momentul în care primeşte o carte, băiatul se aruncă asupra ultimei coperte,

---

38 Tradiţia exista şi pe vremea ţarilor - s-ar părea chiar că Vladimir, primul prinţ slav care s-a convertit la o religie monoteistă în secolul al X-lea, a respins Islamul pentru că interzicea consumul de alcool, (n.a.)

39 în Franţa, bărbaţii au o speranţă de viaţă de şaptezeci şi opt de ani. (n.a.)

ca să comande şi următoarele volume. Când primeşte un joc, cere pe loc celelalte jocuri cărora fluturaşul publicitar, strecurat în interiorul cutiei, le face reclamă dinainte. Fără să se gândească nici măcar o secundă să le încerce, totuşi, pe acelea care i-au fost oferite. Părinţii şi guvernantele cedează cu multă uşurinţă dorinţelor sale, numai că situaţia se complică atunci când invitaţii trec pragul proprietăţii cu mâinile goale. În acele momente de jignire profundă Alioşa se bagă, îmbufnat, într-un ungher.

Aceste imbolduri nu se potrivesc, de fapt, cu imaginea pe care Nastia, adepta bunelor maniere, încearcă să o transmită. A hotărât deci să ducă o luptă grea pentru ca odrasla să nu i se mai smiorcăie. Însă nu chiar acum, în curând va fi ziua lui de naştere. Şi nici în timpul vacanţelor şi în weekenduri, când orice formă de admonestare trebuie exclusă, că doar e normal să fii răsfăţat în astfel de momente. Nastia suferă ca un martir pentru binele micuţului ei, refuzând să-i cumpere un costumaş în care să se deghizeze, ori un vapor de piraţi... însă nu-i putem împiedica pe prietenii de familie să se arate generoşi. Nici tatăl nu poate fi oprit. Artiom nu-şi schimbă obiceiul, considerând că să fii privat de ceva e un rău absolut. De altfel, e stupefiat să vadă că naşa lui Alioşa îndrăzneşte să vină în vizită fără niciun cadou pentru finul ei.

— De necrezut, de necrezut! mormăie el, măsurând cu paşi mari camera de zi, de la un capăt la altul.

Tânăra dorise să-i ofere băiatului puţin din timpul ei. Nepreţuit. Chiar aşa.

La supermarket

Se întâmplă să rămân fără hârtie igienică? Supermarketul „Per ekrio stok”, de lângă casă, e deschis non-stop. Acest magazin cu nume barbar mă scoate întotdeauna din încurcătură.

Pe drum citesc, scris pe trotuar cu litere mari, albe: „Fără tine nu pot să trăiesc, te iubesc”. Deşi nu sunt eu destinatara, această declaraţie mă înveseleşte. La intrarea în magazin, un adolescent, cântând cât îl ţine gura „Ia

ruski![40]", îmi dă voie, elegant, să trec înaintea lui.

Niciodată nu hotărăsc dinainte ce vreau să gătesc. Şi e mai bine aşa, pentru că aprovizionarea de-aici urmează o logică, să zicem, întâmplătoare. Într-o zi, găseşti vinete, blat pentru tort şi lapte de cocos, a doua zi conopidă, humus şi tăiţei chinezeşti. Azi îmi fac poftă *ogurţi*. O pungă din plastic îmi dă bătaie de cap. N-am ce să fac, refuză să se desprindă de pe rolă.

— Dar e simplu, *devuşka!* intervine furioasă o mamaie, smulgându-mi rola din mâini.

Ar fi putut s-o ia pe cea de alături ca să-mi facă o demonstraţie. Însă bătrâna pare să trăiască o plăcere răutăcioasă în a-mi întinde punga de plastic mult dorită.

Mă îndrept repede spre raionul cu biscuiţi şi, acolo, miracol! Marca mea preferată, pe care o caut cu disperare de mai bine de două luni, tronează pe rafturile de sus. Mă reped asupra pachetelor şi înşfac vreo zece, să-mi umplu dulapurile, că doar nu se ştie niciodată.

Mai departe, trecând pe lângă raionul cu preparate proaspete, salivez când văd legumele în saramură, salata Olivier, *kotleti*[41]... dar să nu mă las dusă de val atât de repede, mai întâi am nevoie de unt. Prima dată când am cumpărat produse de la raionul de lactate le-am aruncat pe toate imediat după. Am înţeles atunci că pe ambalaje, de cele mai multe ori, e trecută data fabricaţiei, nu a expirării. Raionul cu băuturi alcoolice, care ocupă mai bine de un sfert din suprafaţa magazinului, îmi face şi el cu ochiul. Însă mai întâi, trebuie să găsesc cu ce să curăţ vechiul *samovar*[42] pe care mi l-au făcut cadou nişte prieteni. Când îi explic angajatului cu bluza în culorile magazinului ce problemă am, acesta mă priveşte, mut. Apoi îşi întoarce capul fără să-mi răspundă. O las baltă.

La casă, arunc o privire plină de invidie asupra revistelor: TV, magazine şi *Forbes*. Ia te uită ce înseamnă

---

40 „Sunt rus!", (n.a.)

41 Chiftele făcute din carne de porc sau vită. (n.a.)

42 Ceainic tradiţional prevăzut cu robinet, folosit pentru a păstra apa caldă, (n.a.)

obsesia reuşitei sociale! Bărbaţii puternici îi inspiră pe cei din jur la fel de mult ca starurile. Deodată, aud o voce în spatele meu:

— *Devuşka*, sunt după dumneavoastră.

O observaţie gratuită şi inutilă, nu? Dar v-aţi înşela dacă aţi crede că e o mostră de exprimare mitocănească. Cel care vorbeşte anunţă astfel că iese din rând, pentru a-i fi păstrat locul. Purtând o şapcă verde şi o bluză albastră, casieriţa mă studiază cu o expresie suspicioasă. Zâmbetul meu îi pare suspect. Femeia mă întreabă câţi ani am şi îmi spune să nu mai zâmbesc prosteşte. Aşa că mă forţez să-mi compun o expresie cât mai rece cu putinţă, care mi se schimbă pe dată într-o mină stânjenită: am uitat să iau hârtie igienică!

Căldura furnalelor îmi sună telefonul mobil.

— N-ai cumva 10.0001 de ruble la tine?

E Bruno, bucătarul francez.

— Trebuie să plătesc peştele şi cârdul de la *dacea*[43] nu merge…

O greşeală de organizare, contul dedicat cumpărăturilor nu e alimentat întotdeauna, însă cina trebuie să fie gata până diseară, cu peşte sau came, la alegere.

Când ne întoarcem de la şcoală, îl întreb pe şofer dacă are la el bani lichizi ca să facem o oprire la magazin. Prudent, apelează la şeful serviciului de securitate, ca în toate situaţiile de criză. Respectul pentru ierarhie e sacru – şi în Rusia mai mult decât oriunde altundeva. De parcă orice iniţiativă personală ar fi suspectă.

Preţurile sunt destul de mari în centrul Moscovei, dar pe Rubliovka urcă ameţitor. Ne aprovizionăm, bineînţeles, de la

Azbuka Vkusa, cel mai scump lanţ de magazine, şi de la „micii” comercianţi.

— Mă doare inima că trebuie să plătesc 5.000[44] de ruble pentru două nenorocite de bucăţi de plătică de mare,

---

43 Aproximativ 250 de euro. (n.a.)

44 Aproximativ 125 de euro. (n.a.)

se plânge a doua zi noul bucătar italian, în timp ce iese din „La Marée”, ca şi cum banii aceia i-ar fi fost traşi din salariu.

Câteva cornuri la Wolkonsky: 700 de ruble[45]! mai mult, într-un cartier la modă ca acesta, bunicile sunt cele care te servesc. Ele nu vorbesc limba engleză! Iar băcanul uzbek, am văzut cu ochii mei, stabileşte preţurile legumelor în funcţie de maşinile care opresc înaintea magazinului…

Sokolovilor le place să se bucure de viaţă, aşa că nu se zgârcesc când e vorba de calitatea produselor. Indiferent de preţ, trebuie să le alegi pe cele mai bune. E unul din lucrurile cu care se mândresc cel mai tare. Ceea ce mă amuză teribil, de fiecare dată.

În principiu, bucătarii cumpără produse proaspete fără să ştie dinainte pentru câte persoane trebuie să gătească. Uneori invitaţii sosesc în ultimul moment. Alteori fac tot felul de pregătiri şi nu vine nimeni. Dar de ce să-i anunţi pe bucătari că nu mai vii la masă? E mai interesant să faci surprize. Guvernantele, fiind mai aproape de sursă, sunt bombardate cu întrebări: „Patronii nu merg în seara asta la o aniversare?”, „Liza mănâncă la verişoara sa, azi, nu-i aşa?”, „Fratele Nastiei rămâne la cină?”. De cele mai multe ori în timpul săptămânii luăm cina în bucătărie, împreună cu copiii. Primitoare şi animată, bucătăria e inima casei. Aici ne omorâm plictiseala în momentele de aşteptare, care sunt foarte dese. Servitorii au la dispoziţie nuci, ciocolată, fructe uscate – Nastia le furnizează din belşug. Liza găseşte aici oricând pe cineva gata să o ajute să-şi facă temele în limba rusă. Spunem glume, pariem dacă s-a pus ori nu anghinare în *solianka*[46], ne uităm la o comedie la televizor.

În viitoarea casă, mult mai mare şi mai scumpă, un majordom va gestiona organizarea generală. Bucătarii vor dispune de o bucătărie profesională, separată. Gata cu improvizările, cu cardurile bancare nealimentate, cu intruziunile angajaţilor la orice oră, cu raziile lor prin frigider…

---

45 Aproximativ 17,50 euro. (n.a.)

46 Supă tradiţională cu carne, (n.a.)

Succesoarea

Un *ohranik* mustăcios mă scrutează cu privirea, de parcă aş fi pe cale să pun o bombă în şcoală. Gărzile de corp responsabile cu securitatea se găsesc în număr mare în Moscova, inclusiv în instituţiile şcolare.

— La toată lumea se uită aşa, mă asigură Liza, trecând de poarta de securitate.

Când va fi mai mare va avea o gardă de corp numai a ei, care o va urma ca o umbră.

Fotografiile afişate pe pereţi înfăţişează şcolari în uniformă, vestă şi cravată pentru băieţi, rochie închisă la culoare pentru fete. Liza iese de la ora de informatică. De obicei, la şcoala primară, copiii învaţă bazele scrierii unui text în Word, practică jocuri educative sau fac căutări pe internet. Clasa Lizei învaţă cum se face o carte de vizită.

Când şcoala organizează o ieşire, rezervă locuri la teatrul Balşoi, la 6.000 de ruble[47] locul. Când profesorii programează un spectacol pentru părinţi, se cântă şi se dansează în faţa unui public uşor de cucerit.

La sfârşitul anului clasa realizează un film-amintire, în care fiecare elev se prezintă în faţa camerei, vorbind despre materiile care-i plac sau nu. Să ştii să comunici reprezintă una dintre calităţile de bază atunci când ai vocaţie de lider. Copiii învaţă totodată ce înseamnă „eticheta". Aceşti pui de oligarhi sunt educaţi în şcoli private internaţionale ca să ţintească spre ce e mai bun, spre a fi o elită. Trebuie să se obişnuiască încă de la cele mai fragede vârste să ocupe primele rânduri. O clasă de moştenitori puternici, cu mâinile curate – spre deosebire de taţii lor –, pentru care se profilează un viitor strălucit.

Adio

Pe terasa apartamentului părinţilor, într-un hotel de cinci stele, sorb şampanie şi mă uit la reflexiile lacului. Copiii aleargă fericiţi. E ultima mea cupă de *Cristal* M-am hotărât să mă întorc la realitate. Adică să părăsesc familia Sokolov.

Împinsă de mama ei, Liza îmi întinde un pacheţel. Îl

47 Aproximativ 150 de euro. (n.a.)

deschid: un portmoneu Louis Vuitton. Nastia mi-l ia repede din mână, i-a venit o idee… A uitat să strecoare în portmoneu o bancnotă, înainte să mi-l dea, ca să-mi aducă noroc. Mă aleg, în cele din urmă, cu trei bancnote de 50 de euro.

— Nu-mi fac griji pentru tine, o să reuşeşti în noua ta viaţă, îmi spune în treacăt una dintre prietenele ei, invitată să-şi petreacă câteva zile alături de familie.

— Nu, nu, toată lumea are nevoie de noroc! i-o întoarce Nastia, superstiţioasă.

La rândul meu, am adus cadouri pentru fiecare – cărţi, un cadou ceva mai modest, şi un ghiozdan pentru Alioşa. I-am explicat că trebuie să plec, însă nu pare să înţeleagă că e pentru totdeauna, chiar dacă l-am strâns la piept mai tare ca de obicei. Dar se va acomoda iute cu absenţa mea. La cinci ani, a avut deja parte de nouă guvernante – din Rusia, Anglia sau Franţa. Şi le aminteşte pe toate.

Festinul poate să înceapă, stopit din plin cu vin de colecţie de pe domeniul viticol al castelului Cheval Blanc din Saint-Emilion.

— Flaide, gustaţi, e excelent! mă îndeamnă Artiom.

Stomacul meu a scăpat ca prin urechile acului de o indigestie, după *foie gras*, vinete cu parmezan, creveţi… Însă fac un efort, e ultimul festin al condamnatului la o viaţă obişnuită. Flaide! Două pahare de coniac şi realitatea o să pară alta. E timpul să mă întorc înapoi în cameră, împreună cu Liza.

A doua zi dimineaţă, înainte de plecare, o iau în braţe şi reuşesc să o îmbrăţişez. Un miracol. Fără lacrimi, asta e viaţa. Va rămâne pentru totdeauna mica mea prinţesă.

Mulţumiri y îi mulţumesc lui Thomas, dragei mele Céline şi lui Cyril, lui François şi Marie, steluţele mele norocoase, strălucitorului meu clan moscovit, colegilor care au împărţit cu mine această experienţă, familiei mult-iubite şi prietenilor mei sinceri.